

ТӘУЕЛСІЗДІК КҮНІНІҢ ТАРИХЫ

16 ЖЕЛТОҚСАН - ТӘУЕЛСІЗДІК КҮНІ

БИЫЛ РЕСПУБЛИКАНЫҢ ТӘУЕЛСІЗДІК АЛҒАНЫНА 34 ЖЫЛ ТОЛЫП ОТЫР. БҰҒАН ДЕЙІН ҰЛТТЫҚ МЕРЕКЕ РЕТІНДЕ ТОЙЛАНЫП КЕЛГЕН 16 ЖЕЛТОҚСАНДАҒЫ ТӘУЕЛСІЗДІК КҮНІ МЕМЛЕКЕТТІК МЕРЕКЕГЕ АУЫСТЫРЫЛДЫ. ПРЕЗИДЕНТТІҢ АЙТУЫНША, БҰЛ КҮН КҮНТІЗБЕДЕ МЕРЕКЕ БОЛҒАНЫМЕН, ОЛ КҮН ЕСКЕ АЛУ КҮНІ СИПАТЫНДА ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН БОЛМАҚ. ЗАҒА СӘЙКЕС ҰЛТТЫҚ МЕРЕКЕ РЕТІНДЕ ЕЛДІҢ ДАМУЫНА АЙТАРЛЫҚТАЙ ӘСЕР ЕТКЕН, ЕРЕКШЕ ТАРИХИ МАҢЫЗЫ БАР Оқиғалар болған күн бекітіледі. Бұл, әрине, тәуелсіздігіміздің бастауы болған желтоқсан – 86 көтерілісін еске алуға ешқандай бөгет болмайтынын байқатады.

ТӘУЕЛСІЗДІККЕ ҚАЛАЙ КЕЛДІК?

1980 жылдардың екінші жартысында басталған Кеңес одағының ыдырауында Балтық елдері бірінші бөлініп шықты. Содан кейін 1991 жылдың 8 желтоқсанында Беларусь, Ресей және Украина елдері одақты біржолата ыдыратқан Беловеж келісіміне қол қойды. Осылайша, Кеңес одағы ыдырап, әлемнің саяси картасына тағы 15 мемлекет қосылды. Қазақстан Кеңес Одағы тарағаннан кейін араға 8 күн салып, тәуелсіздігін жариялаған ең соңғы мемлекет еді.

1991 жылғы 16 желтоқсанда Жоғарғы кеңес "Тәуелсіздік пен мемлекеттің егемендігі туралы" заң қабылдады. Сол сәттен бастап Қазақстан тарихының жаңа дәуірі басталды.

Еліміздің тәуелсіздігін ресми түрде ең алғаш Америка Құрама Штаттары мойындады. Одан кейін Қытай, Ұлыбритания, Моңғолия, Франция, Жапония, Оңтүстік Корея және Иран Қазақстанды тәуелсіз мемлекет ретінде таныды. Ал Түркия бірінші болып Қазақстанда өз елшілігін ашты.

Тәуелсіздіктің алғашқы күндері көңілдегі азат ел болдық деген қуаныштың артында күмән тұрғанын жасыра алмадық: қалай болады біздің ары қарай дамуымыз, бәрі ортақ еді, енді көрпені әркім өзіне тартса не болар екен – дегендей. Жасырмаймыз – қиындықтар болды. Алғашқы жылдары күрделі сын-қатерлерден өттік. Ол кезде жетістіктердің ауылы алыстау еді. Көп ұзамай өз ақшамызды шығаруға тура келді.

1993 жылы еліміз төл валютасын қолданысқа енгізді. Мемлекеттік рәміздерін бекітті. Ядролық қарудан бас тартты. Шекарасын шегендеп, жаңа астанасын салды.

КСРО кезінде Мәскеудің келісімінсіз аяқ аттап баса алмайтын Қазақ мемлекеті бүгінде тәуелсіздіктің арқасында БҰҰ-ның толыққанды мүшесі, Еуроодақ, МАГАТЭ, ЮНЕСКО және басқа да аса

ықпалды халықаралық ұйымдармен ынтымақтастықты белсенді түрде нығайтып, өз елі мен жерін, мемлекетін басқарып отыр. Беделді халықаралық ұйымдар үшін қазіргі Қазақстан санасуға тұрарлық экономикасы мен әлеуеті жоғары деңгейде дамып жатқан мемлекеттердің қатарында.

ТӘУЕЛСІЗДІК КҮНІ – МЕМЛЕКЕТТІК МЕРЕКЕ

Тәуелсіздік күні отыз бір жыл бойы еліміздің басты ұлттық мерекесі болды. Бірақ 2022 жылы президентіміз Тоқаев заңға тиісті өзгерістер енгізіп, мейрам "ұлттық мереке" мәртебесінен айырылды. Енді ол мемлекеттік мереке және тәуелсіздік алуға зор үлес қосқан ұлттық батырларымызға тағзым күні ретінде аталып өтетін болды.

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев бұл жерде «бәріміз тәуелсіздікті көздің қарашығындай сақтауымыз керек» екенін атап өткен еді. Оның айтуынша, мемлекетіміздің егемендігін, еліміздің амандығы мен жеріміздің тұтастығын қорғау – әр азаматтың қастерлі борышы.

"1991 жылғы 16 желтоқсан – төл тарихымыздағы мерейлі белес. Бұл – егемен ел болуды аңсаған ата-баба арманы ақиқатқа айналған ұлы күн. Тәуелсіздік күнінің айрықша мән-мағынасы бар. Азаттық үшін арпалысқан ұлт перзенттерін ел жадында мәңгі сақтау – қасиетті парызымыз. Олардың отаншылдық қасиеті – бүгінгі және болашақ ұрпаққа әрдайым үлгі-өнеге", - деген мемлекет басшысының сөзі халық арасында үлкен ризашылықпен қабылданған еді. Өйткені бұрынғыдай сол мереке күні желтоқсаншыларды көп атамауға тиым болған жоқ, керісінше, мемлекеттің басынан өткен тарихи күн ретінде орынды бағасы берілген күнге айналды.

Сондай-ақ 2022 жылдан бастап Тәуелсіздік күні тек бір күн – 16 желтоқсанда мерекеленетін болды. Сондықтан да

қазақстандықтар бір-ақ күн демалады, ал 17 желтоқсан жұмысқа шығады.

Ал бұрын заң бойынша Тәуелсіздік күні 16 және 17 желтоқсан күндері аталып өтетін. Бұл күндер демалыс күндеріне келсе ол уақыт тіпті 3-4 күнге ұзарып кететін. Биыл біз тек 16 желтоқсанда демалып, 17 күні жұмысымызда жалғастыра береміз.

ТӘУЕЛСІЗДІК КҮНІ ҚАЛАЙ ТОЙЛАНАДЫ?

Дәстүр бойынша Тәуелсіздік күніне облысымыздың орталығынан бастап әр ауданы мен ауылдарында салтанатты кештер, мерекелік концерттер мен Желтоқсан батырларын еске алуға арналған тағылымы мол іс-шаралар өтеді, міндетті түрде осы Тәуелсіздік мерекесіне орай берілетін мадақтаулар өтіп, әлеумет көңілін бір серпілтіп тастайды. Әлеуметтік нысандар да іске қосылып, пәтерлер де беріліп қалуы ғажап емес осы мерекеге орай. Сондай-ақ, мереке құрметіне арналған қайырымдылық шаралар мен спорттық сайыстар да өткізіледі.

Тәуелсіздік күні - 16 желтоқсанда дүниеге келген №4 орта мектептің 3 сынып оқушысы Алимамет Асад Ризаұлы (суретте) өлең жолдарын осы мерекеге арнапты:

ТӘУЕЛСІЗДІК - ТҒҒЫРЫМ

Менің елім Тәуелсіз Қазақстан
Бейбіт жерім алтын күн, ашық аспан
Бақытты балалығым үшін саған,
Алғыс айтам, батыр халқым, даңқы асқан!
Тәуелсіз елдің батыр ұланымыз
Болашақта көкке самғар қыранымыз!
Қанатымыз талмай жетіп жеңістерге,
Желбіретіп көк туын тұрамыз біз!

Редакциядан: сөз соңында
газетіміздің оқырмандарына айтар
мерекелік тілегіміз - Тәуелсіздік мерекесі
құтты болсын, қазақ елінің абыройы
аспандап, дәулеті тасыған, кедейі
байыған берекелі ел болсын!

Баян ТАҒАТАРОВА
«Алатау»

БАСПАСӨЗ - 2026

Жазылу бағасы:

редакция арқылы

1 жылға – 4 212 теңге.

«Қазпошта» арқылы жеке тұлғаларға

1 жылға – 6 550,96 теңге.

«Қазпошта» арқылы заңды тұлғаларға

1 жылға – 8 925,28 теңге.

Цена подписки:

через редакцию

на год – 4 212 тенге.

через «Казпочту» для физических лиц

на год – 6 550,96 тенге.

через «Казпочту» для юридических лиц

на год – 8 925,28 тенге.

Жетісу облысы бойынша жазылуы индексі: 15534

Подписной индекс для других регионов РК: 65534

ҚЫСҚА ДА НҰСҚА

ТАЛДЫҚОРҒАНДЫҚ 5 ЖАСАР ҚЫЗ ДУБАЙДА МӨНЕРЛЕП ОҚУДАН ГРАН-ПРИ ЖҮЛДЕСІН ЖЕҢІП АЛДЫ

Талдықорған қаласына қарасты Өтенай ауылының тұрғыны 5 жасар Аймоншақ Мұхаметхан Дубайда мәнерлеп оқудан өткен халықаралық байқаудың Гран-при иегері атанды. Жас қатысушы «Қазақстан туы» атты шығармамен өнер көрсетіп, әртістік шеберлігімен және шығарманы сенімді жеткізуімен қазылар алқасын таң қалдырды.

БИКЕН РИМОВА АТЫНДАҒЫ ДРАМА ТЕАТРЫНА АКАДЕМИЯЛЫҚ МӘРТЕБЕ БЕРІЛДІ

Мемлекет Басшысы Қ.Тоқаевтың ұсынысымен, ҚР Үкіметінің Қаулысымен 2025 жылдың 02-желтоқсанынан бастап жарты ғасырлық тарихы бар Бикен Римова атындағы драма театрына «Академиялық» мәртебесі берілді.

Бұл мәртебе – театрдың ұзақ жылдарға созылған қажырлы еңбегінің, жоғары кәсібилігінің, көркемдік деңгейінің және ұлттық мәдениетті дамытуға қосқан елеулі үлесінің жарқын нәтижесі. Академиялық атақ – шығармашылық ұжымның өнер кеңістігіндегі биік беделін айқындайтын, таланты мен шеберлігін мойындататын маңызды тарихи белес.

Тарихи сәтті пайдалана отырып барша жетісулықтарды, өнер мен мәдениет майталмандарын шын жүректен құттықтаймын!

АҚСУ АУДАНЫНДА ГАЗДАНДЫРУ ЖҰМЫСТАРЫ КЕЛЕСІ ЖЫЛЫ БАСТАЛАДЫ

Биыл Ақсу ауданында 60 пәтерлі тұрғын үй салынды және әлеуметтік осал санаттағы азаматтар үшін 80 жеке тұрғын үй сатып алынды. Соның нәтижесінде жыл қорытындысы бойынша тұрғын үй кезегі 12%-ға қысқарады. Бұл туралы Жетісу облысының әкімі Бейбіт Исабаевтың аудан тұрғындарымен кездесуінде белгілі болды. Ауылдық жерлерде әлеуметтік тұрғыда осал отбасыларды баспанамен қамтамасыз ету жұмыстары аясында Матай ауылында 112 жеке тұрғын үй салу үшін 15 гектар жер учаскесі белгіленген. Ол учаскеде инженерлік желілер, атап айтқанда су және электрмен жабдықтау желілері салынды. Атап өтсек, биылғы жылдың 24 мамырынан бастап тұрғын үй кезегіне қою және тұрғын үй беру функциясы жергілікті атқарушы органдардан «Отбасы банк» АҚ-ға берілген болатын. Осы кездесуде облыс әкімі ауданның әлеуметтік-экономикалық дамуына, халықтың әл-ауқатын арттыру мақсатында қабылданып жатқан шараларға кеңінен тоқталып, осы жұмыстарды жалғастыру бағытында тиісті тапсырмалар берді. Сондай-ақ былтырғы кездесуде көтерілген мәселелердің шешімі жайлы да баяндады.

ЕРКІН АУЫЛЫНДА 150 ОРЫНДЫ МӘДЕНИЕТ ҮЙІНІҢ ҚҰРЫЛЫСЫ ҚАРҚЫНДЫ ЖҮРІП ЖАТЫР

Еркін ауылында 150 орынға арналған, екі қабатты жаңа мәдениет үйінің құрылысы жүргізіліп жатыр. Жалпы аумағы 1 228,6 шаршы метрді құрайтын бұл нысанда ауыл балалары мен жастарына арналған түрлі үйірмелер, сондай-ақ ауылдық кітапхана орналаспақ. Жаңа мәдениет үйі ауыл тұрғындары мен жастардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға, білім мен тәжірибе алмасуға мүмкіндік беретін маңызды мәдени орталыққа айналады деп күтілуде. Құрылыс жұмыстары маусым айында басталған. Нысанды 2026 жылы пайдалануға беру жоспарланып отыр.

ЖОҒАРЫ ӘСКЕРИ ОҚУ ОРЫНДАРЫНА ТҮСІГЕ ШАҚЫРДЫ

ҚР ҰҚК Шекара қызметі Жетісу облысы бойынша департаментінің Инженерлік-техникалық қамтамасыз ету бөлімінің офицерлері жоғары әскери оқу орындарына түсуге үміткерлерді тарту және зерделеу мақсатында үгіт-насихат жұмыстарын жүргізді.

Іс-шаралар Алматы облысының Қонаев қаласында, сондай-ақ Шеңгелді, Кербұлақ және Сарбұлақ елді мекендерінде өтті. Кездесулер барысында офицерлер оқушылар мен жастарға әскери жоғары оқу орындарының артықшылықтарын, қабылдау талаптарын, әскери қызметтің маңызын түсіндіріп, кәсіби бағдар берді.

Бұл жұмыстар болашақ шекара қызметінің кадрлық резервін қалыптастыруға бағытталған.

ТАЛДЫҚОРҒАНДА ТҰМАУ МЕН ЖРВИ БОЙЫНША ЭПИДЕМИОЛОГИЯЛЫҚ ЖАҒДАЙ БАҚЫЛАУДА

Қала әкімдігінің мәжіліс залында қала бойынша эпидемиологиялық жағдайға қатысты үйлестіру кеңесінің отырысы өтті. Жиында 2025 жылдың 10 айындағы инфекциялық және паразитарлық аурулардың, сондай-ақ вакцинамен басқарылатын инфекциялардың эпидемиологиялық жағдайы мен иммунопрофилактика саласындағы өзекті мәселелер талқыланды. Шұғыл көмек көрсету үшін 22 жедел медициналық жәрдем бригадасы жұмылдырылған. Талдықорған қаласында 25 055 адам тұмауға қарсы вакцинациядан өтті. Осылайша, қаладағы биылғы эпидемиологиялық маусым тұрақты бақылауда. Отырыс қорытындысында қала әкімінің орынбасары Жеңіс Андабеков жауапты мекемелерге эпидемиологиялық жағдайды тұрақты бақылауда ұстауды, тұрғындар арасында түсіндіру және профилактикалық жұмыстарды күшейтуді, сондай-ақ инфекциялық аурулардың алдын алу бойынша шараларды жүйелі түрде жүргізуді тапсырды.

ТАЛДЫҚОРҒАНДА ЭКСТРЕМИЗМ МЕН ТЕРРОРИЗМГЕ ҚАРСЫ ЖҰМЫС ТОБЫНЫҢ КЕЗЕКТІ ОТЫРЫСЫ ӨТТІ

Қала әкімдігінің мәжіліс залында қала әкімінің орынбасары Жеңіс Андабековтың төрағалығымен Талдықорған қаласы әкімдігі жанындағы терроризмге қарсы комиссияның жұмыс тобының кезекті отырысы өтті. Жиынға мамандандырылған және құқық қорғау органдарының, әскери құрылымдардың, сондай-ақ жергілікті өзін-өзі басқару органдарының өкілдері қатысты. Отырыста халықтың қауіпсіздігін қамтамасыз ету, терроризм көріністерінің алдын алу, оның таралуына ықпал ететін факторларды барынша азайту мәселелері талқыланды. Сондай-ақ профилактикалық жұмыстың жай-күйіне, жедел ахуалға және инфрақұрылым нысандарын қорғауға бағытталған кешенді шаралардың жүзеге асырылуына ерекше назар аударылды.

(Ақпараттар ашық дереккөздерден алынды)

ТАЛДЫҚОРҒАН ҚАЛАСЫНЫҢ ӘКІМІ ЕРНАТ БӘЗІЛ БАҚ ӨКІЛДЕРІМЕН БАСПАСӨЗ МӘСЛИХАТЫН ӨТКІЗДІ

10 желтоқсанда Талдықорған қаласының әкімі Е.Д. Бәзіл Өңірлік коммуникация қызметі алаңында өткен брифингте облыс орталығының әлеуметтік-экономикалық дамуы мен алдағы жоспарлар туралы баяндады.

Нақты айтқанда, мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Жолдауында айқындалған негізгі міндеттерді жүйелі іске асыру қалай жүруде, нәтижелері қандай? – деген сұрақтарға жауаптар берілді.

Әкімнің айтуына қарағанда, жалпы экономикалық өсім 107%-ды құрады, бұл – нәтиже. Биылғы жылы газбетон блоктарын шығаратын «Стальбетон», әуе желілеріне арналған электр жабдықтарын өндіретін «DENK», «Дәмді» кондитерлік өнімдер цехы сияқты жаңа ірі жобалар ашылып, сондай-ақ «Қайнар-АКБ» аккумулятор зауытының жаңа желісі іске қосылды.

Нәтижесінде қалада 400-ге жуық жаңа жұмыс орны ашылып, осынша адам жұмыспен қамтылды дегуге болады. Шағын және орта бизнесте, аграрлық секторда, жол құрылысында, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы нысандарында жаңғырту қарқынды жүргізілуде. Түнгі уақытта қауіпсіздікті қамтамасыз ету мақсатында «Хутор», «Шығыс»

шағынаудандарында және саяжайларда жалпы 2500-ден астам жарық шамдары орнатылды.

Халықты қолжетімді тұрғын үймен қамту мақсатында «Береке» коттедж қалашығында 107 үйдің құрылысы аяқталды. «Бірлік» шағынауданында 170 пәтерлік 2 кредиттік көпқабатты үйдің құрылысы аяқталу сатысында. «Реновация» бағдарламасы аясында 19 апатты үйдің тұрғындарына жаңа баспана ұсынылды. Қаладан 7 мың тоннадан астам қоқыс шығарылып, 12 мың көшет отырғызылды. Көпқабатты тұрғын үйлердің 39 шатыры жөнделіп, 20 үйдің қасбеті жаңартылды. Биржан сал көшесіндегі «Арбат-ты» толық абаттандыру жұмыстары аяқталды.

Қала әкімі Е. Бәзіл өз сөзінде халықтың лайықты өмір сүруіне жағдай жасауға барлық күш-жігерді жұмылдыру қажеттігін айтып, тұрғындарды экологиялық мәдениетті қалыптастыруға және қоршаған ортаға ұқыпты қарауға шақырды.

Нұрилла НҰРБОЛҚЫЗЫ

«ЖҰМЫСШЫ ЖАСТАР АМАНАТЫ»

Жетісу облысында «Жұмысшы жастар аманаты» атты өңірлік жастар форумы өтті. «AMANAT» партиясының облыстық филиалының қолдап, «Жастар Рухы» жастар қанаты ұйымдастырды.

Басты мақсаты - аймақтағы жұмысшы жастардың кәсіби және тұлғалық дамуына жаңа серпін беріп, еңбек адамының мәртебесін көтеру, сондай-ақ олардың әлеуметтік мүмкіндіктерін кеңейту. Форум аясында жұмысшы мамандықтар жылы ресми түрде аяқталғанына қарамастан, еңбек адамын дәріптеу, жұмысшы жастарға жағдай жасау және бұл бағыттағы қолдауды жалғастыру мәселесі кеңінен талқыланды.

Ұйымдастырушылардың айтуынша, жұмысшы жастар өңірдің экономикалық тірегі. Сондықтан олардың білімін, кәсіби біліктілігін арттыру, қауіпсіз еңбек жағдайын қамтамасыз ету, әлеуметтік бастамаларын қолдау - алдағы жылдары да басты назарда болмақ.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ

ТІЛ ХАЛЫҚТЫҢ ЖАНЫ МЕН РУХЫ

Ол ұлттың тарихын, мәдениетін, салт-дәстүрін сақтайтын ең қастерлі қазына. Қазақ үшін тіл – ұлтты ұйыстыратын басты тіректердің бірі. Ана тілін құрметтеу – өз болашағыңа деген сенім, ал оны ұмытқан жан өз тамырынан ажырайды.

Жаһандану дәуірінде өзге тілдерді білу маңызды болса да, ең әуелі ана тілін меңгеру – әр азаматтың парызы. Себебі тіл бар жерде – ұлт бар. Тіл – ұлттың төлқұжаты, адамдарды байланыстыратын негізгі құрал.

Тілді үйрету отбасынан басталады. Бала уыз шағынан ана тілінде тәрбиеленсе, оның құнарын бойына сіңіреді. Қазақ пен қазақтың өз арасында басқа тілде сөйлесуі – қынжыларлық жағдай. Қазақ тілі – тек қазақтың емес, Қазақстан азаматтарының ортақ мемлекеттік тілі.

Мемлекеттік тіл саясатын жүзеге асыру – баршамызға ортақ міндет. Тілді дамыту үшін оны насихаттау, күнделікті өмірде қолдану, БАҚ арқылы қолдау аса маңызды. Тілді қорқып қорғау емес, сеніммен дәріптеу – ең дұрыс жол.

Л. Р. ЖАПАШЕВА

Талдықорған қаласының мамандандырылған тергеу сотының бас маманы

ДИМАШ ҚҰДАЙБЕРГЕН БҰҰ-НЫҢ ІЗГІЛІК ЕЛШІСІ БОЛЫП ТАҒАЙЫНДАЛДЫ

8 желтоқсанда Женевада өткен Халықаралық көші-қон ұйымының жыл сайынғы жиынында қазақстандық әнші Димаш Құдайберген БҰҰ-ның жаһандық ізгілік елшісі атанды, деп хабарлайды Orda.kz.

2025 жылы әнші ұйыммен бірге көптеген жұмыстарды бастап, бірнеше маңызды шараларға атсалысқан. Рамазан айында өткен арнайы жиынға қатысып, бүкіл тыңдармандарына мейірім мен жанашырлық туралы үндеу жолдады. Сонымен қатар адам саудасына қарсы күрестің маңызын және қауіп-қатерге тап болған адамдарды қорғау қажеттігін қоғамға қайта еске салды. Әлемдік Stranger туры барысында Димаш концерттерінде бірлік пен қамқорлық идеясын дәріптеп, көрермендерді ХҚҰ-ның гуманитарлық жұмысына қолдау көрсетуге шақырды. Бұл концерттер арқылы ол 100 мыңнан астам адамға үн қатты, ұйымның жұмысы туралы ақпараттың таралуына ықпал етті.

КАСЫМ-ЖОМАРТ ТОКАЕВ ПРИНЯЛ ПОСЛА РОССИИ В КАЗАХСТАНЕ

Глава государства принял посла России в Казахстане Алексея Бородавкина, передает агентство Kazinform со ссылкой на Акорду.

В ходе встречи Глава государства отметил, что благодаря совместным усилиям многоплановое сотрудничество Казахстана и России успешно развивается по всем направлениям, политический диалог получил новую, беспрецедентно высокую динамику.

Касым-Жомарт Токаев обратил особое внимание на плодотворные итоги своего недавнего государственного визита в Российскую Федерацию и продуктивные переговоры с Президентом России Владимиром Путиным, результаты которых придали значительный импульс развитию всеобъемлющего стратегического партнерства и союзничества двух стран.

КАЗАХСТАН ПЕРЕКРЫВАЕТ РОССИИ ПУТЬ К САНКЦИОННЫМ ТОВАРАМ

Казахстан вводит новые экспортные ограничения, которые могут серьезно помешать российским схемам обхода санкций, сообщает Orda.kz со ссылкой на данные украинской разведки.

Новые таможенные правила будут действовать, как минимум, один год. Они предполагают обязательное лицензирование ряда товаров, попадающих под западные санкции, а также под усиленный контроль за продукцией из ЕС, США и Великобритании. «Казахстан формально не присоединяется к санкциям, но готов ограничивать доступ России к критически важным товарам для её оборонно-промышленного комплекса», говорится в сообщении Службы внешней разведки Украины. Ситуация уже отражается на бизнесе: грузоперевозчики жалуются на многомиллионные убытки из-за порчи товаров и срыва контрактов. Как пишет KyivPost, Астана показывает, что может действовать независимо, ограничивая проход для России, но при этом старается не портить отношения с Западом. Новые правила, по мнению аналитиков, — это сигнал Москве: Казахстан внимательно следит за тем, куда идут санкционные товары, и готов влиять на их движение.

ДРАМАТИЧЕСКОМУ ТЕАТРУ ИМЕНИ БИКЕН РИМОВОЙ ПРИСВОЕН АКАДЕМИЧЕСКИЙ СТАТУС

Знаковое событие произошло в культурной жизни области Жетісу. Напомним, с такой инициативой выступил Глава государства на торжественном мероприятии в честь Дня работников культуры и искусства, состоявшееся 21 мая этого года.

Почетный статус был официально присвоен талдыкорганскому театру 2 декабря 2025 года, что стало результатом многолетней плодотворной работы коллектива, высокого творческого уровня и значительного вклада в развитие театрального искусства и культуры в целом.

писет служба новостей TINFO, ссылаясь на пресс-службу акима области Жетісу.

- Прошло уже более 50 лет с момента основания нашего театра. Это официальное признание нашего вклада в развитие культуры и укрепление национальной духовности. Подчеркну, что это высокая оценка труда всех людей, которые посвятили свои жизни нашему театру, и вместе с тем большая ответственность, - сказал художественный руководитель драмтеатра им. Б. Римовой Сагындык Жумадилов.

КАК ИССЛЕДУЮТСЯ ПРЕСТУПЛЕНИЯ С ОГНЕСТРЕЛЬНЫМ ОРУЖИЕМ

Судебно-баллистическая экспертиза - это отрасль практической деятельности, направленная на выявление фактических данных, позволяющих установить и реконструировать механизм преступления путем познания закономерностей.

Баллистическая экспертиза назначается по фактам применения, незаконного изготовления, ношения, хранения, сбыта огнестрельного оружия, а также патронов к нему, огнестрельных устройств небоевого назначения (сигнальных и газовых пистолетов и револьверов, пневматических винтовок, пистолетов и др.).

Задачи судебно-баллистической экспертизы: установление вида, модели и калибра оружия (конкретного экземпляра оружия) по стреляным пулям, гильзам; определение исправности пригодности для стрельбы оружия и боеприпасов; определение однородности патронов, пуль, гильз, дроби, картечи; исследование следов выстрелов на преградах с целью установления направления, дистанции выстрела.

Объектами судебно-баллистической экспертизы являются: оружие его отдельные части, боеприпасы; компоненты снаряжения боеприпасов; повреждения одежды потерпевшего и предметов с места происшествия (пробоины, следы ricocheta); материалы, сырье, инструменты, используемые для изготовления боеприпасов; образцы для сравнительного исследования, материалы дела, содержащие информацию, относящуюся к предмету экспертизы (протоколы осмотра и изъятия вещественных доказательств, протоколы осмотра места происшествия, схемы осмотра места происшествия, заключения судебно-медицинской экспертизы).

Олег ПАК,

ведущий эксперт ИСЭ по области Жетісу

КОРОТКО ОБО ВСЕМ

УЗБЕКИСТАН НА ГРАНИЦЕ С КАЗАХСТАНОМ ПОСТРОИТ АВТОЗАВОД КИТАЙСКИХ БРЕНДОВ

В Сырдарьинской области Узбекистана, который граничит с Мактааральским районом Туркестанской области Казахстана, в следующем году будет запущен автозавод за \$122 млн. Проект реализуется совместно с китайскими компаниями, сообщили в пресс-службе президента Узбекистана.

О проекте рассказал президент Узбекистана Шавкат Мирзиёев, выступая на сессии народных депутатов области. Также он сообщил, что совместно с Казахстаном в районе открыт Центр международной промышленной кооперации Центральной Азии. К концу первого квартала года на его территории запустят 14 предприятий общей стоимостью \$300 млн — всего в 2026 году планируется размещение еще 40 новых проектов на сумму \$720 млн.

ШАНТАЖИРОВАЛ БЫВШЕГО ШЕФА - ПОЛУЧИЛ СРОК

В Талдыкоргане вынесли приговор экс-руководителю местного ТОО, который после увольнения шантажировал бывшего руководителя компроматом, передает NUR.KZ со ссылкой на МВД.

По данным медиапортала МВД Polisia.kz, в Талдыкоргане предотвратили совершение преступления в особо крупном размере. На скамье подсудимых оказался мужчина, который раньше неофициально работал руководителем одного из ТОО.

"По приказу генерального директора он был уволен с занимаемой должности. После увольнения мужчина решил вымогать у бывшего работодателя имущество под угрозой раскрытия компрометирующих сведений — сказано в сообщении.

Для этого мужчина даже попытался переоформить квартиру через нотариальную контору. Но, в итоге, подсудимый был задержан прямо в помещении у нотариуса. Сообщается, что суд признал мужчину виновным в вымогательстве и приговорил к 8 годам лишения свободы.

РОССИЙСКИЙ БИЗНЕС СТРЕМИТЕЛЬНО УХОДИТ ИЗ КАЗАХСТАНА

1367 российских предприятий покинули страну только с начала года, передает Ulysmedia.kz. На 1 октября текущего года на территории Казахстана действовали 17 494 компании. Это на 7,2%, или 1367 предприятий, меньше, чем на 1 января. В сфере торговли работают 7 188 компаний (-7,4%). Еще 2 358 юрлиц занимаются информацией и связью (-8,3%), 1 583 — профессиональной, научной и технической деятельностью (-6,6%), 1 039 — административным и вспомогательным обслуживанием (-3,6%), 810 — строительством (-6%). Основные регионы — Астана (4 469, минус 9,5%) и Алматы (6 982, минус 7,2%). Налоговая реформа и "негативный фон" вокруг российских компаний — таковы, по мнению участников рынка, главные причины ухода из Казахстана.

КАЗАХСТАН И МОНГОЛИЯ ДОГОВОРИЛИСЬ СОТРУДНИЧАТЬ В СФЕРЕ ПЕНСИОННЫХ ВЫПЛАТ

Мажилис ратифицировал Соглашение между правительствами Казахстана и Монголии о сотрудничестве в пенсионной сфере, подписанное 29 октября 2024 года в городе Улан-Баторе, передает kazenta.kz.

Гражданам Казахстана и Монголии предоставляется дополнительная возможность при переезде: трудовой стаж, накопленный в обеих странах, будет признаваться и засчитываться при назначении пенсионных выплат.

Кроме того, при переезде в Монголию казахстанцам будет обеспечен перевод их накопительной пенсии из ЕНПФ.

Назначение и выплата пенсий гражданам двух стран осуществляется по законодательству государства проживания.

В КАЗАХСТАНЕ ГОСОРГАНЫ И НАЦКОМПАНИИ "ПРИВЯЗАЛИ" К "ЭЛЕКТРОННОМУ ПРАВИТЕЛЬСТВУ"

Цифровая инфраструктура в республике постепенно централизуется и унифицируется. Касым-Жомарт Токаев подписал Указ "О некоторых вопросах цифровизации в Республике Казахстан", сообщили в Акорде.

"С 1 января 2026 года вводится мораторий на создание новых объектов информатизации государственных органов и субъектов квазигосударственного сектора вне информационно-коммуникационной платформы "электронного правительства" QazTech", - говорится в сообщении. Если это невозможно, указывается в документе, то каждый такой случай будет рассматривать спецкомиссия при президенте. Накануне министерство ИИ и цифрового развития сообщало о том, что вводит единые стандарты для ПО в сфере электронного документооборота, чтобы помочь частникам получать доступ к базам "электронного правительства".

МАГАЗИНЫ СЕВЕРНОГО КАЗАХСТАНА ПРОДАЮТ ТОВАР ЗА РУБЛИ

Предприниматели оштрафовали в Акмолинской области, передает Ulysmedia.kz.

Министерство торговли и интеграции сообщило о результатах проверок торговых точек в Акмолинской области. Так, к административной ответственности привлечены 216 предпринимателей, из них 99 получили предупреждения, 117 оштрафованы на общую сумму более 2,2 миллиона тенге. Среди выявленных нарушений превышение торговой надбавки на социально значимые продукты, а также реализация товаров в иностранной валюте. В Шортандинском районе установлен факт указания цен в иностранной валюте — товары в магазине обозначались в рублях, что нарушает закон о необходимости указания цен исключительно в тенге. За это нарушение предприниматель также был оштрафован, - говорится в сообщении ведомства. В конце ноября выяснилось, что в Петропавловске один из супермаркетов указывал цены не в тенге, а в российских рублях. Еще раньше, в сентябре, подобный факт был выявлен в ВКО - там на рубли перешел детский магазин.

(Все материалы взяты из открытых источников)

Гүлнұр ЕРМҰХАНҚЫЗЫ

«Алатау»

ЗОРЛЫҚСЫЗ ҚОҒАМ ҚҰРА АЛАМЫЗ БА?

Әлемде жыл сайын 25 қараша – Әйелдерге қатысты зорлық-зомбылықты жоюдың халықаралық күні, ал 10 желтоқсан – Адам құқықтары күні болып атап өтіледі. БҰҰ қабылдаған бұл бастаманың негізінде әлем елдері, соның ішінде Қазақстан да 25 қараша мен 10 желтоқсан аралығында «Гендерлік зорлық-зомбылыққа қарсы 16 күн белсенді іс-қимыл» науқанын өткізеді. Бұл кездейсоқтық емес. Өйткені, тұрмыстық зорлық-зомбылық туралы ащы хабарлар бүгінгі қоғамның жүрегін сыздатып, алаңдаушылығын үдете түсуде. Соңғы кездері орын алған қылмыстардың ортақ сипаты – олардың айрықша қатыгездікпен жасалуы. Бұрын «жанжал», «даурығу» деп жеңіл қарайтын кейбір жағдайлар бүгінде адам өмірін қиқоға дейін жетіп отыр. Жақында облысымызда резонанс тудырған Ақсу ауданындағы қайғылы оқиға да бұл мәселеге бей-жай қарауға болмайтынын ескерткендей.

Биыл бұл акция Жетісу облысында да кең көлемде ұйымдастырылуда. Оның жай-жапсары жөнінде «Тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбандарына әлеуметтік көмек көрсету орталығы» КММ-нің басшысы **Қадыров Сұңқар Сапарұлы**, «Жанұя» отбасын қолдау орталығының әлеуметтік қызметкері **Белгібаева Мадина Айдосқызы** және Жетісу облысы Полиция департаменті Қоғамдық қауіпсіздік басқармасының бөлім бастығы **Байгозинов Серік Өмірханұлы** БАҚ өкілдеріне толық ақпарат берді.

Зорлық көргендерге көмек көрсету орталығы

2018 жылы Талдықорған қаласы әкімінің № 44 қаулысына сәйкес құрылған «Тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбандарына әлеуметтік көмек көрсету орталығы» бүгінде зорлық көрген жандардың қауіпсіз мекеніне айналып отыр. Орталық ҚР Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2025 жылғы 6 наурыздағы №72 бұйрығына сәйкес қызметін атқаруды бастаған.

Мұнда 55 адамға арналған жатын орын бар. Оның 35-і әйелдерге, 20-сы балаларға арналған. Құрбандарға әлеуметтік-құқықтық, әлеуметтік-еңбек, әлеуметтік-мәдени, экономикалық, тұрмыстық, медициналық және психологиялық қызметтер толық көлемде көрсетіледі. Құқықтық кеңес те, психологиялық қолдау да, әлеуметтік бейімдеу де – барлығы бір орталықтан жүзеге асады.

Аталған орталықтан көмегіне зәрулерге алты ай мерзімге дейін уақытша тұруға мүмкіндік беріледі, ғимарат қажетті жиһазбен жабдықталған, тұрмысқа қолайлы жағдай әзірленген, қызмет көрсетуді жеделдету үшін автокөлік құралдары да қарастырылған.

— 2018 жылдан бері орталыққа 927 адам жүгінген, олардың 276-сы – әйелдер, 651-і – балалар. Жүгінгендердің барлығына қажетті әлеуметтік көмек көрсетіліп, азық-түлік пен киім-кешек және гигиеналық заттармен қамтамасыз етілген, - дейді Сұңқар Сапарұлы.

Орталықтың тиімді жұмысын қамтамасыз ету үшін Жетісу облыстық Полиция департаменті, Әділет департаменті, адвокаттар алқасы, денсаулық сақтау және білім беру мекемелері, «Жанұя» орталықтары, «Жастар» спорт кешені, Оқушылар үйі, театр,

орталық мұражай және басқа да ұйымдармен екіжақты меморандум жасалған. Осы келісім аясында жыл бойы жоспарлы іс-шаралар іске асырылады.

Жалпы, 2025 жылы орталыққа 136 адам (36 әйел, 100 бала) жүгінген. Оның ішінде мектеп жасында – 49 бала болса, мектепке дейінгі жаста – 51 бала. Қазіргі таңда 26 адам (7 әйел, 19 бала) орталықта тұрып жатыр. Олар киім-кешекпен, азық-түлікпен, гигиеналық заттармен қамтылған. Барлығы толық медициналық тексеруден өтіп, психологиялық жағдайы бақылауға алынған. Мектеп жасындағы балалар Талдықорған қаласындағы 19 орта мектепке орналастырылып, оқу құралдары мен қажетті киімдермен қамтамасыз етілген.

Тұрмыстық зорлықтан зардап шеккен жандарға тәулік бойы жұмыс істейтін 1301 қалалық, 8 (7282) нөмірлері және WhatsApp арқылы 8 700 710 82 66 желісі қызмет етеді. Күні бүгінге жейін қауырт желіге жүгінген 663 адамға психологиялық және құқықтық кеңес берілсе, олардың 179-ы орталыққа орналастырылған. Биылдың өзінде 129 адам хабарласып, 24 адам уақытша баспанамен қамтылған.

Тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу бағытында орталық жыл басынан бері 286 іс-шара өткізген. Сондай-ақ 2024 жылы Қазақстан Республикасының заңнамасына енгізілген өзгерістер қоғамның қауіпсіздігін арттыруға үлкен серпін берді. 2024 жылғы 15 сәуірде Президент Қасым-Жомарт Тоқаев тұрмыстық зорлық-зомбылықпен күресуге бағытталған заңға қол қойды. Бұған дейін әкімшілік құқықбұзушылық ретінде қаралған ұрып-соғу немесе жеңіл дене жарақатын салу енді қылмыстық жауапкершілікке жатқызылды. Бұл өзгерістер халыққа құқық қорғау органдарымен бірлесіп кеңінен түсіндірілуде.

Ағымдағы жылғы акция аясында арнайы жоспар әзірленіп, 26 қараша күні «Жанұя» отбасын қолдау орталығының бастамасымен «Отбасы игілігі үшін серіктестік: қауіпсіздік пен қолдау жолындағы өзара іс-қимыл» атты дөңгелек үстел өтті. Іс-шараға Жетісу облысының әйелдер істері жөніндегі комиссия, адам құқықтары жөніндегі өкіл, жұмыспен қамтуды үйлестіру басқармасы, «Жанұя» орталықтары, Полиция департаментінің әйелдерді қорғау бөлімшесі қатысты. Шараның

мақсаты, тұрмыстық және гендерлік зорлықтың алдын алуда ведомствоаралық әрекеттестікті күшейту және жәбірленушілерге жүйелі қолдау көрсету.

«ЖАНҰЯ» отбасын қолдау орталығы

Гендерлік зорлық-зомбылыққа қарсы 16 күндік белсенді іс-қимыл науқанында «Жанұя» отбасын қолдау орталығы қоғамдағы зорлық-зомбылықтың алдын алу және оған қарсы нөлдік төзімділік қалыптастыру бағытында бірқатар жұмыстар атқарды.

Науқанның алғашқы күнінен бастап орталық мамандары полиция және қоғамдық комиссиялармен бірлесіп, жастар мен студенттер арасында кең ауқымды ақпараттық кездесулер ұйымдастырды. Шара барысында заңгерлер, психологтар және әлеуметтік қызметкерлер жәбірленушілердің қайда және қалай көмек сұрай алатынын, қауіп белгілерін қалай анықтау керектігін түсіндірді. Сонымен бірге қатысушыларға алғашқы әрекет алгоритмдері жөнінде кеңес берілді.

Жастардың қауіпсіздік дағдыларын қалыптастыру мақсатында «өзін-өзі қорғау» және зорлықтан сақтану бойынша арнайы тренингтер өтті. Бұл жаттығулар жас буынның өз құқығын қорғауға, қауіп-қатерді дер кезінде тануға үйретеді.

Орталық қоғамда зорлық-зомбылыққа нөлдік төзімділік идеясын кеңінен насихаттап, тұрғындарға сенім телефондары, дағдарыс орталықтары мен құқық қорғау органдарына жүгіну тәртібі туралы ақпарат таратты. Мұндай кең қолжетімді ақпараттық жұмыс кез келген азаматтың қажет жағдайда көмекке жедел қол жеткізуін қамтамасыз етеді.

Халықаралық сипатқа ие «16 күндік белсенді іс-қимыл» акциясының басты мақсаты – әйелдерге, қыздарға және балаларға қатысты зорлық-зомбылықты жою және алдын алу. «Жанұя» орталығы бұл бағытта құқық қорғау органдарымен, әлеуметтік қызметтермен және білім беру ұйымдарымен бірлесіп жұмыс істеп, қоғамның құқықтық сауаттылығын арттыруға үлес қосуда.

Гендерлік зорлық-зомбылық – тек жеке отбасының емес,

бүкіл қоғамның қауіпсіздігіне әсер ететін маңызды мәселе. Сондықтан бұл науқан зорлықтың алдын алу жүйесін күшейтіп, тұрғындардың ақпаратқа және қолдауға қолжетімділігін арттыруға ықпал етеді. Орталық барлық мемлекеттік органдарды, білім беру мекемелерін, үкіметтік емес ұйымдар мен белсенді азаматтарды осы бастамаға белсенді қатысуға шақырады.

Жетісу облысы Полиция департаменті Қоғамдық қауіпсіздік басқармасы

Жетісу облысында акция аясында кең көлемді ақпараттық-ағарту жұмыстары ұйымдастырылуда. Халықпен кездесулер, мобильді топтардың жұмысы, жедел желілердің ұйымдастырылуы, дөңгелек үстелдер, мекемелер мен білім беру ұйымдарындағы семинарлар тұрғындар арасында түсіндіру жұмыстарын күшейтеді. Сонымен қатар, зардап шеккендер үшін іс-қимыл алгоритмдері түсіндіріліп, қауіпсіздік жадынамалары таратылуда.

«Зорлық-зомбылықсыз 16 күн акциясы» атты жаһандық бастама әлемнің 180-нен астам елін біріктіріп, әйелдерге қатысты зорлық-зомбылық мәселелеріне назар аударуды, отбасылық құндылықтарды нығайтуды және халықтың қолжетімді қорғану тетіктері туралы ақпараттандыруды мақсат еткендіктен, акцияның маңызды бағыты – агрессорлармен жұмыс жүргізу және қайталанатын зорлық-зомбылықтың алдын алу. Бұл бағыт бойынша мамандар отбасылық-тұрмыстық жанжалдарға жол бермеу үшін кешенді шараларды қолға алмақ.

— Ағымдағы жылдың басынан бері облыста отбасылық-тұрмыстық қатынастар саласында 175 қылмыстық іс және 1076 әкімшілік іс тіркелген. Құқық бұзушыларға 2093 қорғау нұсқамасы рәсімделіп, соттар 423 ерекше талап орнатқан. Бұл көрсеткіштер мәселенің өзектілігін және алдын алу шараларын күшейту қажеттігін айқын көрсетеді, - дейді Жетісу облысы Полиция департаменті Қоғамдық қауіпсіздік басқармасының бөлім бастығы Серік Өмірханұлы.

Жетісу облысының Полиция

департаменті мемлекеттік органдарды, бұқаралық ақпарат құралдарын, үкіметтік емес ұйымдарды және қоғамның белсенді мүшелерін акцияға белсенді қатысуға шақырады.

ТІЛШІ ТҮЙІНІ

Байқағанымыз, өкінішке орай, өңірімізде тұрмыстық зомбылықтар биыл 37 пайызға көбейген. Соған қарағанда қоғамдық ұйымдар мен құқық қорғау мекемелері тек Біріккен ұлттар ұйымының аталған күндері ғана емес күнделікті өмірде күрес жүргізіп отырғаны дұрыс-ау.

Ол үшін не істеу керек? Отбасылық мәдениетін, ондағы адамдардың ара-қатынасын реттеу тәрбиесі, қоғамдық орындар мен қызметте өзін-өзі ұстау тәртібі сияқты қазір ешкім мән бермей кеткен адами қатынастарды жандандыру керек сияқты. Бірақ қалай жандандырамыз? Тек жанжал бітіп, зорлық іске асып кеткен соң ба?

Осы орайда қазір соты Талдықорғанда жүріп жатқан Ақсудағы әйелін өлтірген азаматтың ісін еске түсірсек, оның қылмысын дәлелдеу үшін жерленген әйелінің денесін қайта ашып тексеруге тура келген. Ұрып өлтірген себебі әйелінің біреумен телефон арқылы сөйлескені.

Сол үшін әйелін өлтіруге дейін барған ауыл әкімінің санасы зомбылыққа жол беріп тұраны ғой сонда. Бірақ, министр Бишімбаев та сол төңіректегі жан ғой. Қалай десек те, тұрмыстағы зорлық-зомбылық – бір адамның емес, бір отбасының емес, бүкіл қоғамның қайғысы. Оны жою үшін заң да, мекеме де, маман да жұмыс істейді. Бірақ ең маңыздысы – қоғамның үнсіз қалмауы, әрбір азаматтың бейжай қарамауы.

Зорлық-зомбылықсыз өмір – жай ұран емес. Ол адам құқығын ең жоғары құндылық деп бағалайтын қоғамның таңдауы. Бұл жолда бірлік, қолдау және жанашырлық қана бізді алға бастырады.

Егер Сіз зорлық – зомбылық көріп жатсаңыз, 24 сағат бойы істейтін мына номерлерге хабарласуыңызға болады:
1301, 8(7282)28-00-05, 41-53-13 немесе
ВАТСАП номері 8 700 710 82 66

ҚАЗАҚ ҚЫЗЫНЫҢ ТАҒДЫРЫ КІМНІҢ ҚОЛЫНДА?

ӘР ҚАЗАҚ ҚЫЗЫ – ҰЛТЫМЫЗДЫҢ БОЛМЫСЫ, АР-НАМЫСЫ, НАҒЫЗ ТЕКТІЛІГІНІҢ АЙНАСЫ. ХАЛҚЫМЫЗДЫҢ ДАНАЛЫҒЫНДА: «ҚЫЗ ӨССЕ – ЕЛДІҢ КӨРКІ», -ДЕГЕН ҚАСТЕРЛІ СӨЗ БАР. БІРАҚ ОСЫ КӨРКІНЕ ЖАУАПКЕРШІЛІКПЕН ҚАРАУ – БҮКІЛ ҰЛТТЫҢ, ӘРБІР ӘКЕ-ШЕШЕНІҢ, ӘРБІР АЗАМАТТЫҢ МОЙНЫНДА.

Қазақ қызының тағдыры – нәзік қана емес, ұлы жауапкершілікке толы мәселе. Мұхтар Әуезовтің: «Ұл тәрбиелей отырып, халықты тәрбиелейміз, қыз тәрбиелей отырып, ұлт тәрбиелейміз», -деген сөзі осы ұлы ақиқатты айқындап тұр. Қыздың бойына дарыған ізгілік, әдеп пен мейірім ертеңгі ұрпақтың тағдырына әсер етіп, ұлттың рухын асқақтатады.

Қыз – отбасының көркі, әкенің көз қуанышы, ананың айнасы. Әке мейірімін, ана жылуын көрген қыз ғана сеніммен өседі. Отбасы берген өнеге – қыз тағдырын айшықтайтын алғашқы іргелі мектеп. Ал жақсы тәрбие алған қыз болашақта елдің арын, ұрпақтың намысын қорғауға дайын тұлға айналады. Сонымен қатар, қыз тағдыры тек әулеттің емес, бүкіл қоғамның қолында. Қоғам қызға қадір көрсетсе, оны ардың, ұяттың, иманның белгісі деп бағаласа – ұлттың да еңсесі биік болмақ. Ал қыз қадірін жоғалту – болашақ ананың жүрегін жара-лап, сол арқылы тұтас ұрпақтың келешегіне сызат түсіру. Қыздың мінезінен – халықтың салты, сөзінен – мәдениеті, жүрегінен – елдің рухани бейнесі көрінеді. Сондықтан қыз тағдыры – жеке адамның емес, тұтас елдің тағдыры десек, артық айтпағанымыз.

Алайда бүгінгі қоғамда қыз тәрбиесіне бірдей көзқарас қалыптаспағаны – үлкен мәселе. Кей жерде қызға мән беріп, оның ар-намысын қорғауды басты міндет санаса, енді бір ортада қыз тағдыры екінші кезекке ысырылып жатады. Осыдан барып қызға көрсетілетін құрмет пен жауапкершілік әлсірейді. Қыздың білім алуына, өз ойын ашық айтуына, қауіпсіз ортада өсуіне жағдай жасалмаса, оның болашақ өміріне де салқынын тигізері анық.

ҚАЗАҚ ҚЫЗЫНЫҢ ҚОРҒАНЫШЫ БАР МА?

Соңғы жылдары қоғамда қыздарға қатысты зорлық-зомбылықтың, қылмыстың, қысымның жиілеуі – біздің ортақ қасіретіміз. Ел болашағы саналатын қыздың қорғанысыз қалуы, лайықты заңдық қорғаныштың жетіспеуі, кей жағдайда әділдіктің өзіне қол жеткізудің қиындығы – қыз тағдырына төнген үлкен қауіп. Бұл – тек әлеуметтік мәселе емес, ұлттық деңгейдегі дабыл.

Қыз тағдырының күрделенуіне ақпараттық кеңістіктің де әсері бар. Жаһандану заманында әлеуметтік желілерде тараған түрлі теріс бағыттар, жеңіл пікірлер, құндылығы төмен дүниелер жасөспірім қыздардың санасына әсер етпей қоймайды. Мұндай жағдайда қыздың бойындағы табиғи ұяңдық, инаттылық, ұлттық тәрбие әлсіреп, оның орнына сыртқы көзқарасқа тәуелділік, өзін бағаламау сынды мәселелер орын алуы мүмкін.

Бұған қоса, қоғамдағы экономикалық теңсіздік пен әлеуметтік жағдайдың қиындауы да қыздар тағдырын ауырлатып отыр. Кей өңірлерде жағдайдың төмендігі қыз баласының толыққанды білім алуына, дамуына кедергі жасайды. Қаржылық тапшылық салдары-

нан кей қыздар ерте жұмыс істеуге мәжбүр болып, өз армандарын кейінге ысырады. Мұндай ортада қыздың өзін-өзі дамытуы, өзіне сенуі де әлсірейді.

Жаңа ғасырдағы жағдай мүлде басқа. Бүгінгі қоғамдық өзгеріс, әлеуметтік қиындық, рухани құндылықтың әлсіреуі кейбір қыздарды жеңіл жолға итермелеп отыр. Тұрмыстың ауыртпалығы, жұмыссыздық, қалаға келген жас қыздардың өмір тауқыметінен шаршауы, жеңіл ақша табуға деген құмарлық – мұның бәрі оларды ардан аттауға жетелейтін негізгі себеп. Бұған отбасы тәрбиесінің әлсіреуі «құлақтың қасуына масаның басылуы» болып отыр. Жаһандану дәуіріндегі тынымсыз тірліктің салдарынан ата-ананың баласына жеткілікті көңіл бөлмеуі, отбасындағы мейірім мен жылулықтың жетіспеуі, ажырасулардың көбеюі де – қыздың өмір жолына ауыр салмақ түсіреді. Осындай жағдайда қыз сыртқы ықпалға тез еріп, теріс ортаға тап болуы ғажап емес.

ҚЫЗДАР ӨЗДЕРІ НЕ ДЕЙДІ?

Осы тақырыпқа байланысты өз құрбыларымының ой-пікірін сұрап көрдім. Барлығының да жауаптары әртүрлі болғанымен, түпкі мазмұны бір арнаға тоғысып жатты:

Мәдина 25 жаста: Қазір қыз болу – бұрынғыдай тек әдемілікпен өлшенетін дүние емес. Қыздар өз арманына жетуге, білім алуға тырысады, бірақ қоғамның қысымы бәрібір көп. Көшеде қорықпай жүре алмайсың, интернетте сауатсыз пікірлер толып тұр, қыздың әр әрекетін сынайтындар бар. Қыз тағдыры ата-ананың ғана емес, қоғамның да қолында екенін бәрі айтқанымен, іс жүзінде қызды қорғауға келгенде көптеген адам үнсіз қалып кетеді. Сол үшін қыздарға қауіпсіз орта керек – бәрі осыдан басталады.

Айша 18 жаста: Менің ойымша, қызға ең қажет нәрсе – түсіністік. Көп ата-ана қызымен ашық сөйлеспейді, проблемасын тыңдамайды. Сосын қыз басқа жерден жылу іздейді, сол кезде қателік басталады. Әлеуметтік желіде бәрі әдемі өмір көрсетеді, қыздар соған сеніп қалады. Өзін бағаламайтын, өзіне сенбейтін қыздардың көбейіп кетуі – үлкен мәселе. Қыздың рухани әлеміне, психологиясына көңіл бөлінсе, бәлкім, қазіргі көптеген қиындықтың алдын алуға болар еді.

Гүлдана 19 жаста: Меніңше, қазақ қыздарының мәселесі – екі әлемнің ортасында қалуы. Бірі

ұлттық құндылықты талап етеді, екіншісі заманауи көзқарасты итермелейді. Осы екі жолдың ортасында жүрген қыздың өзіне қиын. Кейде қоғамның күткен бейнесіне сай боламын деп, өз табиғатынан алыстап кететіндер бар. Ал шын мәнінде қызға керек нәрсе – еркіндік емес, жауапкершілікпен үйлескен тәрбие. Ұлт болашағы қыздың қолында десек, онда қызды тәрбиелеу – ең үлкен міндет.

Құрбыларымының пікірлері бүгінгі қазақ қыздарының қандай ортада өмір сүріп жатқанын анық көрсетеді. Қоғамда қызға айтылатын талап көп болғанымен, сол талапты қолдайтын жағдай әркезде жасала бермейді. Бұл – ең өзекті мәселе. Қыздардың сөзінен өз болашағына деген сеніммен қатар, уайымның,

қорқыныштың, қорғаныссыздықтың да бар екенін аңғаруға болады.

ЖІГІТТЕР ҚАУЫМЫ НЕ ДЕЙДІ?

- Заманауи қыздар қандай?
Берік 20 жаста: Қазіргі заманауи қыздар өзіне сенімді, мақсатшыл келеді. Өзіне күтім жасайды, білімге де, карьераға да мән береді. Әдемі жүріп-тұруды, стильді болуды жақсы көреді.

Ұлағат 22 жаста: Қазір заманауи қыздар дегенде — жауапкершілігі бар, өз мақсаттары айқын, өзін дамытудан қашпайтын қыздарды елестетемін. Сыртқы сұлулықтан бұрын мінезі, тәрбиесі, қарым-қатынастағы мәдениеті маңыздырақ. Өмірге деген көзқарасы позитивті.

Мұстафа 21 жаста: Қазіргі қыздардың көпшілігі тым тез есеюге тырысатын сияқты. Барлығы әдемі көрінуге, әлеуметтік желіде жақсы өмір көрсеткенге құмар. Кейде табиғилық пен қарапайымдылық жетіспейді. Кейбірі бәрін тез алғысы келеді, бірақ жауапкершілікке келгенде қашақтайды. Дегенмен, еңбекқор, өзін сыйлайтын, шынайы қыздар да көп. Тек кейде қыздардың тым

сыртқыға мән беріп, ішкі әлемін екінші орынға ысырып қоятындары қынжылтады.

Жалпы алғанда, бүгінгі жас жігіттердің көзқарасы осындай. Олар заманауи қыздардың өзін дамытатын, мақсатшыл болғанын жоғары бағалайды. Дегенмен, сыртқы көрініске тым көп мән беріп, табиғилық пен қарапайымдықтан алыстап кететіндерге қатысты сын да бар. Жігіттердің айтуынша, әлеуметтік желідегі жасанды өмірге ұмтылу, жауапкершіліктен қашу сияқты тенденциялар жиі байқалады. Соған қарамастан, олар шынайы, тәрбиелі, еңбекқор қыздарды құрметтейтінін айтады.

ӘЙЕЛ ҚАУЫМЫНЫҢ ПІКІРІ

Осы тақырып аясында Илияс Жансүгіров атындағы Жетісу университеті, Журналистика кафедрасының меңгеруші, оқытушы Каримова Бибігүл ханымнан сұрап көрдім:

-Қазіргі қыздарға көңіліңіз тола ма?

Сұрағың орынды, десек те жалпы сұрақ. Қыз балаға деген көзқарас адамға, ортаға, тәрбиеге байланысты өзгереді. Қазіргі қыздардың арасында білімді, тәрбиелі, мақсат қоя біліміндер көп. Сонымен бірге, қоғамның ықпалына еріп, құндылықтан алыстап жатқандары да жоқ емес. Маңыздысы – жеке адамды жеке әрекетімен бағаламау керек деп ойлаймын. Барлық қыздарға бірдей баға беру – әділетсіздік те болуы мүмкін. Қыздардың бойынан жақсы қасиеттерді көргіміз келсе, оларға қамқор болатын ер азаматтарымыз көп болу керек. Сонда қыздарымыз қылықты, сүсікіді, намысшыл болады деп ойлаймын.

- Қызым үйде, қылығы түзде дегенді қалай түсінесіз?

«Қызым үйде, қылығы түзде» – халық мақалы. Оның мағынасы: қыз бала тәрбиеде жақсы көрінгенімен, сыртқа шыққанда шынайы мінезі мен тәртібі байқалады. Үйде инатты, тәрбиелі болып көрінген қыздың шынайы тәрбиесі мен болмысы қоғамда, сырттағы жүріс-тұрысынан көрініс береді. Кез келген қыз тәрбиелеп отырған ата-аналар қыз баланы шынайы өмірге, ортада өзін дұрыс ұстай білуге тәрбиелеу керек. Қыз баланың абыройын, мінез-құлқын, сырттағы жүріс-тұрысын бақылап, бағыттап отыру өте қажет. Демек, тәрбиенің сапасы қыздың сырттағы қылығынан танылады деп ойлаймын.

ҮЙДЕГІ ТӘРБИЕ МЕН СЫРТТАҒЫ ЕРКІНДІК

Меніңше, адасудың басты себебі – үйдегі тым қатал тәрбие сияқты. Қазақ қызы тек отбасының емес, бүкіл ұлттың айнасы екенін айтамыз. Бірақ айнаға шаң түссе, оны сүртіп тазартатын – сол айнаның иесі. Яғни, қыз тағдырына әсер ететін жағдайларды қалыптастыру – қоғамның әр мүшесінің міндеті. Тәрбиені тек отбасына жүктеп қою жеткіліксіз. Мектеп, орта, ақпараттық кеңістік, заң, қоғамдық мәдениет – бәрі бірігіп жұмыс істеуі тиіс.

Бүгінгі қыздың алдында екі үлкен сұрақ тұр: «Мен кіммін?» және «Мен қандай ортада өмір сүріп жатырмын?» Егер екінші сұраққа берілетін жауап көңіл көншітпесе, қыздың өзін табуы да қиындайды. Сондықтан қоғам қызға бағыт көрсететін емес, алдымен оның қауіпсіз, ашық түрде өсуіне жағдай жасайтын орта қалыптастыруы керек. Жақсы тәрбие – тек тыйым емес, сенім мен жан жылуы екенін естен шығармау қажет.

Бүгінде қыз тәрбиесінің негізгі проблемасы – тәрбие мен бақылаудың арасындағы тепе-теңдіктің бұзылуы. Бір отбасы шектен тыс қатал болса, екіншісі тым еркіндікке жол береді. Екі жағдай да қыздың тұлға болып қалыптасуына кері әсер етеді. Қызға бағыт көрсетудің орнына талап қою немесе керісінше, еркелетіп шектен тыс еркіндік беру – болашақта оның өмірлік ұстанымын әлсіретуі мүмкін.

Осылайша, қыз тағдыры – бір отбасының ғана емес, тұтас елдің рухани деңгейін көрсететін айна. Егер біз қыздың қадірін түсінсек, оның абыройын қорғай білсек, онда ұрпақтың да, ұлттың да болашағы жарқын болмақ. Бүгінгі қыздың сенімі – ертеңгі елдің күші. Сол себепті қазақ қызына жасалған әр қамқорлық – Қазақстанның ертеңгі сапалы ұрпағына жасалған инвестиция екенін ұмытпауымыз керек.

Қорытындылай келе, қазақ қызының тағдыры – тек тәрбие мәселесі емес, бұл ұлттың рухани бет-бейнесін айқындайтын үлкен құндылық. Қыздың жүрегінде сенім, жанында қауіпсіздік, өмірінде қолдау болса – ол мықты ана, арлы азамат, рухы биік тұлға болып қалыптасады. Ал қыздың тағдырына салғырт қарау – ұлттық болмыстың әлсіреуіне әкелетін ең үлкен қауіп. Сондықтан қоғам болып қызға қамқор болу – елдің ертеңін қорғаудың ең дұрыс жолы.

Нұрилла НҰРБОЛҚЫЗЫ

Дүйсенбі - Понедельник, 15 желтоқсан

ХАБАР

05.00 Концерт «Отаным десем...»
07.00 «Оян!»
09.00 Мультсериал «Белка и стрелка. Озорная семейка»
09.30 Сериал «Моя прекрасная жизнь»
11.30 Пульс планеты
11.40 «Хақың бар»
12.00, 20.00 Телехикая «Ғашықтың тілі»
13.45, 21.45 Телехикая «Келінжан-6»
15.30 «Айтыс айнасы»
16.00, 00.30 Сериал «Бедная Настя»
18.00 Новости
18.25 Жер-жаһан
18.35 Жаңалықтар
19.00 «Cover show»
23.30 «КешREC»

15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир
15.20 «Шашу»
16.00 Новости/прямой эфир
16.20 «DARA LINE»
17.00 «Жетісу жақұты»
17.30 «Әсем әуен»
18.00 «19 аймақ» /тікелей эфир
18.40 «Баспасөзге шолу»
19.00 «Әсем әуен»
19.30 «Ғибрат»
20.00 «Әсем әуен»
20.15 Д/ф «ІТ және Кәсіп»
20.30 Қорытынды жаңалықтар
21.00 Д/ф «Жаһан жолы»
21.20 «Әсем әуен»
21.30 Итоговые новости
22.00 Д/ф «Менің кумирім»
22.40 «Әсем әуен»

31 КАНАЛ

05.58 ҚР ӨНҰРАНЫ
06.00, 04.00 «Әзіл студิโอ» ойын-сауық
06.30, 03.00 «TikTok show» ойын-сауық
07.00, 02.40 «Time Vine» ойын-сауық
07.30, 02.00 «31 әзіл» ойын-сауық
09.00 «Саумал»
09.20, 05.20 «Ризамын» ойын-сауық
09.40 Мультсериал «Кунг-фу Панда»
10.40 Мультфильм «Полное погружение»
12.30 Мультфильм «Снежная королева: Разморозка»
14.20 Худ. фильм «Плохие парни навсегда»
17.10 Худ. фильм «Дело храбрых»
20.00 Информбюро (рус., каз.)
21.00 Худ. фильм «Снайпер: финал убийцы»
23.00 «ТОР» телехикаясы
00.30 «СЕНІМ» телехикаясы
03.20, 05.00 «What's up?» ойын-сауық
04.20 «1001 Әзіл» ойын-сауық
04.30 Телевикторина

7 КАНАЛ

06.02 Телехикая «Жүрекке жазылған жол»
07.00, 23.50 Әзілің жарасса
08.00 Мультсериал «Ну, погоди!»
09.00 Телехикая «Ғаламат ғасыр. хюррем»
10.00, 20.00 Сериал «Черная любовь»
12.00, 22.00 Сериал «Стамбульская невеста»
13.00 Жаңалықтар
13.30 Худ. фильм «Ёлки-8» (Россия)
15.10 «Саулықтың сыры» Бағдарлама
15.30 Телехикая «Кек қуған сұлу»
16.40 Мультфильм
18.00 Жаңалықтар
18.30 Сериал «Великолепный Век. Хюррем»
19.30 Новости
22.50 Сериал «Месть женщины»
00.40 Жаңалықтар
01.10 Новости
01.40 Қызықты weekend
02.30 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы
03.30 Япырай
04.40 Телехикая

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
08.50 «Саулықтың сыры»
09.00 «Жер жанныаты - Жетісу» аудан, қала мәдени күндері
10.45 «Әсем әуен»
11.00 «Бір шәугім шай»
11.45 Д/ф «ІТ және Кәсіп»
12.05 «Біздің толқын» /тікелей эфир/
12.50 «Саулықтың сыры»
13.05 «Единый народ»
13.35 «Абадан»
14.00 «Өзеюкарды»
14.30 «Арнайы репортаж»

ХАБАРЛАНДЫРУ
«Коктал-Агро» ЖШС жұртшылықты 2025 жылғы 23 желтоқсаннан 29 желтоқсанға дейін келесі объектілер үшін «Қоршаған ортаны қорғау» бөлімдері бойынша жария талқылаулар өткізу туралы хабардар етеді:
Жетісу облысы Панфилов ауданы Көктал ауылындағы «Көктал-Агро» ЖШС-нің машина-трактор шеберханасы (МТШ). Учаскенің және әсер ету аумағының географиялық координаттары: 44°9'22.82» СШ, 79°48'58.31 ВД.
Жетісу облысы Панфилов ауданы Көктал ауылындағы «Көктал-Агро» ЖШС-нің сүт-тауар фермасы. Учаскенің және әсер ету аумағының географиялық координаттары: 44°9'28.02» СШ, 79°48'48.10 ВД.
Жоспарланған іс-шараның бастамашысы - «Коктал-Агро» ЖШС Панфилов ауданы, Көктал ауылы, Розыбакиев көшесі 2/1.
Тел.: 8 707 344 56 12, e-mail: 2025@koktalagro.kz
Әзірлеуші: «Экология» ЖК, тел. 8 777 343 34 66. Талдықорған қаласы, Назарбаев көшесі 120/50, e-mail: Afanasieva_olga@mail.ru. Жоба материалдарымен ndbecology.gov.kz сайтында танысуға болады.
«Жетісу облысының табиғи ресурстар басқармасы» мемлекеттік мекемесі, тел. 8 (7282) 32-92-67, 8 777 171 90 39, e-mail: 7su_expertiza@mail.ru, Талдықорған қ., көш. Қабанбай батыр, 26. LEB сайтына https://ndbecology.gov.kz және бастамашының https://www.gov.kz/memleket/entities/zhetysu-natural?lang=ru сайтына сілтеме.
Ескертулер мен ұсыныстар ndbecology.gov.kz. сайтында қабылданады. «Жарияланған қоғамдық талқылаулар» бөлімінде және электрондық пошта: 7su_expertiza@mail.ru.

Сейсенбі - Вторник, 16 желтоқсан

ХАБАР

05.00 Концерт. Заттыбек Көпбосынұлының жеке
07.00 «Оян!»
шығармашылық кеші
09.00 Мультфильм «Маленький большой герой»
10.30 Сериал «Моя прекрасная жизнь»
12.30 Концерт «Тәуелсіздік - ел ұраны»
14.00, 21.45 Телехикая «Келінжан-б»
16.00 Худ. фильм «Я люблю тебя»
17.30 Концерт «Ғасыр дауысы»
18.45 Қазақ аруы-2025.
23.30 Худ. фильм «Жизнь после 30»

ЕВРАЗИЯ

ДЕНЬ НЕЗАВИСИМОСТИ
06.00, 03.50 «Тамаша city»
06.50, 02.55 «П@утина»
07.30, 19.00 «Koremiz-ШОУ»
08.30 «Жить здорово!»
09.30 Наша «Доска почетных». «Бибигуль Тулегенова»
10.00 Сериал «Обгоняя время»
14.20 Сериал «Простить себя»
18.30, 02.10 «Басты жаңалықтар»
20.00 «Главные новости»
20.30 Сериал «Анатомия сердца»
01.05 Ночной кинотеатр. «Шулер»

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар (қайталау)
07.25 «Әнім сен едің», ойын-сауық
08.00 «Көріпкел»
09.10 Вечерние новости
09.50 Сериал «Хозяйка»
13.40 Сериал «Сашка»
15.40 «Реальная мистика», реалити-шоу
18.30 Сериал «Однажды в Чукурова»
21.00 Сериал «Хозяйка»
00.50 Сериал «Сашка»
04.00 «Көріпкел» (қайталау)
05.00 «Әнім сен едің», ойын-сауық (қайталау)

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
08.50 «Саулықтың сыры»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Әсем әуен»
10.40 К/ф «Біздің үйдің квартиранттары»
11.05 «Әсем әуен»
11.35 Д/ф «Паутина»
12.00 «Аман болайық» /тікелей эфир/
12.40 «Әсем әуен»
12.50 «Саулықтың сыры»
13.05 «19 аймақ»

ОБЪЯВЛЕНИЕ
ТОО «Коктал-Агро» информирует общественность о проведении публичных обсуждений с 23 декабря по 29 декабря 2025г. по разделам «Охраны окружающей среды» для следующих объектов:
Машино-тракторной мастерской (МТМ) ТОО «Коктал-Агро» в с.Коктал, Панфиловского района области Жетісу. Географические координаты участка и территории воздействия: 44°9'22.82» СШ, 79°48'58.31 ВД.
Молочно-товарной фермы ТОО «Коктал Агро» в с.Коктал Панфиловского района области Жетісу. Географические координаты участка и территории воздействия: 44°9'28.02» СШ, 79°48'48.10 ВД.
Инициатор намечаемой деятельности - ТОО «Коктал-Агро» в области Жетісу Панфиловского района, с.Коктал по ул.Розыбакиева д.2/1.
Тел.: 8 707 344 56 12, e-mail: 2025@koktalagro.kz
Разработчик: ИП «Экология», тел. 8 777 343 34 66. г. Талдықорған, ул.Назарбаева 120/50, e-mail: Afanasieva_olga@mail.ru.
Ознакомиться с материалами проекта можно на сайте: ndbecology.gov.kz. ГУ «Управление природных ресурсов области Жетісу», Тел.8(7282) 32-92-67, 8 777 171 90 39, e-mail: 7su_expertiza@mail.ru, г.Талдықорған, ул. Кabanбай батыра, 26. Ссылка на сайт МИО https://ndbecology.gov.kz и на сайте инициатора https://www.gov.kz/memleket/entities/zhetysu-natural?lang=ru.
Замечания и предложения принимаются на сайте: ndbecology.gov.kz. в рубрике «Опубликованные публичные обсуждения» и e-mail: 7su_expertiza@mail.ru

13.40 «Баспасөзге шолу»
14.00 «Әсем әуен»
14.30 «Ғибрат»
15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир
15.20 «Әсем әуен»
16.00 Новости/прямой эфир
16.20 К/ф «Менің кумирім»
17.00 «Ұлт ұяты»
18.00 «19 регион» /тікелей эфир
18.40 «Әсем әуен»
19.30 «Ауылдан адам көшкенмен...»
19.45 «Әсем әуен»
20.05 Д/ф «Паутина»
20.30 Қорытынды жаңалықтар
21.00 Д/ф «Жолбарыс»
21.20 «Әсем әуен»
21.30 Итоговые новости
22.00 К/ф «Аналар күні»
22.40 «Әсем әуен»
23.10 «Біздің толқын»

31 КАНАЛ

06.00 «Әзіл студิโอ» ойын-сауық
06.30 «TikTok show» ойын-сауық
06.50 «31 әзіл» ойын-сауық
07.20 Мультсериал «Щелкунчик и волшебная флейта»
09.10 «БЕСБАРМАҚ»
11.00 Мультфильм «Урфин Джус возвращается»
12.50 Мультфильм «Энканто»
14.50 Худ. фильм «Логан»
17.50 Худ. фильм
20.20 Худ. фильм
22.50 «Тор» телехикаясы
00.20 «Сенім» телехикаясы
02.00 «31 әзіл» ойын-сауық
02.40 «Time Vine» ойын-сауық
03.00 «Tik Tok show» ойын-сауық
03.20, 05.00 «What's up?»
04.00 «Әзіл студิโอ» ойын-сауық
04.20 «1001 Әзіл» ойын-сауық
04.30 Телевикторина
05.20 «Ризамын» ойын-сауық

7 КАНАЛ

06.02 Мерекелік концерт
07.30 Спецпроект «Путь реформ»
08.00 Мультсериал «Ну, погоди!»
09.00 Телехикая «Ғаламат ғасыр. Хюррем»
10.00, 20.00 Сериал «Черная любовь»
12.00, 22.00 Сериал «Стамбульская невеста»
13.00 Мультфильм «Русалочка»
14.50 «Stranger». Димаш Құдайбергеннің концерті
18.00 Сериал «Великолепный век. Хюррем»
22.50 Худ. фильм «Мы купили зоопрак»
00.50 Қызықты weekend
01.40 Жұлдызды шаңырақта
02.40 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы
03.40 Япырай
04.40 Телехикая

Сәрсенбі - Среда, 17 желтоқсан

ХАБАР

05.00 Концерт «Атамеке»
07.00 «Оян!»
09.00 Мультсериал «Белка и стрелка. Озорная семейка»
09.30 Сериал «Моя прекрасная жизнь»
11.30 Пульс планеты
11.40 «Народный контроль»
12.00, 20.00 Телехикая «Ғашықтың тілі»
13.45, 21.45 Телехикая «Келінжан-6»
15.30 «Көзқарас»
16.00, 00.30 Сериал «Бедная Настя»
18.00 Новости
18.25 Жер-жаһан
18.35 Жаңалықтар
19.00 «Cover show»
23.30 «КешREC»

ЕВРАЗИЯ

06.00, 02.45 «П@утина»
07.00, 19.00 «Koremiz-шоу»
08.00 «Қайырлы таң, Қазақстан!»
09.00 «Доброе утро, Казахстан!»
10.00 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор»
11.50 «Давай поженимся!»
12.50 Сериал «Чего хотят женщины»
14.00, 02.10 «Новости»
14.15, 02.30 «Жаңалықтар»
14.30 «Qoslike»
18.30, 03.30 «Басты жаңалықтар»
20.00 «Главные новости»
20.30 Сериал «Анатомия сердца»
01.05 Ночной кинотеатр
03.55 «Тамаша city»

КТК

07.05 «Әнім сен едің», ойын- сауық
08.30 «Көріпкел»
09.50 Сериал «Хозяйка»
13.40 Сериал «Сашка»
15.40 «Реальная мистика», реалити-шоу
18.30 Сериал «Однажды В Чукурова»
20.35 Кешкі жаңалықтар
21.00 Вечерние новости
21.40 Сериал «Письма на стекле»
01.00 Сериал «Сашка»
03.20 «Көріпкел» (қайталау)
04.35 «Әнім сен едің», ойын- сауық (қайталау)
06.10 Кешкі жаңалықтар (қайталау)

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
08.50 «Саулықтың сыры»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Әсем әуен»
10.40 К/ф «Біздің үйдің квартиранттары»
11.05 «Әсем әуен»
11.45 Д/ф «Несібе»
12.05 «Біздің толқын» /тікелей эфир/
12.50 «Саулықтың сыры»
13.05 «19 регион»
13.40 «Қылышсыз майдан»
14.30 «Ауылдан адам көшкенмен...»

14.45 Әсем әуен
15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир
15.20 «Шашу»
16.00 Новости/прямой эфир
16.20 К/ф «Аналар күні»
17.00 «Дала сыры»
17.20 «Абадан»
18.00 «19 аймақ» /тікелей эфир
18.40 «Әсем әуен»
19.30 «Агро аймақ»
19.40 Әсем әуен
20.15 Д/ф «Несібе»
20.30 Қорытынды жаңалықтар
21.00 Д/ф «После огня»
21.30 Итоговые новости
22.00 К/ф «Мектеп президенті»
22.40 «Әсем әуен»
23.20 «Аман болайық»

31 КАНАЛ

06.00, 04.00 «Әзіл студิโอ» ойын-сауық
06.30, 03.00 «Tik Tok show»ойын-сауық
06.50, 20.00 Информбюро (рус., каз.)
08.00, 01.40 «31 әзіл» ойын-сауық
09.00 «Саумал»
09.20, 05.20 «Ризамын» ойын- сауық
09.40 Мультсериал «Пингвины Мадагаскара»
10.10 Мультсериал «Кунг-фу Панда»
10.40 Мультсериал «Губка Боб»
11.10 Мультфильм «Иван Царевич и Серый Волк-4»
13.10 Худ. фильм «Фантастическая четверка»
15.20 Худ. фильм «Снайпер: финал убийцы»
17.30 «Вратарь галактики»
21.00 Худ. фильм «Интуиция»
22.50 «ТОР» телехикаясы
00.20 «Сенім» телехикаясы
02.40 Time Vine
03.20, 05.00 «What's up?» ойын- сауық
04.20 «1001 Әзіл» ойын-сауық
04.30 Телевикторина

7 КАНАЛ

06.02 Телехикая «жүрекке жазылған жол»
07.20 Телехикая «Ғаламат ғасыр. Хюррем»
08.20 Мультфильм «Русалочка»
10.00, 20.00 Сериал «Черная любовь»
12.00, 22.00 Сериал «Стамбульская невеста»
13.00 Жаңалықтар
13.15 Новости
13.30 Худ. фильм «Мы купили зоопарк»
16.00 Димаш Құдайбергеннің үздік әндері
17.00 Мультфильм «Золушка», «Дюймовочка»
18.00 Жаңалықтар
18.30 Сериал «Великолепный век. Хюррем»
19.30 Новости
22.50 Сериал «Месть женщины»
23.50 Әзілің жарасса
00.40 Жаңалықтар
01.00 Новости
01.20 Жұлдызды шаңырақта
02.00 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы
03.00 Япырай
05.00 Телехикая

«МЕДЕУ» БАЙДЫҢ АТЫМЕН АТАЛҒАН МҰЗ АЙДЫНЫ

Жасыратыны жоқ, қазақтарымыздың өзінің біразы «Медеу» деп аталып келген мұз айдынының тарихынан хабарсыз екеніміз рас. Жақында Талдықорған қаласының тұрғыны, өзімізге қаланың әкімшілігінде істеп жүрген кезінен танымал болған іскер қыздардың бірі Салтанат Меңлібаеваның ФБ – дан жазбасын оқып, Салтанатқа риза болдым. Жастар оқысын, білсін дегені болу керек. Жастар тұрмақ үлкендер де қызыға оқыған болар. Салтанаттың Бейбіт Сапаралының 2022 жылы 8 қарашадағы парақшасынан алған «Медеу» мұз айдыны туралы мына бір жазбасын оқырман назарына ұсынғанды жөн көрдік.

Бұл сарғыш тартқан фото 1985 жылы Алматының қақ ортасындағы пәтерде түсірілген болатын. Қазақы тақия киген жылы жүзді ақсақал тоқсанға тақаған жасы бар, Кеңес дәуірінің өзінде бес уақыт намазын қаза етпеген тақуа жан Шаяхмет Медеуұлы еді. Иә, сол 1985 жылы 19 шілдеде «Қазақ әдебиеті» газеті бетінде жарық көрген «Медеу-кім?» деп аталатын талайларды таң қалдырған терең зерттеу мақаламыздың бас кейіпкері Медеу Пұсырманұлының (1850-1908) үш әйелінен туған он екі ұл мен бір қыз баланың ең кенжесі Шаяхмет болатын.

Алматының орталық көк базарына жақын жердегі тоғыз қабат үйдің бірінші қабатындағы төрт бөлмелі пәтерде қарапайым ғана елеусіз ғұмыр көшкен Шаяхмет ақсақал «Медеу» мұз айдыны даңқы өз әкесі Медеу қажының атымен барша жаһанға кеңінен жайылғанын мақтаныш етіп, әулеттік тарихнамасын сақтықпен тарқатып, дастархан басында байыппен ұзағынан әңгіме ететін.

Бейсенбі, жұма күндері Д.Қонаев өз үйіне арнайы көлік жіберіп алдыртып, компартия басшысымен оңашада құдай тағалаға жалбарынып, намаз оқитынын да оңашада маған сыбырлап айтып

қоятын (Мырзабай Акуев - 1944ж.т., ІІМ полковнигі, Д.Қонаев қорының бас директоры болған. Шаяхмет Медеуұлы Пұсырмановты Қонаевтің үйіне әр жұма сайын апарып-әкеліп жүрген осы кісі. 1979-1986 жылдары СОКП Саяси бюросы мүшесі Қонаевті қорғау жөніндегі арнаулы дивизион командирі).

Шаяхмет ақсақалдың бәйбішесі

мен үлкен қызы, немересімен бірге түскен суретті бұрында еш жерде жарияламаған едік. Есесіне Медеу жайлы зерттеуіміз қазақша, орысша («Кто он - Медеу?» «Ленинская смена» газета, 20.02.1986г.) ондаған басылым беттеріне өзгертіліп, толықтырылып жарияланып, тәуелсіздіктің алғашқы жылдарында Елбасы назарына «Адалбақан» кітабымыз арқылы ілініп, Фрунзе ауданының аты «Медеу» болып өзгергеніне негізгі себепші болғанымыз тағы бар.

Шаяхмет ақсақалмен Медеу тақырыбын алғаш терең зерттей бастағанымызда белгілі қаламгер Сейдахмет Бердіқұлов ағамыздың өзі таныстырған болатын. Көлемді мақаланы «Қазақ әдебиеті» газетінде бастыртуға Шерхан Мұртаза бас редактордың өзі қуана қабыл алып, Орталық мемлекеттік мұрағатта сарылып бірнеше ай отырып 25 мыңдай құжаттар тіркемесі ішінен Медеудің өз қолы қойылған екі хатты тапқанымызға таңданып, өзі «Білім және еңбекке» редакцияға соғып мені іздеп тауып алып жақын танысып, «татарсың ба, әлде қазақсың ба, небары 22 жасында осыншама көп мағлұматты қайдан білесің?» деп таңданысын жасырмай, өмірінің соңына дейін аса құрмет тұтып кеткен Сағат Әшімбаев ағаларымыз болатын.

Медеу тарихы алғаш жарық көріп, Медеуге баратын байырғы Колпаковский даңғылынан бастап, Алматы бекінісінің байырғы көше атауларын түп-тұқияндап

тарқатқанымызда, Шаяхмет атаның да айтуымен Есентай өзенінен бастап қадыми өзен-су атауларын тәптіштеп жазғанымызда, Қапшағай емес «Көп Шағай», Ұзынағаш емес «Ұзынағыс» деп көрсете бастағанымызда батыл зерттеуімізге дән риза болған Шаяхмет ақсақал өз үйінде төрге шығарып ақ батасын беріп, «қызыл террор» кесірінен қудалауға түскен Медеу бай есімін «Медеодан» қайтып түзеттіргенімізге, қала сыртындағы бұрынғы «12 декабрь», қазіргі Жәпек батыр ауылының М.Түймебаев ауылымен шектесетін тұсындағы төбешік басында Медеу қажы жерленген кәбірінен Пұсырманның шөбересі профессор, ардагер, проректор Мұштай Батырбековпен (1925-2009) бірге барып зиярат етіп, кейінде оны қоршатып, дұрыстап ескерткіш белгі орнатуға қозғаушы себепкер болғанымызға бар ықыласымен ризашылығын білдіргені бар еді. (<https://2gis.kz/.../70030076144264230/76.908338,43.400874>).

Сондай көңіл толқытқан сәттерде Шаяхмет ата ақ жарылып:

«Өз басым ширек ғасыр өте жақын араласып жүрсем де Димекеңнен еш нәрсе сұрап көрмеппін. Бірақ, сенің зерттеуің мені тәнті етіп Димаш Ахметұлына сені жақсылап таныстырып, жас маман ретінде бір пәтер алып берсем деймін, осыған қалай қарайсың, балам?!» - дегенде әлі жас екенімді айтып, «Қазақфильмдегі» ең үлкен апайымның қолында тұратынымды, үйленбеген бойдақ екендігімді алға тартып, әрең дегенде барлық алғысымды айтып Шаяхмет атаның көңілін бір жайландырғаным бар еді.

Тура бір жылдан соң тап осындай ұсынысты және бір бас кейіпкерім, сұхбат алған аңыз тұлға, Д.Қонаевті 1943 жылы билік басына әкелген Ұстазымыз Халкомсов Нұртас Оңдасынов қарияның аузынан естіп, жатып-жалпайып әрең дегенде тоқтатқанымыз да ойдан шығарылмаған болған оқиға. Осындай айрықша болмысты қазақ перзенттерінің мәңгілік мекені жәннат болсын!

БҮЫЛАҒЫ ҚЫС ҚАНДАЙ БОЛАДЫ?

Биыл қыста ауа температурасы жиі ауытқиды – дейді «Қазгидромет». 2025 жылғы желтоқсан – 2026 жылғы ақпан, наурызға жасалған консультативтік болжам жөнінде брифинг өткізген синоптиктер осылай дейді - деп хабарлайды Azattyq Rynи Экология және табиғи ресурстар министрлігіне сілтеме жасап.

Қыс жылы болады

Синоптиктердің алдын ала болжамы бойынша республиканың басым бөлігінде қыс мезгілі қоңыржай жылы болады. Жауын-шашын климаттық норма шамасында түседі. Бірақ кейбір кезеңдерде бұрқасындатып, екпінді жел соғып, көктайғақ болады, тұман түсіп, жауын-шашын мол түсуі мүмкін.

«Қыс айларында ауа температурасы жиі ауытқиды, яғни «температура құбылады» деп болжанып отыр, жылы күндер суық аязды толқындармен алмасады», - деп жазылған хабарламада.

Бұрқасындатып, дауылды жел соғады

Жалпы желтоқсан айы жылы, жауын-шашын мөлшері климаттық норма шамасында болады. Елдің басым бөлігінде бұрқасындатып, дауылды жел соғады, көктайғақ болып, тұман түседі, оңтүстік циклондардың әсерінен кей күндері аралас жауын-шашын, яғни ылғалды қар, жаңбыр

түрінде түсуі мүмкін. Антициклонның әсерінен кей кезеңдерде жауын-шашын тоқтап, аязды күндер келеді. «Желтоқсандағы ең қарқынды суық толқын бірінші онкүндіктің соңында болады - елдің солтүстігінде, шығысында және орталығында ауа температурасы түнде 23-28 градус аязға, күндіз 13-18 градус аязға дейін төмендеуі мүмкін», - дейді мамандар.

Екінші және үшінші онкүндіктерде түнде температуралық мөлшер 15-20 градус аяздан 5-10 градус аязға дейін, күндіз +3 -2 градустан 5-10 градус аязға дейін, шығыста кейбір күндері ауа температурасы түнде 25-35 аязға дейін, күндіз 15-20 аязға дейін төмендейді.

Батыста және елдің оңтүстік жартысында айдың басында температура жоғарылайды –

күндіз 5-10 жылы, бірінші онкүндіктің соңында ауа температурасы түнде 12-17 градус аязға, күндіз 3-8 градус аязға дейін біртіндеп төмендейді. Содан кейін ауа температурасы түнде 0-5 аяздан 7-12 градус аязға дейін ауытқиды, күндіз 0-8 жылы шамасында болады.

Топырақта мұз қабыршығы пайда болады

Жауын-шашын мөлшері республика аумағының басым бөлігінде норма шамасында, республиканың оңтүстігі мен оңтүстік-шығысының таулы және тау бөктеріндегі аудандарында нормадан көп болады.

«2026 жылдың ақпан және наурыз айлары жылы болады деп болжанып отыр, жауын-шашын мөлшері қалыпты, тек наурызда республиканың оңтүстік және оңтүстік-шығысындағы таулы және тау бөктеріндегі аудандарда нормадан көп (Түркістан, Жамбыл, Алматы облыстарының, Жетісу облысының және Шығыс Қазақстан облысының таулы және тау бөктеріндегі аудандарында)», - деп атап өтті синоптиктер.

Синоптиктер қорытындылай келе, қардың еру кезеңдерінде аязды ауа райының жиі өзгеруіне байланысты топырақта және қар жамылғысында мұз қабыршығы пайда болатынын ескертті. Мұның бәрі 2026 жылғы су тасқыны кезеңінде кері әсер етуі мүмкін.

Тұрғындар алайда синоптиктерге сене қоймайды. Желтоқсан өзінің ызғарын жылы күнге айырбастай қоймайды. Күні кеше ғана синоптиктер таяу күндерде ауа райы минус 25 градусқа дейін төмендейді деп те хабарлады. Өрнәрсе өз мезгілімен демекші, желтоқсан да өз мінезін байқатпай қоймайды. Осы орайда есіме жас кезімізде ауа райын радиодан беріп жатқан диктор Әнуарбек Байжанбаев туралы әзіл түсіп кетті. Әнуарбек ағамыздың қолындағы редакторлар жазып берген текте-Алматыда күн ашық болады, жауын жаумайды – деп жазылыпты, ал терезеден қараса несер жауын құйып тұр екен. Сол сәтте ағамыз тексті: Алматыда жауын не жауып, не жаумайды – деп оқыса керек деген әзілді естігенім бар. Сол айтпақшыдай, синоптиктердің болжамы да тек болжам ғой...

ҚАЗАҚСТАНДЫ АУЫР ҚЫС КҮТІП ТҰР:

ШӨКИН БОЛЖАҒАН ҚЫТЫМЫР ҚАҢТАР...

Қазақтарды алда ауыр сынақ күтіп тұр. Жаңарған салық саясаты, қымбат несие және сарқыла бастаған бюджет халықтың тұрмыс сапасын төмендетіп, онсыз да жұқарған жүйкеге салмақ салмақшы деп жазады Ertengmedia.

Сөй деген экономист Алмас Шөкин елдегі жағдайға баға беріп, Үкіметтің қазіргі аяқалысын «ірі қараның жартысын жем-

демей, бірақ барлығын бірдей саууды жалғастырып жатқан шаруаның» әрекетіне ұқсатты.

Ол экономикалық саясаттағы сауатсыз шешімдер түбі үлкен дағдарысқа әкелуі мүмкін деп ескертуде.

«Сырт көзге көрсеткіш керемет өсіп жатқандай көрінеді. Бірақ түпкі нәтижесін бағалау қиын, өйткені нәр татпаған сиырлар тәжірибе соңына дейін шыдамай өліп жатыр», – дейді сарапшы әзіл-шыны аралас. Шөкиннің пікірінше, еліміз қазір

күрделі өзгерістің табалдырығында тұр. Тәуелсіздіктен кейінгі ширек ғасыр бойы қалыптасқан даму моделі өміршеңдігін жоғалтып, әбден ескірген. Бұрын кейінге шегеріліп келген реформалар еріксіз алға шыққан. Экономикалық саясаттағы кемшіліктер мен шешілмеген түйткілдердің сазайын енді тартамыз.

«Алдағы желтоқсан, қаңтар мен ақпан айы өте-мөте күрделі болады. Қазақстан бірнеше үлкен қысымның астында қалады», – дейді ол.

2026 жылдың басында экономиканы бірнеше фактор алқымнан алмақшы...

ТӘУЕЛСІЗДІК ЖӘНЕ ОНЫҢ ТАРИХИ МАҢЫЗЫ

Тәуелсіздік — әр халықтың ғасырлар бойғы арманы, азаттыққа деген ұмтылысының ең биік шыңы. Қазақстан үшін Тәуелсіздік күні тек тарихи дата емес, ұлттың рухани жаңғыруының, мемлекет ретінде қалыптасуының бастау нүктесі болып табылады.

1991 жылы 16 желтоқсанда Қазақстан өз тәуелсіздігін ресми түрде жариялап, әлемдік қауымдастыққа егемен мемлекет ретінде танылды. Бұл шешім халқымыздың тарихындағы ең маңызды бетбұрыстың бірі болды. Кеңес Одағының ыдырауы мен саяси өзгерістер кезеңінде тәуелсіз ел болу — батылдық пен даналықты қажет етті. Осы сәттен бастап мемлекетіміздің жаңа дәуірі басталды.

Тәуелсіздік алғаннан кейін Қазақстан экономикалық, саяси және мәдени бағыттарда ауқымды реформаларды жүзеге асырды. Елдің мемлекеттік рәміздері қабылданды, ұлттық валюта енгізілді, жаңа Конституция бекітілді. Дипломатиялық байланыстар орнатылып, Қазақстан әлемдік сахнада өз орнын айқындады. Тәуелсіздіктің ең үлкен жетістіктерінің бірі — ұлттық бірлік пен қоғамдық тұрақтылық. Қазақстан көпұлтты мемлекет ретінде татулықты басты құндылыққа айналдырып, этностар арасындағы өзара құрмет пен үйлесімділікті сақтап келеді. Бұл еліміздің стратегиялық дамуына берік негіз қалады.

Бүгінгі жас ұрпақ тәуелсіздіктің қадірін терең түсінуі керек. Тәуелсіздік — еркін өмір сүру, өз болашағын өзі таңдауға мүмкіндік беру, ұлттық мәдениет пен тілдің қайта жаңғыруы. Бұл — өткен буынның маңдай терімен келген баға жетпес мұра. Тәуелсіз Қазақстан — жасампаздықтың, жаңашылдықтың және жарқын болашаққа деген үміттің символы. Сондықтан Тәуелсіздік күні — тек мереке емес, елдіктің, рухтың және бірліктің мызғымас белгісі.

Ыхсан Іңкәр
8-сынып оқушысы
Көксу ауданы

ЖАСТАР НЕГЕ АЛАҢА ШЫҚТЫ?

1986 жылғы Желтоқсан оқиғасы — қазақ халқының тарихындағы еркіндік пен ұлттық намыс жолындағы аса маңызды белестердің бірі. Бұл оқиға Кеңес Одағының тоталитарлық жүйесіне қарсы алғаш рет ашық түрде көтерілген қазақ жастарының батылдығы мен рухани жігерін көрсетті.

1986 жылы 16 желтоқсанда КОКП Орталық Комитеті Қазақстан Компартиясының бірінші хатшысы Дінмұхамед Қонаевты қызметінен алып, оның орнына республика халқына беймәлім Геннадий Колбинді тағайындау туралы шешім шығарды. Бұл шешім қазақ халқының ұлттық мүддесі мен егемендікке деген ұмтылысын елемей деп қабылданып, халықтың ашу-ызасын туындатты. 17 желтоқсан күні Алматы қаласының жастары Респуб-

лика алаңына бейбіт түрде жиналып, әділет пен әділдік талап етті. Алайда бейбіт шеру күшпен басып-жаншылды. Мыңдаған жас соққыға жығылып, қамауға алынып, кәсіби және оқу орындарынан қуылды. Көптеген тағдыр тапталды, жала жабылып, наразылыққа қатысқан жастар қатаң жазаланды.

Желтоқсан құрбандары — тәуелсіздік үшін жанын қиған асыл азаматтар. Қайрат Рысқұлбеков, Ләззат Асанова, Ербол Сыпатаев, Сәбира Мұхамеджанова сынды боздақтардың есімі ел жадында мәңгі қалды. Олар ұлт намысы мен еркіндігі жолында қайсарлықтың үлгісін көрсетті.

Желтоқсан оқиғасы — қазақ халқының тәуелсіздікке деген талабын күшейтті, ұлттық сананың оянуына серпін берді. Бұл көтеріліс кейіннен Қазақстанның тәуелсіздік алуына тарихи алғышарттардың бірі болды. Бүгінде Желтоқсан — ерлік пен намыстың, азаттыққа деген құштарлықтың символы. Желтоқсан қаһармандарының ерлігі — ұрпаққа мәңгілік өнеге.

Ыхсан Аслан
7-сынып оқушысы
Көксу ауданы

ЖЕЛТОҚСАН 1986

1986 жылғы Алматыдағы Желтоқсан оқиғасы — қазақ халқының ұлттық санасының серпілісін айқындаған, уақыт тағылымы жоғары тарихи белес. Кеңес Одағының саяси жүйесі сырттай тыныш көрінгенімен, оның астарында ұлттық теңсіздік, мәдени шектеулер, әкімшілік озбырлық және әділетсіздікке толы қайшылықтар жатты. Ресми идеология «ұлттар достығы» деген жасанды ұрандарды таратқанымен, қазақ халқының мүддесі ескерілмей, ұлттық мәселелер қасақана жабық күйде ұсталды. Осындай жасырын күйзелістердің шегіне жетуі 1986 жылғы Желтоқсан көтерілісінің тууына әкелді. Желтоқсан — қазақ жастарының ұлттық намысты қорғау мақсатында алаңға шыққан рухани серпілісі. Олар әділетсіздікке қарсы тұрып, өз елінің тағдырын өзі шешу керектігін ашық айтты. Бұл оқиға Қазақстанда ғана емес, бүкіл Кеңес Одағы аумағында ұлттық қозғалыстарды күшейткен алғашқы демократиялық бұлқыныс болды. Оқиғаға қатысқан мыңдаған жастың ерлігі — бүгінгі тәуелсіздіктің бастауында тұрған ерекше құндылық. Қонаев феномені — Қазақстанның саяси өмірінде ерекше орын алатын құбылыс. Дінмұхамед Ахметұлы Қонаев бірнеше онжылдық бойы республика басшылығында болып, ұлттық кадрлардың қалыптасуына ықпал жасады. Қазақ халқы оны құрметтеп, ел тағдырына бей-жай қарамайтын басшы деп таныды. Оның қызметтен алынуы — тек кадрлық ауысым емес, ұлттық сенімге жасалған соққы болды. Оның орнына келген Геннадий Колбин — Қазақстанды мүлде білмейтін, жергілікті жағдайдан хабарсыз адам болатын. Мәскеудің осы шешімі қазақ халқының өзін-өзі басқару құқығының аяққа тапталуы ретінде қабылданды. Бұл — ұлттық кемсітушіліктің айқын көрінісі еді. Қазақ жастары дәл осы әділетсіздікке қарсы алаңға шықты. Демографиялық фактор да маңызды рөл атқарды. Қазақ халқы өз жерінде азшылыққа айналып, мемлекеттік басқару жүйесінен шеттетілді. Республика басшылығына жергілікті емес тұлғаның тағайындалуы — ұлттық намысқа тиген ауыр соққы болатын. 1980 жылдары Қазақстанда жастар арасында жұмыссыздық өсті, әлеуметтік мәселелер шешілмеді. Тұрғын үй тапшылығы, білім беру жүйесіндегі теңсіздік және қазақ тіліне қатысты шектеулер жастардың көңілінде наразылық тудырды. Ұлттық тілдің беделі төмендетіліп, мемлекеттік мекемелерде қазақ тілі қолданылмай қалды. Қазақ мектептері қысқартылды, ұлттық мәдениет екінші орынға ығыстырылды. Бұл — ұлттың рухани негізіне төнген қауіп болды. Алаш идеясының жаңғыруы Желтоқсанға рухани дайындық жасады. Ахмет Байтұрсынұлы, Әлихан Бөкейхан, Міржақып Дулатов секілді Алаш қайраткерлерінің еңбектері жасырын түрде таралып, жастардың санасына әсер етті. Олар еркіндік пен ұлттық мүддені қорғау идеяларын бойына сіңіріп өсіп, Желтоқсан күндері соның нақты көрінісін көрсетті. 1986 жылдың 17 желтоқсаны күні таңертең Алматы қаласының жастары Брежнев алаңына (қазіргі Республика алаңы) жинала бастады. Олар бейбіт түрде наразылық білдіріп, «Әр халыққа — өз басшысы!», «Әділет керек!», «Қазақ елін қазақ басқарсын!» деген талаптар қойды. Алғашында саны аз болған жастарға түске қарай мыңдаған адам қосылды. Билік бастапқыда ешқандай түсініктеме бермей, ақпаратты халықтан жасырды. Радио мен теледидар оқиға жайлы бірде-бір хабар таратпады. Бұл биліктің жағдайды бақылауда ұстауға тырысқан әрекеті еді. 18 желтоқсанда наразылық күшейіп, алаңға жиналғандардың саны одан әрі өсті. Жастардың арасында студенттермен қатар жұмысшылар, мектеп оқушылары, қарапайым қала тұрғындары болды. Орталық биліктің бұйрығымен алаңға мыңдаған арнайы жасақ әкелінді. Сол күні алаңда қатыгездік шарықтау шегіне жетті: сапер күрекерімен ұру, дубинкалармен соққы жасау, өрт сөндіру машиналарымен суық су шашу арқылы бейбіт жастарды жаншып-жаншу — кеңестік жүйенің шынайы бет-бейнесін көрсетті. Куәгерлер кейіннен көптеген жастардың қақаған аязда тонып, жараланып, із-түссіз жоғалғанын айтқан. Бұл оқиғалар — ұлттық трагедия.

Қайрат Рысқұлбеков — Желтоқсанның символы. Оның әділетсіз сотталуы, «Менің елім...» деп басталатын әйгілі хаты халық жүрегінде мәңгі сақталды.

Ләззат Асанова — өлімімен құпияға толы қазақ қызы. Кеңес билігі оның өлімін жасырып, шындықты бұрмалады.

Ербол Сыпатаев — алаңда ауыр жараланып, ауруханада көз жұмған жас.

Олардан өзге жүздеген белсенді азап көрді, қудаланды, өмір бойғы таңбасын арқалап жүрді. Оқиғадан кейін мыңдаған студент оқудан шығарылды, жүздеген жас жұмыстан қуылды, қылмыстық істер қозғалды. «Ұлтшыл», «бұзақы» деген жалған айыптар тағылды. Сот процестерінде әділетсіз үкімдер шығарылып, адамдардың құқығы өрескел бұзылды. Желтоқсан оқиғасы ұлттық сана-сезімді күшейтіп, қазақ зиялыларының үн қосуына түрткі болды. Ол Кеңес Одағының идеологиялық дағдарысын айқындап, «жариялылық» саясатының нақты көрінісіне айналды. Желтоқсан — Кеңестік империяның іргесінің сөгілуіне себеп болған оқиғалардың бірі.

1991 жылғы Тәуелсіздік — Желтоқсанның заңды жалғасы. 1986 жылғы жастардың ерлігі — тәуелсіз Қазақстанның рухани негізін қалаған басты оқиғалардың бірі. Желтоқсан — еркіндікке ұмтылған ұлттың намысы, батырлығы, қайсарлығы. Ол бізге тәуелсіздіктің оңай келмегенін, оның әрбір тамшысы күреспен келгенін еске салады. Желтоқсан 1986 — бұл тарих, бұл батырлық, бұл — біздің мәңгілік ел болу жолындағы ұлы қадам.

Әмір Арай
11-сынып оқушысы
Алакөл ауданы

ЖЕЛТОҚСАН 1986

Желтоқсан 1986 — қазақ халқының жүрегінде мәңгі сақталатын тарихи оқиға. Ол күндері жастар әділдік пен еркіндік үшін алаңға шықты. Олар өз елінің болашағы үшін қорықпай үн көтерді. Қанша қиындық болса да, намыс пен жігер олардың жүрегінде болды.

Бұл оқиға — азаттыққа деген ұмтылыстың символы. Желтоқсан желі талай жастың тағдырын өзгертті, бірақ олардың ерлігі ешқашан ұмытылмайды. Сол күндер тәуелсіздіктің бастауына айналып, халқымыздың рухын күшейтті. Қаншама адам қиындыққа ұшырап, өмір тәлкегін көрсе де елі үшін жасаған жақсылығына еш өкінбеді. Ерліктері ел жүрегінде мәңгі сақталады.

Бүгінгі ұрпақ үшін Желтоқсан оқиғасы — ерлік пен қайсарлықтың үлгісі. Біз сол жастардың батылдығын құрметтеп, тәуелсіздіктің қадірін білуіміз керек! Мың алғыс Сіздерге, Желтоқсан оқиғасына қатысқан батырлар!

Қасен Айзере
7-сынып оқушысы
Көксу ауданы

МҰЗ ҚҰРСАНҒАН АЛАҢ: ЖЕЛТОҚСАНДЫҚТАРДЫҢ ҮНІ

«Ел намысын қорғаған ерлерді – ел ұмытпайды!»
/Халық даналығы/

Менің елім – кең-байтақ, тәуелсіз мемлекет. Бүгінде мен бақытты, еркін елде тұрып жатырмын. Бірақ бұл «Еркін өмір» бізге оңай келген жоқ. Оның артында үлкен ерлік пен азаттық үшін күрес тұр. Дәл осындай күрестің ең маңыздысы – бұл 1986 жылғы Желтоқсан оқиғасы.

Желтоқсан – қазақ тарихындағы суық, әрі алаулаған отты жылдардың символы. Бұл уақыт – табиғаттың суығы мен саясаттың қатыгездігі қатар келген, бірақ жас жүректердің ыстық рухы жеңген кезең. Алматыдағы алаң, айналасын мұз құрсаған суық ауа райына қарамастан, ұлт намысының оты лаулаған қасиетті орынға айналды. «Ел намысын қорғаған ерлерді – ел ұмытпайды!» деген қанатты сөздің шынайы дәлелі де осы Желтоқсан оқиғасында айқындалады.

«Намыс – ұлттың өзегі, ал оны қорғау – батырлықтың ең биік үлгісі.» Егер өткен ғасырлардағы батырлар сыртқы жаудан қарумен қорғаса, 1986 жылғы жастар ішкі әділетсіздік пен рухани бодандыққа қарсы кеудесін тосты. Алаңға шыққан жастардың әр қадамы, әрбір жанайқайы – тек бір басшының ауысуына наразылық емес, бүкіл ұлттың жүрегіндегі азаттық аңсарының жарылысы еді. Қайрат Рысқұлбеков, Ләззат Асанова, Ербол Сыпатаев сияқты қайсар ұл-қыздар – сол күні өз мойындарына бүкіл халықтың тарихи жауапкершілігін алды. Олар әділетсіздікке, ұлттық намыстың аяққа тапталуына және Мәскеудің өктемдігіне қарсы шығып, ұлттық ар-намыстың жалауын көтерді. Мұз құрсаған алаңда олардың шыққан үні – «Біз өз еліміздің тағдырын өзіміз шешеміз!» деген тарихи үкім болды. 16-18 жастағы аға-әпкелеріміз өз өмірлерін қатерге тікті, себебі, ел намысы мен бостандық олар үшін ең қымбат құндылық болды.

Желтоқсан оқиғасының қатыгездікпен басып-жаншылуы, студенттерге қарсы қолданылған зорлық-зомбылық олардың рухын сындыра алмады. Керісінше, бұл қанды оқиға тәуелсіздік рухын оятып, қазақ халқының санасындағы бодандық бұғауын үзуге жол ашты. Желтоқсаншылардың алаңнан естілген үні – бүкіл елдің, бүкіл ұрпақтың құлағына жетіп, еліміздің түкпір-түкпірінен жастар көтерілісі белең алды. Олардың ерлігі – біздің Тәуелсіз Қазақстанның рухани тұғырын қалаған батырлар шоғыры.

Біздің бүгінгі міндетіміз – мұз құрсаған алаңда ерлік көрсеткен сол жастардың үнін ұмытпау. Ел намысын қорғау – бүгінгі таңда еліміздің тілін, мәдениетін, тарихын қастерлеп, Тәуелсіздікті мәңгілік етуге адал еңбек ету деген сөз. Себебі, «Ерлердің үні өшпейді, ел оларды ұмытпайды!». Міне, мен осындай мәңгілік елдің ұрпағымын.

Нұрәли Әсетхан
6А-сынып оқушысы
Ескелді ауданы

ЫЗҒАРЛЫ ЖЕЛТОҚСАН

Бұл ай қазақ халқының жүрегінде тек қыстың ызғарын ғана емес, ерліктің, өрліктің, азаттыққа деген құлшыныстың ыстық лебін де сақтап тұр. Ай атауының өзінде-ақ адамның бойына бір суық леп үрлейтіндей. Бірақ 1986 жылдың желтоқсаны тек табиғаттың емес, заманның да ызғарын әкелген еді. Осы уақытта қазақ жастары суықтан емес, әділетсіздіктен тонды.

Желтоқсан күні таңертеңгі сағат 8-де қаладағы Л.И Брежнев атындағы алаңға саяси тәуелсіздікті талап еткен ұрандармен алғашында 300-дей адам жиналып, кешкісін көтерілісшілер саны 20 мыңға жетті. Бірақ олардың бойындағы намыс суықтан да күшті болды.

Алаңға ең алдымен Алматының сан түрлі жоғары оқу орындарының студенттері шықты. Бәрі де бір мақсатқа бірікті. Олардың жасы жас болса да, жүректері батыл еді. Олардың бес қаруы - тек шындық пен намыс болатын жастар.

Студенттерден бөлек, қаладағы зауыт-фабрикадағы еңбек етіп жүрген жұмысшы жастар да қатарға қосылды. Қыз-ұл, студент, жұмысшы деп бөлінбей, барлығы бір жұдырық болды. Бұл - ұлт үшін бірлік қажет екенін көрсеткен үлкен сын сәт еді. Сол күндерде көптеген жастар ерлік көрсетті. Олардың ішінде ел есінде қалған ер есімдер - Қайрат Рысқұлбеков, Ләззат Асанова, Сабира Мұхамеджанова, Ербол Сыпатаев. Бірақ тарихқа аты жазылмаған мыңдаған жас та болды.

Желтоқсан оқиғасы - қазақ жастарының әділетсіздікке қарсы ерлікпен тұрған сәті. Сол кезде Мәскеу Қазақстанды басқаруға елге мүлде қатысы жоқ, қазақ жерінде бір күн де қызмет атқармаған Геннадий Колбинді тағайындады. Бұл шешім халықтың көңіліне қаяу түсірді, жастардың намысын таптады. Сондықтан алаңға шыққан мыңдаған жас: "Қазақтың басына қазақ тұру керек" - деп талап қойды. Бұл-ұлттың өзін-өзі басқаруға деген құқығын қорғаған әділ үн еді.

Тоқсан ауыз сөздің түйіні желтоқсан - суық ай болғанымен, сол күндердегі рухтың ыстығы бүгінге жетті. Жастардың қайсарлығы тәуелсіздікке бастар жолды ашты. Сондықтан біз Желтоқсанды еске алғанда, ең алдымен өз халқының болашағы үшін басын қатерге тіккен жастардың ерлігін құрметтейміз.

Сержанқызы Тұнық
10 сынып оқушысы
Сарқан қаласы

ЖАСТАРДЫҢ ҚАЙСАРЛЫҒЫ ҰЛТ ТАРИХЫНДАҒЫ ЖАРҚЫН БЕТБҰРЫС

«Жұрт бостандық, теңдік, құрдастық, саясат ісін ұғынбаса, тарих жолында тезек теріп қалады»

Әлихан Бөкейханов

Ұлт тарихы- бұл өткен күннің оқиғалар тізбегі емес, ол- әр дәуірдегі ұрпақтың арман-мұраты, күрес пен жеңісі арқылы тамыры жайылған шежіре. Қазақ даласындағы ең жарқын әрі ауқымды бетбұрысты жасаған күш- жастардың қайсарлығы еді. Бұл қайсарлық- тек бір сәттегі ашу -ыза емес, ол ұзақ жылдар бойы жинақталған ұлттық рухтың жарылысы.

Ең алдымен, бұл бетбұрыстың тұтқасын 1986 жылғы Желтоқсан көтерілісінің қатысушылары ұстады. Қазақ халқының соңғы жүзжылдықтағы үлкен бетбұрысы- Тәуелсіздік. Ал, осы Тәуелсіздіктің іргетасын қалаған тарихи оқиға ызғарлы 1986 жылғы желтоқсан оқиғасы. Кеңестік империяның сұрқай жүйесі ұлттық қадір-қасиетті таптап, Қазақстанның тағдырын орталықтан шешуге тырысқан сәтте, Алматының орталық алаңына мыңдаған қарусыз, бірақ рухы мықты, белі бекем жастар шықты. Олардың бір арман-мұраты болды. « Біздің жеріміз, біздің тағдырымыз-өзіміздікі!»- деп жар салды. Алайда, билік қайсар рухты жастарға қатігездікпен жауап берді. Алаңға шыққан жастардың жігерін құм қылуға құйтырқы әрекеттер жасады. Қайрат Рысқұлбеков, Ләззат Асанова, Ербол Сыпатаев, Сабира Мұхамеджанова сынды ұлт қайсарларының тағдыры-Тәуелсіздік үшін төленген бағаға айналды. Жастардың көрсеткен табандылығы, өлімнен де тайсалмауы бүкіл әлемге үлгі болып, Тәуелсіздік жолының ашылуына түрткі болды. Ұлт тарихындағы жарқын бетбұрыстың бастауында Желтоқсан жастары тұрса, оның жалғасында – бүгінгі зияткер, белсенді ұрпақ тұр.

Қазіргі заман жастарының қайсарлығы бөлек, әлемдік бәсекеде өз орнын табумен, ұлттық мемлекеттің іргесін нығайтумен өлшенеді. Жастардың әрбір тың бастамасы, әрбір табысты қадамы- Қазақстанның келешегін айқындайтын маңызды бетбұрыс. Біздің міндетіміз, осы қайсар ұрпақтың жігерін қолдау, оларға сенім арту, мүдделерін Мәңгілік Ел мұратымен біріктіру. Ұлы бетбұрыс аяқталған мемлекетте, жас ұрпақтың қайсарлығымен, білімімен, жеке мақсатымен мәңгіліктің жалғасын таба береді.

Сұлтанғазы Инжу
10-сынып оқушысы
Ескелді ауданы

ЕРЛІККЕ ТОЛЫ ЖЕЛТОҚСАН

Желтоқсан оқиғасы – Қазақстан тарихындағы маңызды әрі қайғылы оқиғалардың бірі. 1986 жылы 16 желтоқсанда Алматы қаласында болған. Бұл оқиға Кеңес Одағы кезіндегі әділетсіздікке, ұлт мүддесін елемуге қарсы жасалған жастар көтерілісі ретінде есте қалды.

Қазақстан Компартиясы Орталық Комитетінің бірінші хатшысы Д.Қонаев қызметінен алынып, орнына қазақ еліне мүлде таныс емес Геннадий Колбин тағайындалды. Бұл шешім халықтың, әсіресе жастардың наразылығын тудырды. 17 желтоқсан күні таңертең Алматыдағы Брежнев алаңына мыңдаған студент пен жастар жиналып, өз наразылықтарын бейбіт түрде білдірді. Олар «Әр халыққа – өз басшысы», «Қазақ еліне қазақ басшы керек» деген талаптар қойды.

Алайда, бейбіт шеруге қатысушыларға қарсы күш қолданылды. Жастарды ұрып-соғып, қамауға алып, оқудан шығарылып, жұмыстан босатылды. Желтоқсан күндері аяз бен соққыға қарамай алаңда тұрған жастардың ерлігі ел тарихында мәңгі қалды.

Желтоқсан оқиғасы – қазақ халқының ұлттық намысының оянуының көрінісі. Бұл көтеріліс Тәуелсіз Қазақстанның іргетасын қалаған алғашқы саяси қадамдарының бірі болды.

Желтоқсан – ерлік пен тәуелсіздіктің символы. Сол күнгі жастардың батырлығы мен ұлтжандылығы болашақ ұрпаққа үлгі. Еліміздің азаттығы жолында құрбан болған барлықазаматтар мәңгі жадымызда.

Айзере Әліпбек
7-сынып оқушысы
Алакөл ауданы

В КАРАТАЛЬСКОМ РАЙОНЕ НАЙДЕНЫ ЗОЛОТЫЕ УКРАШЕНИЯ И ДРЕВНИЕ АРТЕФАКТЫ

АРХЕОЛОГИ ОБНАРУЖИЛИ УНИКАЛЬНЫЕ ЗОЛОТЫЕ УКРАШЕНИЯ, БРОНЗОВЫЕ И КОСТЯНЫЕ ИЗДЕЛИЯ, А ТАКЖЕ КЕРАМИКУ, ДАТИРУЕМЫЕ IV-III ВЕКАМИ ДО НАШЕЙ ЭРЫ. НАХОДКИ БЫЛИ НАЙДЕНЫ В ХОДЕ РАСКОПОК КУРГАНОВ МОГИЛЬНИКА ДАУЫЛБАЙ, РАСПОЛОЖЕННОГО У ПОДНОЖЬЯ ОДНОИМЕННОГО ХРЕБТА В КАРАТАЛЬСКОМ РАЙОНЕ, ПЕРЕДАЕТ КОРРЕСПОНДЕНТ АГЕНТСТВА KAZINFORM.

Хранитель фондов музея имени М. Тынышпаева Максат Олжибек.

Уникальные находки

По данным областного управления культуры, архивов и документации, полевые исследования велись в 2023–2024 годах под руководством доктора исторических наук Досбола Байгунакова.

Все найденные экспонаты переданы в фонды областного историко-краеведческого музея имени Мухамеджана Тынышпаева, где совсем недавно завершены реставрационные работы. На местах захоронений археологи обнаружили фрагменты золотых украшений, бусины, серьги, костяные пуговицы, бронзовые шпильки, пряжки, а также разнообразные керамические сосуды.

Особую ценность представляют золотые пластины и так называемая варворка — украшение, которое нанизывалось на нить и служило подвесным элементом в ритуальных и статусных костюмах.

Также у специалистов вызвал интерес уникальный экспонат — костяное изделие в форме «змея-дракона», использовавшееся в древних ритуальных обрядах.

По словам хранителя фондов музея имени М. Тынышпаева Максата Олжибека, исследования на могильнике ведутся еще с 1960-х годов. Однако последние экспедиции принесли особенно значимые результаты.

— В 2023 году археологические работы проводили специалисты Казахского национального университета имени аль-Фараби под руководством Досбола Байгунакова. В ходе исследований были раскопаны несколько курганов. Всего на могильнике Дауылбай насчитывается 23 кургана, из них 11 — элитарные, то есть относящиеся к знати и правящим родам, — отметил он.

В одном из крупных курганов диаметром около 40 метров и высотой 3–4 метров археологи обнаружили останки мужчины.

Справа от скелета лежал железный меч — акинак, характерный для сакских воинов. Рядом находились золотые пластины и варворка.

Это указывает на высокое социальное положение погребенного.

Редкое парное захоронение

В 2024 году специалисты исследовали еще три кургана, два из которых также оказались элитарными. Одна из находок стала настоящей научной сенсацией — археологи обнаружили редкое парное захоронение.

— Такие погребения встречаются крайне редко. Можно сказать, что это первое именно парное захоронение, выявленное на данной территории. Здесь были захоронены женщина и ребенок. По костным останкам определен рост ребенка — около 95 сантиметров. У его черепа мы нашли золотые серьги, — рассказал Максат Олжибек.

Кроме того, при раскопках были обнаружены бронзовые пластины, выполненные в сакском зверином стиле — на них изображен олень, один из ключевых символов сакского искусства. Все находки были переданы в музей в ноябре 2024 года.

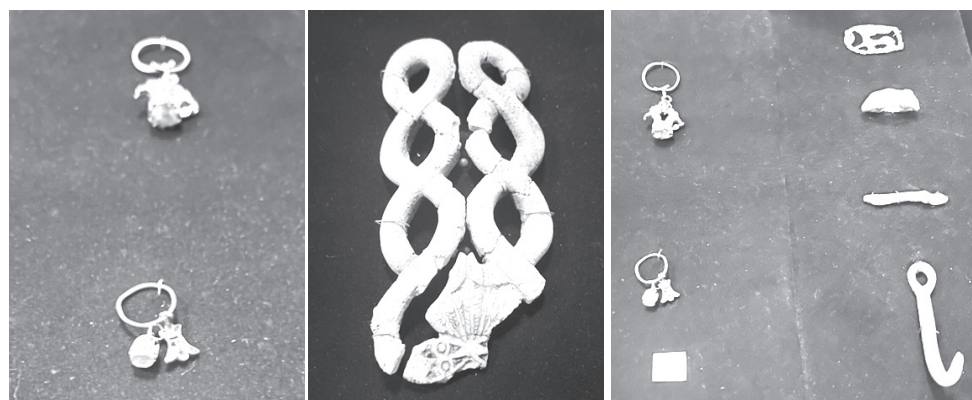
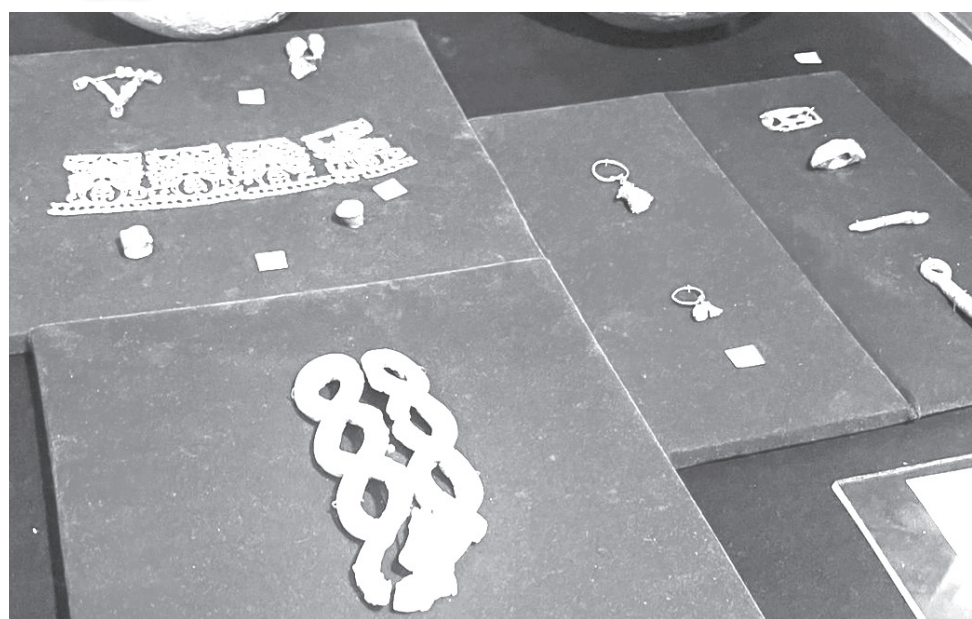
Артефакты возвращены к жизни

Месяц назад, в 2025 году, специалисты ТОО «Научно-экспериментальная прикладная археология» завершили реставрацию экспонатов.

— Металлические изделия были очищены от коррозии и многолетних наслоений минерализации. Костяные и керамические предметы восстановлены. Можно сказать, что они возвращены в первозданный вид. Благодаря этому мы буквально на днях включили их во временную экспозицию нашего музея, — отметил хранитель фондов.

Дауылбайский хребет — один из самых малоизученных регионов.

По данным археологов, территория площадью более 100 квадратных километров включает свыше 190 археологических объектов: около 150 погребальных комплексов, более 20 стоянок и поселений, а также 20 скоплений петроглифов, относящихся к разным эпохам — от бронзового века до современного времени. Особое внимание ученых привлекают именно элитарные курганные могильники.

Бейсенбі - Четверг, 18 желтоқсан

 ХАБАР	
05.00 Концерт «Шәмші Қалдаяқовтың әндерінің кеші» 07.00 «Оян!» 09.00 Мультсериал «Белка и стрелка. Озорная семейка» 09.30 Сериал «Моя прекрасная жизнь» 11.30 Пульс планеты 11.40 «Культурный контекст» 12.00, 20.00 Телехикая «Ғашықтың тілі» 13.45, 21.45 Телехикая«Келінжан-6» 15.30 «Неосана» 16.00, 00.30 Сериал «Бедная Настя» 18.00 Новости 18.25 Жер-жаһан 19.00 Cover show 23.30 «Кешгес»	эфир/ 14.00 «19 аймақ» 14.40 «Агро аймақ» 15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир 15.20 «Әсем әуен» 16.00 Новости/прямой эфир 16.20 К/ф «Мектеп президенті» 17.00 «Өзекжарды» 17.30 «Әсем әуен» 18.00 «19 регион» /тікелей эфир 18.40 «Саулықтың сыры» 18.50 «Әсем әуен» 19.30 «Таза мекен» 20.00 «Әсем әуен» 20.10 Д/ф «Президент архиві» 20.30 Қорытынды жаңалықтар 21.00 Д/ф «Вкус жизни» 21.15 «Әсем әуен» 21.30 Итоговые новости 22.00 К/ф «Қожайынның бала-лары» 22.40 «Әсем әуен» 23.10 «Біздің толқын»

 ЕВРАЗИЯ	
06.00, 02.45 «П@утина» 07.00, 19.00 «Koremix-шоу» 08.00 «Қайырлы таң, Қазақстан!» 10.00 «жить здорово!» 10.55 «модный приговор» 11.50 «давай поженимся!» 12.50 Сериал «Чего хотят женщины» 14.00, 02.10 «Новости» 14.15, 02.30 «Жаңалықтар» 14.30 «Qoslike» 18.30, 03.30 «Басты жаңалықтар» 20.00 «Главные новости» 20.30 Сериал «Адмиралы района» 01.05 Ночной кинотеатр. «Шу-лер» 03.55 «Тамаша city»	06.00, 04.00 «Әзіл студิโอ» ойын-сауық 06.30, 03.00 «TikTok show»ойын-сауық 06.50, 20.00 Информбюро (рус., каз.) 08.00, 02.00 «31 әзіл» ойын-сауық 09.00 «Саумал» 09.20, 05.20 «Ризамын» ойын-сауық 09.40 Мультсериал «Пингвины Мадагаскара» 10.10 Мультсериал «Кунг-фу Панда» 11.00 Мультсериал «Губка Боб» 11.40 Мультфильм «Иван Саре-вич и Серый Волк-5» 13.30 Худ. фильм «Интуиция» 15.30 Худ. фильм «Знакомьтесь: Дэйв» 17.30 Худ. фильм «сокровище нации: книга тайн» 21.00 Худ. фильм «Ларго Винч. Начало» 23.10 «ТОР» телехикаясы 00.40 «Сенім» телехикаясы 02.40 «Time Vine» ойын-сауық 03.20, 05.00 «What's up?» ойын-сауық 04.20 «1001 Әзіл» ойын-сауық 04.30 Телевикторина

 КТК	
07.05 Кешкі жаңалықтар (қайталау) 07.25 «Өнім сен едің», ойын-сауық 08.00 «Көріпкел» 09.30 Вечерние новости 10.10 Сериал «Письма на стекле» 13.40 Сериал «Сашка» 15.40 «Реальная мистика», реалити-шоу 18.30 Сериал «Однажды в чукурова» 20.35 Кешкі жаңалықтар 21.00 Вечерние новости 21.40 Сериал «Письма на стекле» 01.00 Сериал «Сашка» 03.20 «Көріпкел» (қайталау) 04.40 «Өнім сен едің», ойын-сауық (қайталау) 06.10 Кешкі жаңалықтар (қайталау)	06.02 Телехикая «Жүрекке жазылған жол» 07.00, 00.40 Жаңалықтар 07.30, 01.00 Новости 08.00 Мультсериал «Ну, погоди!» 09.00 Телехикая «Ғаламат ғасыр. Хюррем» 10.00, 20.00 Сериал «Черная любовь» 12.00, 22.00 Сериал «Стамбуль-ская невеста» 13.00 Жаңалықтар 13.15 Новости 13.30, 23.50 Әзілің жарасса 15.40 Телехикая «Кек қуған сұлу» 16.50 Мультфильм 18.00 Жаңалықтар. 18.30 Сериал «Великолепный век. Хюррем» 19.30 Новости 22.50 Сериал «Мечь женщины» 01.20 Жұлдызды шаңырақта 02.00 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы 03.00 Япырай 05.00 Телехикая

 ЖЕТІСУ	
07.05 «Әсем әуен» 07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/ 08.50 «Саулықтың сыры» 09.00 Жаңалықтар 09.30 Новости 10.00 «Әсем әуен» 10.40 К/ф «Біздің үйдің квартиранттары» 11.05 «Әсем әуен» 11.40 Д/ф «Президент архиві» 12.00 «Келін BATTLE» /тікелей	07.05 «Әсем әуен» 07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/ 08.50 «Саулықтың сыры» 09.00 Жаңалықтар 09.30 Новости 10.00 «Әсем әуен» 10.25 К/ф «Ақылдылар ойыны» 11.05 «Әсем әуен» 11.35 Д/ф «Ғалымның хаты» 12.00 «Біздің толқын» 12.50 «Саулықтың сыры» 13.05 «19 регион» 13.40 «DARA LINE» 14.30 «Таза мекен»

Жексенбі - Воскресенье, 21 желтоқсан

 ХАБАР	
05.00, 01.00 ҚР Өнұраны 05.00 «Маңдай тер» 06.15 «Кім мықты?» 07.30 Концерт «Ата-анама арнау» 09.30 Деректі фильм «Алтын-шаш Жағанова» 10.00 «Азамат» интеллектуалдық шоуы 11.15 «Өмір өрнегі» 12.30 Худ.фильм «Саботаж» 14.30 Мультфильм «Каспер: Рождество призраков» 15.50 Мультсериал «Супер мяу» 16.15 «The Voice Қазақстан» 16.30 «Келінжан» 19.15 «Жекпе-жек айтыс» 20.45 «Қызық times» 22.00 «7 күн» 22.40 Глобальные события 23.00 Худ.фильм «Семейное ограбление»	06.00 «Тамаша city» 07.00, 03.50 «Паутина» 08.50 «Повара на колесах» 09.40 Худ.фильм «Медвежий переполох» 11.00 Сериал «По праву любви» 20.00 «Аналитика» 20.50 Сериал «Замок на песке» 01.25 Худ.фильм «Снегирь»
 КТК	
07.00 ҚР Өнұраны 07.05 «Сен де мен де», Г. Шекербековтың ән-кеші 09.00, 03.10 «Көріпкел» 11.00 Сериал «Я научу тебя мечтать»	

Жұма - Пятница, 19 желтоқсан

 ХАБАР	
05.00, 01.45 ҚР Өнұраны 05.00 Темірлан мен Ернаттың және Мансұр Құдайбергеннің жеке концерті 07.00 «Оян!» 09.00 Мультсериал «Белка и стрелка. Озорная семейка» 09.30 Сериал «Моя прекрасная жизнь» 11.30 «Дәстүр» 12.00, 20.00 Т/х «Ғашықтың тілі» 13.45, 21.45 Т/х «Келінжан-6» 15.30 «Арнайы репортаж» 15.50 «Біздің назарда» 16.10 «Ұлттық құрылтай» 17.00 «Қоғам пікірі» саяси ток-шоуы 18.00 Новости 18.30 Жаңалықтар 19.00 «Cover show» 23.30 «OйнаlQ» 00.30 Концерт «Биле»	15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир 15.20 «Шашу» 16.00 Новости/прямой эфир 16.15 Ауа райы 16.20 К/ф «Қожайынның бала-лары» 17.00 «Спорт-Тіме» 17.10 «Бір шәугім шай» 18.00 «Әсем әуен» 19.00 «Жетісу жақұты» 19.35 «102» сообщает» 20.00 «Әсем әуен» 20.05 Д/ф «Ғалымның хаты» 20.30 Қорытынды жаңалықтар 21.00 Д/ф «Бауырластық» 21.20 «Әсем әуен» 21.30 Итоговые новости 22.00 «Келін BATTLE»

 ЕВРАЗИЯ	
06.00, 03.30 «Паутина» 07.00, 19.00 «Koremix-шоу» 08.00 «Қайырлы таң, Қазақстан» 09.00 «Доброе утро, Казахстан» 10.00 «Жить здорово!» 10.55 «Модный приговор» 11.50 «Давай поженимся» 12.50 Сериал «Чего хотят женщины» 14.00, 03.00 «Новости» 14.15, 03.15 «Жаңалықтар» 14.30 «Qoslike» 18.30, 04.15 «Басты жаңалықтар» 20.00 «Главные новости» 20.30 «Парламент online» 20.55 «Поле чудес» 22.15 Сериал «Адмиралы района»	05.58 ҚР ӨНҰРАНЫ 06.00, 04.00 «Әзіл студิโอ» ойын-сауық 06.30, 03.00 «Tik Tok show» ойын-сауық 06.50, 20.00 Информбюро (рус, каз) 08.00, 01.40 «31 әзіл» ойын-сауық 09.00 «Саумал» 09.20, 05.20 «Ризамын» 09.40 Мультсериал «Пингвины Мадагаскара» 10.10 Мультсериал «Кунг-фу панда» 10.40 Мультсериал «Губка Боб» 11.10 Мультфильм «Ганзель, Гратель и Агентство Магии» 13.20 Худ.фильм «Знакомьтесь: Дэйф» 15.20 Евгений Романцов в фэн-тези «Вратарь галактики» 18.00 Худ.фильм «Пророк» 21.00 Худ.фильм «Обитель зла» 23.00 «Тор» т/х 00.20 «Сенім» т/х 02.40 «Time Vine» ойын-сауық 03.20, 05.00 «What's up?» ойын-сауық 04.20 «1001 Әзіл» ойын-сауық 04.30 Телевикторина «BALA BATLLE»

 КТК	
07.00 ҚР Өнұраны 07.05, 06.10 Кешкі жаңалықтар (қайталау) 07.25, 05.10 «Өнім сен едің», ойын-сауық 08.10, 03.50 «Көріпкел» 09.40, 21.00 Вечерние новости 10.20 Сериал «Письма на стекле» 13.50, 01.30 Сериал «Сашка» 15.50 «Реальная мистика», реалити-шоу 18.30 Х/ф «Однажды в Чукурова» 20.35 Кешкі жаңалықтар 21.40 Сериал «Я заберу твою любовь»	

 ЖЕТІСУ	
07.05 «Әсем әуен» 07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/ 08.50 «Саулықтың сыры» 09.00 Жаңалықтар 09.30 Новости 10.00 «Әсем әуен» 10.25 К/ф «Ақылдылар ойыны» 11.05 «Әсем әуен» 11.35 Д/ф «Ғалымның хаты» 12.00 «Біздің толқын» 12.50 «Саулықтың сыры» 13.05 «19 регион» 13.40 «DARA LINE» 14.30 «Таза мекен»	06.00, 05.50 Өнұран 06.02 Телехикая «Жүрекке жазылған жол» 07.00, 00.40 Жаңалықтар 07.30, 01.10 Новости 08.00 Мультсериал «Ну погоди!» 09.00 Т/х «Ғаламат ғасыр. Хюррем» 10.00, 20.00 Сериал «Черная любовь» 12.00, 22.00 Сериал «Стамбуль-ская невеста» 13.00 Жаңалықтар 13.15 Новости 13.30, 23.50 Әзілің жарасса 15.40 Т/х «Кек қуған сұлу» 16.50 Мультфильм «Как Льюенок и Черепаха пели песню», «Каникулы Бонифация», «Бременские музыканты» 18.00 Жаңалықтар. Тікелей эфир 19.30 Новости. Прямой эфир 22.50 Сериал «Мечь женщины» 01.20 Жұлдызды шаңырақта 02.00 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы 03.00 Япырай 05.00 Телехикая «Ата-ана, бала-шаға-2»

14.30, 22.50 «Реальная мистика» реалити-шоу 17.20, 05.00 «Алдараспан», әзіл мен ән думан кеші 21.00 «Портрет недели» с Артуром Платоновым 22.00 «Было дело», документальный детектив 01.30 Сериал «Сашка»

 ЖЕТІСУ	
07.05 «Әсем әуен» 08.50 «Саулықтың сыры» 09.00 «Апта» (қаз) 09.30 «Апта» (рус) 10.00 «Әсем әуен» 11.00 «Шашу» 11.40 Д/ф «Культура чистоты» 12.00 «DARA LINE» 12.55 «Қылышсыз майдан» 13.40 «Дала сыры» 14.00 «Келін BATTLE» 16.00 «Әсем әуен»	16.40 Д/ф «Культура чистоты» 17.00 «Шашу» 17.40 «Саулықтың сыры» 18.00 «Единый народ» 18.30 «Абадан» 18.45 «Әсем әуен» 19.00 «Өзекжарды» 19.30 «Арнайы репортаж» 20.00 «Бір шәугім шай» 20.35 Д/ф «Бағбан» 21.00 «Жер жәннаты - Жетісу» аудан, қала мәдени күндері 22.55 «Әсем әуен»

 31 КАНАЛ	
05.58 ҚР Өнұраны 06.00, 05.00 «Әзіл студิโอ» ойын-сауық 07.00 «Күліп All» ойын-сауық 07.30 «Тәтті шоу» ойын-сауық 08.00 Мультсериал «Губка Боб» 09.20 Кулиарная программа	

Сенбі - Суббота, 20 желтоқсан

 ХАБАР	
05.00, 01.00 ҚР Өнұраны 05.00 «Маңдай тер» 06.15 «Кім мықты?» 07.30 Кентау Назарбектің «Бір бәйтерек, бір шынар» концерті 09.30 «Президенттік резерв» 10.00 Реалити-шоу «Шебер-лер шайқасы» 11.15 Мультфильм «Каспер: Рождество призраков» 12.35 Мультсериал «Супер мяу» 13.30 Худ.фильм «Семейное ограбление» 15.15 «Қызық times» 16.30 «Келінжан-6» 20.00 «The Voice Қазақстан» 22.00 «7 күн» 22.40 Жұмыр жер 23.00 Худ.фильм «Саботаж»	15.00 «Аман болайық» 15.40 «Әсем әуен» 16.40 Д/ф «Ел жақта» 17.00 «Шашу» 17.40 «Саулықтың сыры» 18.00 «Қылышсыз майдан» 18.50 «Әсем әуен» 19.00 «Ұлт ұяты» 20.00 «Дала сыры» 20.15 «Әсем әуен» 20.30 «Апта» (қаз) 21.30 «Апта» (рус) 22.30 Д/ф «Fake You» 23.00 «Әсем әуен»

 ЕВРАЗИЯ	
06.00 «Тамаша city» 07.00, 03.05 «Паутина» 09.00 «Поехали!» 10.00 Худ.фильм «Коты эрмитажа» 11.40 «Қаймақ» 12.20 Сериал «Рецепт любви» 16.45 «Достоание республи-ки» 19.00 «Koremix-шоу» 20.00 «Асау жаңалықтар» 20.35 «Заң мен ел» 21.00 Сериал «Одиночество» 01.15 Худ.фильм «Давай разведемся?»	05.58 ҚР Өнұраны 06.00, 04.40 «Әзіл студิโอ» ойын-сауық 07.00 «Күліп All» ойын-сауық 07.30 «Тәтті шоу» ойын-сауық 08.00 Мультсериал «Губка Боб» 09.30 Кулиарная программа «Готовим с Адель» 10.10, 11.00 «Саумал» 10.20, 11.10 «Алдараспан» 12.00 Худ.фильм «Ауылбай-ский участковый» 14.10 Мультфильм «Тэд-путешественник и тайна царя Мидаса» 16.10 Мультфильм «Тачки» 18.40 Кино. Мена Массуд, Уилл Смит в фэнтези «Алад-дин» 21.10 Худ.фильм «Новый человек-паук: Высокое на-пряжение» 00.00 Худ.фильм «Ларго винч. Начало» 02.00 Кино «Toy boy» 03.30 «Тамаша line» ойын-сауық 05.00 «1001 Әзіл» ойын-сауық 05.10 Телевикторина «BALA BATLLE» 05.30 «What's up?»

 КТК	
07.00 ҚР Өнұраны 07.05, 05.50 «Өнім сен едің» ойын-сауық 08.10, 02.10 «Көріпкел» 10.30 Вечерние новости 11.10 Сериал «Я заберу твою любовь» 15.00 «Реальная мистика» реалити-шоу 18.40, 04.10 «Сен де мен де», Г. Шекербековтың ән-кеші 21.00 Сериал «Я научу тебя мечтать» 00.40 Сериал «Сашка»	07.00 ҚР Өнұраны 07.05, 05.50 «Өнім сен едің» ойын-сауық 08.10, 02.10 «Көріпкел» 10.30 Вечерние новости 11.10 Сериал «Я заберу твою любовь» 15.00 «Реальная мистика» реалити-шоу 18.40, 04.10 «Сен де мен де», Г. Шекербековтың ән-кеші 21.00 Сериал «Я научу тебя мечтать» 00.40 Сериал «Сашка»

 ЖЕТІСУ	
07.05 «Әсем әуен» 07.30 «Таңжарық» 08.50 «Саулықтың сыры» 09.00 Жаңалықтар 09.30 Новости 10.00 «Әсем әуен» 10.25 К/ф «Ақылдылар ойы-ны» 11.05 «Әсем әуен» 11.40 Д/ф «Ел жақта» 12.00 «Біздің толқын» 12.50 «Спорт-Тіме» 13.05 М/ф «Отырарды қорғау» 13.35 «Әсем әуен» 14.00 «Жетісу жақұты» 14.35 «102» сообщает»	07.05 «Әсем әуен» 07.30 «Таңжарық» 08.50 «Саулықтың сыры» 09.00 Жаңалықтар 09.30 Новости 10.00 «Әсем әуен» 10.25 К/ф «Ақылдылар ойы-ны» 11.05 «Әсем әуен» 11.40 Д/ф «Ел жақта» 12.00 «Біздің толқын» 12.50 «Спорт-Тіме» 13.05 М/ф «Отырарды қорғау» 13.35 «Әсем әуен» 14.00 «Жетісу жақұты» 14.35 «102» сообщает»

«Готовим с Адель» 10.00 Телевикторина «Telebingo» 10.25 Мультфильм «Тэд-путешественник и тайна царя Мидаса» 12.20 Мультфильм «Тачка» 15.00 Кино. Мена Массуд, Уилл Смит в фэнтези «Алад-дин» 17.50 Худ.фильм «Новый человек-паук: Высокое на-пряжение» 20.30 Кино. Леонардо Ди-Каприо в приключенческой драме «Выживший» 23.50 Худ.фильм «Батыр из прошлого» 01.50 «31 әзіл» ойын-сауық 03.00 «Tik Tok show» ойын-сауық 03.30 «Time Vine» ойын-сауық 03.50 «1001 Әзіл» ойын-сауық 04.00 Телевикторина «BALA BATLLE» 04.30 «What's up?» 05.30 Ризамын	06.00, 05.50 Өнұран 06.02 Телехикая «Дем. Соңғы үміт» 06.50 Тақиясыз періште. Үздік бөлімдер 07.50 Доктор Тажина 08.30 «Золушка» Мультфильм (США, 1950 г.) 10.00, 20.00 Сериал «Черная любовь» 15.00, 22.00 Сериал «Стам-бульская невеста» 16.00 Мультфильм «Город героев» (США) 18.00 Сериал «Великолепный век. Хюррем» 22.50 Худ.фильм «Семейная свадьба» (США) 00.50 Түпсана және жасыл нәски 01.40 «Құтқару қызметі» 02.40 «Япырай» Скетчком 03.10 Жұлдызды шаңырақта 04.10 Қызықты weekend 04.50 Т/х «Ата-ана. Бала-шаға-2»
--	---

 31 КАНАЛ	
05.58 ҚР Өнұраны 06.00, 05.00 «Әзіл студิโอ» ойын-сауық 07.00 «Күліп All» ойын-сауық 07.30 «Тәтті шоу» ойын-сауық 08.00 Мультсериал «Губка Боб» 09.20 Кулиарная программа	

ШАМИЛЬ ШАЛДЫҢ ҚҰПИЯСЫ

/Деректі әңгіме/

«Висяк» болып жатқан қылмыстық істерді ашуға көмек көрсету үшін Ішкі Істер Министрінің арнайы бұйрығымен Елордадан Алматы қаласына кеше түн жарымында ұшақтан түскен Астана қаласы Ішкі Істер Департаменті Тергеу басқармасының бастығы полковник Қайсенов қонақүйде ұзақ жата алмады. Үйренген әдеті бойынша таң бозынан тұрып, қырынып, салқын жаңбырлатқыш (душ) қабылдап, сергіп алды. Тақси шақырып, қалалық ІІБ – не келіп, өзіне арнайы бөлінген кабинетке кіргені сол еді, қызмет телефоны жылан шағып алғандай «шар» ете түсті.

-Абылай Әзімханұлы тыңдап тұр...

-Кезекші Сәлімов. Сізге Шамиль атты біреу сұранып тұр...

-Жіберіңіз.

Артынша есік баяу ғана қағылып, орта бойлы, көмірдей қара өңді азамат жасқана басып, кабинетке кірді.

-Келіңіз, отырыңыз – деген полковник көзімен стол басындағы емен орындықты нұсқап, мейманға жылышырай танытты:

-Қандай шаруамен келдіңіз, ақсақал, айта отырыңыз...

Келуші орындыққа отыра беріп, сыпайы ғана қолын созды:

- Шамиль... Атым Шамиль - деп, есімін екінші рет қайталады.

Полковник Қайсенов те аты-жөнін айтты.

- Құлағым сізде...

Шамиль сөйлей бастады.Оның үздік - создық, түсініксіздеу айтқан сөздерінен ұққаны: келушінің жиені жоғалып кеткен және оны іздеп табуға қанша қаражат керек екендігін білгісі келеді екен.

- Біз - біріншіден, мемлекеттік қызметтеміз, екіншіден қызметіміз үшін ақы төлеу туралы сөз қозғамаңыз - деген полковник Қайсенов жоқ іздеушіге бірнеше құрғақ қоя отырып ұққаны: Шамильдің інісінің Руслан атты он екі жасар ұлын кеше түнде бейтаныс адамдар ұрлап екеткен. Көрген біреулер: «ақ түсті "Волга" машинасынан түскен екі адам велосипед теуіп келе жатқан жасөспірім ұлды көлікке күштеп отырғызған. Артынша машина Алматы - Ташкент тас жолына түсіп, ызғытып кете барған» дейді...

- Шамиль, бізге уақытты текке жоғалтуға болмайды. Оқиға орын алған жерді дереу ескеруге барамыз. Ал жол бойы сіз мен қоятын барлық сұрақтарға жауап бересіз.

Жоқ іздеуші ыңғайсызданып, ұялған түр көрсеткені байқалды:

- Такси үшін менде соқыр тиын да жоқ – деді көзін төмен салып.

- Ештеңе етпейді, Менің қарамағымда қызмет көлігі бар.

... Сәкен Сейфуллин даңғылы бойындағы тырып, өспей қалған ағаштардың арасында бұрынғы кеңес заманы адамдарының сұлбасы қараңдайды. Өмір бұл кедейлерді өз жолынан қаппақылдап шығарып тастаған. Бірақ, олар өздерінің бойларындағы адамдық қадір - қасиеттерінің соңғы тамшыларын сақтай отырып, арзан жұмыс күші болуға жалданғандар. Бұл маңға жақындаған машиналар тоқтар-тоқтамастан, көліктің астына түсе жаздап, «мені алыңыз, мен жұмысты жақсы жасаймын» деп өңмендейді. "Жаңа" жұмыс беруші көк тіреп тұрғандай ерінін ерең қимылдатып, жұмыс сұраушымен мәнсіз сөйлеседі. Бұл - құлдықтың жаңаша бір түрі. Өкінішті, бірақ бұл өмір шындығы. Қайтесіз, сіз ештеңе істей алмайсыз, мемлекет олардан бас тартып, қорғаусыз қалдырды...

Райымбек даңғылымен жүру біраз көңіл аулайды. Екі жағы қаптаған базар мен ығы-жығы топырлап, әлденелерді іздеп жүрген адамдар. Машина сол тура жүріспен, әлдекімдерді маззақ қылып қойғандай «Тура жол» атты ауылға келіп кірді.

Бұл ауылда адамдар отбасылық жақындық - туыстық тәртібі бойынша қоныстанған. Балалар үйленіп, өсіп - өніп, тамыр жайған. Ұрпақтар бір-екі бөлмелі лашығын ата-аналарының үйіне жаппас-сарлас салып алған. Жергілікті ауқатты адамдар екі қабатты зәулім үйлер салып алып, сонда шырт түкіріп, «әлеулайлап» өмір сүріп жатқан сыңайы байқалады. Көшенің екінші жағында алыс туыстары мен жеоқаттары тұратындығы Шамильдің әңгімесі арқылы анықталды. Сондықтан, мұндағы тұрғындардың барлығы төтелер, нағашылар, жиендер, жалпы бір қаннан таралған екен.

Сонымен, Руслан Шамиль ағайымен, оның әйелі, екі баласымен және атасымен бірге тұрыпты. Өкесі қайтпас сапарға аттанып, анасы Русланын тастап, сүйіктісімен қашып кетеді.

Иә, барлық бастапқы нұсқалар Шамильдің айғақтарына негізделуі керек, дегенмен, кейбір күмәнді тұстар, оның толық шынайылығына деген сенімге селкеу түсіріп тұрған сияқты. Бірақ, полковник Қайсенов ол күмән жәйттарды сезгенімен, оның айтқандарын тыңдауға келгендіктен, әзірше қорытынды жасауға асыққан жоқ.

...Олар бір су қоймасына ма, көлшікке ме, әйтеуір балшық-шалшығы мол бір аумаққа келді. Жасөспірімдер лезде жиналып қалды. Ұлдар мен қыздар өздерінің көрген-білгендерімен, немесе болжамдарымен бөліскісі келіп, таласа-тармаса сөйлеуде. Бұл айтылғандардың бәрі бастапқы деректерден алшақ кетіп жатыр. Біреулері "Волганың" аппақ түсін ғана емес, сонымен қатар, автомобильдердің маркаларын да өзгертіп жатыр. Бірі "Москвич" деп өрекіпсе, екіншісі "Ауди" дейді. Баланы ұрлаушыларды да бірі түріктер, екіншілері чехтар, содан кейінгілері ұйғырлар дейді. Сонымен бірге, қарсыластарын "ақымақсың" немесе "ессіз қызсың"деп таласқандардың қайсы дұрыс, қайсы бұрыс екендігін білу мүмкін болмады. Енді бір шорт киген бір қиялшыл, өз көзімен көргендей: "Русланды көрістер алып кетті. Олар оны зомбилап, пияз өсіретін алқапта жұмыс істеуге мәжбүр

етеді" деп соғып тұр.

Екіншіке орай, олар мұнда бекер асығыпты. Оқиға болған жерді тексеру еш нәтиже бермеді.

-Қане, Шамиль, кеттік бұл жерден. Үйіңізді көрсетіңіз – деген Абылай Әзімханұлы машинасына қарай көңілсіз аяндады.

... Күні кеше ғана өзімнің қабылдауымда болған Шахизада атты әйел қандай қаржы көзі, қандай кәсіп арқылы бай, аста төк жағдайда тұрады екен, ә? Өзін Иран шахының қызындай сезініп, сөйлескен адамды билеп-төстеп кететін ежеттік, тіпті, саясатты да жілікше шағатын еркіндік, батыл қасиеттер қайдан бітті екен?

Дегенімен, полковник Қайсенов мырза, бекер қиялданып, аспанға ұшпай, тура жолмен жерге түс! Дәлірек айтқанда – «Тура жол» ауылына оралыңыз. Мұнда сізді жаңа, үлкен істер күтіп тұр.

...Бұл Шамиль пәлекетінің көздері түссіз әйнек құсап, біртүрлі, бұлыңғыр ма, бозғылт па, түсініксіздеу екен. «Шеп» іскей ме, анаша тарта ма, әйтеуір «сау сиырдың боғы емес». Мұндай күдік туғызатын, жұмбақ адамнан сақтану керек. Масқара қылып, оның бір «каиф» ұстап тұрған кезіне тап болсаң, басыңнан темірмен бір қойып, астыңдағы, ескі болса да, бұт артуға жарап тұрған көлігінді «шу қарақұйрық» деп, айдап кетуден тайынбас...» - Осы ойлардың жетегіне мықтап жегілген Абылай Әзімханұлы Шамильге:

- Сіз неге полицияға жүгінбедіңіз? – деп кенеттен сұрақ қойды.

Шамасы, оның қиялы алысқа кетіп қалды, білем, күтпеген жерден қойылған сұрақтан селк ете қалды:

- Таныстар жеке детективке, дәлірек айтқанда, «қолынан іс келетін шебер детектив» деп, «Бөрі» атты компанияға баруға кеңес берді. «Сенген қойым сен болсаң - күйсегенінді ұрайын» демекші, олар ақшамды қағып алды да, түк те бітіре алмады. «Астанадан мықты тергеуші келеді екен» деген хабарды естіп, сізге үлкен сенім, үкілі үміт артып келіп отырмын» - деген Шамиль өзін әрі қарай созбай, мұңайған кейіпте, «бұл кісі не айтар екен?» дегендей, отырып қалды.

...Біреуі екіншісіне қарағанда әдемі,

бетон, ағаш қоршаулар кенеттен үзіліп, Құдайдың жарық дүниесінде бұрыннан келе жатқан «рабица» аталатын тізбекті тордан жасалған қоршауға ұласты. Қиқайып, топсасы үзілген, жаппас ашылмайтын, ашсаң жабылмайтын қақпасы бар үйдің алдына тоқтады. - Бұл Шамильдің үйі – «ұлы Сталин жолдастың» Кавказ халықтарын «сенімсіз ұлт» ретінде күштеп қоныс аудару кезіндегі тарихи ескерткіш.

Бұрынғы чекістің кәсіби жады оның ішінде сақталып қалған пайдалы апаратты көп ұзамай берді: саманнан соғылған үйде радио толқынын пайдалану мүмкін емес – кедей фантастиканың бұл кереметі электромагниттік толқындарды жібермейді.

Таусылып бітпейтін сансыз көп сарайлары жыпырлап тұрған бұл ауланың терең түпкірінде, қазақтар «тай қазан» атап кеткен үлкен қара қазан орнатылған пеш түтінін будақтатып тұр.

Әйел деген әдемі ғой – әдемі,

Әдемілік бізге көптік етпейді – деген өлең жолдары ойына еріксізден орала кетті. Дастархан басына көгілдір көктем орнағандай, бірі-біріне сын көзімен қарап отырған жандар аяқ астынан көңілденіп шыға келді. Ия, бүкіл адамзат баласына мейірім мен қуаныш, аспандай көтеріңкі көңіл-сүйіс аста-төк махаббат пен сүйіспеншілік күйі лайтын әйел заты аман болсын...

-Бұл кісі біздің апайымыз. Дәлірек айтқанда, менің ағамның әйелі. Қазақтарша айтсам - жеңгем, – деп таныстырды үй иесі.

- Зу...-я – деп, түсініксіз, тіс арасынан ысылдай есімін айтқан әйелдің атын сол күйінше ұқпағанымен, бірақ та сүйкімді күлкісімен айналасына бір жағымды көңіл-құй сыйлаған әйелге аса риза болған Абылай Әзімханұлының есіне баяғы Шахизадамыстан күлкісін көз алдына көлбеңдете келтірді. Сол-ақ екен, көңілінде аяқ астынан, белгісіз бір күдік, мазасыздық сезімі оянып, денесі тітіркеніп кетті.

«Әй, бар болғыр осы нервтер – ай, үйге оралысыммен өзімнің сүйікті «Қазақстан» коньягымен бір стақан толтыра қағып салармын-ау...»

Әңгімесі бітіп болмайтын, сол арқылы жүйкені сынап отырған әйел күлімсіреп, дамылсыз самбырлай сөйлеп жүріп стол жасады.

Бірақ, Абылайдың ойы басқада: «Абу» атты тағамы қойдың етінен бе, жоқ әлде сиыр етінен жасала ма екен? Қуырылған еттен бе, қайнатылған еттен дайындала ма?» - Осындай «өте маңызды» мәселе туралы терең ойлап отырудың салдарынан, көршісінің кей сөздерін құлағынан асырып жіберген сияқты. Сол арада сөзшең әйел екеуінің жанарлары түйісіп қалды. Құдай-ау, бағанағы сұлулықтың ізі де жоқ! Сол бір фосфор сияқты ызғарлы жарық шашып, жасанды жымсықы күлкісімен адамды кері итеріп тұратын дастархан иесінің кейпі кобра жыланға ұқсап кетті. Мүлдем кірпіксіз тықыр көз еттері, жыпылықтамай, тесірейіп, қадала қарайтын суық көзқарасы кобра жыланнан аудармай ұқсатып тұр. Іштей түйсік сезіммен оны «суық жымған Кобра»деп атады.

«Абу» аталатын тағамы дастарханға қойылды. Бетінде шөп -шалаңы қалқып жүрген, айранға су қосқан кәдімгі шалап. Еттің өзі түгіл, ісі де жоқ! Қалайы қасықпен бір ұрттады да, қайта түкіріп тастауға ұялды. Жүрегі айнып, құсқысы келіп, тез жұтып жіберді.

«Ой, Аллай, ондай «абуыңа» мен «табу» қойдым» деп, кіржие қалған полковник Қайсенов: «Шірікін, тағамның асылы - өзіміздің қазақша асылған ет қой! Анық қашан екені есімде жоқ, сонау бір жылдары елімізде оннан астам мемлекеттердің «Ел қауіпсіздігі саласының» «дөкей» басшылары мен қосшыларының шоң (қырғыз бауырларша үлкен деген сөз) басқосуы өткен. Міне, сонда дастарханға қазақтың салты бойынша асылған ет келді. Өрине, сыйлы қонақтарға үлкен ағаш астауға үйеме етіп салынған бас, жамбас, сүбе сияқты мүшелер мен қазы-қарта, жал-жая тартылды. Шетелдік меймандар: «біз вегетарианецпіз, ет жемейміз» деп, сықсынып отырған. Сол арада: «Өздерің жемесендер де бір асап, дәмін көріңдерші» деп, сүрленген қазыдан асатып-асатып жібердік. Мә-ә! «вегетариандарың» «жемейді» екен! Қазы-қартаны да, ылбырап піскен қойдың құйқасын да, майлы жілік пен жылқының сүрленген сүбесін де қомағайлана асағанда, ет жел үйренген біз жолда қалдық. Артынан езілген құрт қосқан сорпадан өлігілер екі-екі кеседен ішіп, тыңқырып алып, қарындарын сипап отыр. Екі-үш күннен кейін, кетер кезде әлігі вегетариандарың: «қазақша ет болса» деп, сұр-а-а-а отыр.

Өрине, сұрайтындарын біліп, ет астырып қойғамыз. Қомағайлана асап, сорпаны да сораптай ішіп, қарқ-қарқ күліп мез болды. Міне, біздің қазақша асылған етіміздің қасиеті...- деп, Абылай Әзімханұлы дастархандас достарына күле отырып әңгімелеп бергені бар.

Ал, қымбатты ата, «абуыңды» өзің же, мен ондай тамақты аштан өлгелі жатсам да жемеймін де, ішпеймін!» – Полковник бағанағы басталған ойын әрі қарай жалғастырды.

Ғабдулсәбит ЮСУПОВ,
жазушы – журналист,
Кемел Тоқаев
атындағы детектив
жанры
байқауының
жүлдегері,
Қаратал ауданының
құрметті азаматы.

(жалғасы келесі санда)

Мектепте буллингтің алдын алудың екі жолы

«Қос Қанат Жетісу» ҚБ мамандары мектептер мен колледждерде жасөспірімдермен профилактикалық жұмыс жүргізген кезде ұзақ лекциялардан бас тартып, оқушылардың назарын ұстайтын интерактивті әдістерді пайдаланады. Себебі зейін 10–12 минут сайын табиғи түрде өзгеріп отырады.

Сондықтан бейне, сурет, ойын, жаттығу, музыка, диалог және талқылау сияқты әртүрлі тәсілдер қолданылады. Осындай жұмыстардың бірі — үш бөліктен тұратын суретпен жұмыс.

Жасөспірімдерге көрсетілетін бұл суреттің:

- жоғарғы бөлігінде – буллинг жағдайы,
- төменгі екі бөлігінде – буллингтің алдын алудың екі жолы бейнеленген.

Оқушылар топтарда жұмыс істеп, жоғарғы суреттен буллинг белгілерін анықтайды және төменгі суреттерден оның алдын алуға көмектесетін тәсілдерді талдайды. Сонымен бірге олар-дан өзге де тиімді жолдарды ұсыну сұралады. Тапсырманы орындауға 3–5 минут беріледі, кейін әр топ өз қорытындысын таныстырады.

Бұл әдіс дайын ақпарат бермей, жасөспірімдерді өздігінен ойлануға, мәселеге талдау жасауға итермелейді. Талқылау барысында буллингтің негізгі белгілері мен оны болдырмау жолдары бірлесіп анықталады.

Тәжірибе көрсеткендей, оқушылар ең тиімді жолдардың бірі — бір-бірін қолдау, сыныптағы достық пен бірлік екенін тез түсінеді. Сондықтан мектепте балаларды ынтымақтастыққа, өзара көмекке, достыққа тәрбиелеп, зиянды бәсекелестікке емес, бірлік пен жылы орта қалыптастыруға жағдай жасау маңызды.

Мектептегі буллингтің алдын алуда жауапкершіліктің маңызы

Жауапкершілік – баланың саналы әрекет етуіне және дұрыс таңдау жасауына көмектесетін негізгі құндылық. Ол ата-ананың үлгісі, берілген дербестік және жүйелі тәрбиенің нәтижесінде біртіндеп қалыптасады.

Баланың жауапкершілігін арттыру үшін:

- Үлгі көрсету маңызды.
- Еркіндік пен жауапкершілік қатар берілуі керек.
- Бала өз іс-әрекетінің салдарын түсініп үйренуі қажет.
- Құқықтармен қатар міндеттері де болуы тиіс.
- Жеке жауапкершілік аймақтарын дұрыс анықтау қажет (мысалы, жұмыс үстелі – баланың өзі жауап беретін аймақ).

• Мәселелерді жасыру емес, шешу жолдарын көрсету маңызды.

ОО «Қос Қанат Жетісу» мамандарының айтуынша, буллингтің әлеуметтік, психологиялық және құқықтық салдары туралы ашық әңгіме балалардың бұл мәселеге жауапкершілікпен қарауына ықпал етеді.

Қазақстандағы буллинг үшін жауапкершілік

КоАП-тың 127-2-бабына сәйкес:

- Алғашқы рет – ескерту немесе 10 АЕК айыппұл (2025 ж.: 1 АЕК – 3929 тг).
- Қайталанса – 30 АЕК айыппұл.
- Әкімшілік жауапкершілік 12 жастан, қылмыстық – 16 жастан басталады.

Қосымша баптар:

- Қорлау (ҚК 131-б.) — айыппұл немесе қоғамдық жұмыстар.
- Қинау (ҚК 110-б.) — балаға қатысты 4–7 жылға дейін бас бостандығынан айыру.
- Өзін-өзі өлтіруге дейін жеткізу (ҚК 105-б.) — 5–9 жыл.

• Педагогтердің алдын алу шараларын орындамауы үшін де әкімшілік жауапкершілік қарастырылған (КоАП 409-б.).

Егер бала буллингке ұшыраса:

- Мектеп әкімшілігіне хабарлау.
- Медиатордың көмегіне жүгіну.
- Заң бұзушылық болса, құқық қорғау органдарына арыз беру.

Жауапкершілікті дамыту – буллингтің алдын алудың тиімді жолы.

Жетісуда буллингтің алдын алу: «Қос Қанат Жетісу» нақты шаралар қабылдауда

Жетісу өңірінде оқушылар арасындағы буллинг мәселесі өзекті болып отыр. Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау министрлігі жариялаған деректерге сүйенсек, балалардың 17,5 пайызы өмірінде кемінде бір рет қудалауға ұшырайды. Сонымен қатар 14,1 пайызы өздері де буллингке қатысқанын мойындайды.

Соңғы жылдары буллингтің алдын алу бағытында бірқатар мемлекеттік шаралар қабылданды. 2022 жылы білім беру ұйымдарында қудалаудың алдын алу қағидалары бекітіліп, мектептерде әрекет ету тетіктері нақтылады.

«Қос Қанат Жетісу» жұмысының маңызы

Талдықорған қаласы Ішкі саясат бөлімі тапсырысы бойынша жұмыс атқаратын «Қос Қанат Жетісу» қоғамдық бірлестігі буллингпен күресті өңірдің әлеуметтік күн тәртібіндегі негізгі бағыттың бірі деп санайды. Ұйымның басты мақсаты – балалардың психологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз ету және мектепте сыйластыққа негізделген орта қалыптастыру.

Қоғамдық бірлестік төмендегі жұмыстарды жүйелі түрде жүргізуде:

• мектептерде психологтар мен мамандардың қатысуымен семинарлар мен тренингтер өткізу;

- жасөспірімдер мен ата-аналар үшін анонимді жедел желі ұйымдастыру;
- мектеп ортасындағы жағдайды тұрақты мониторингтеу;
- мемлекеттік органдармен бірлесіп алдын алу бағдарламаларын енгізу;
- әлеуметтік желілер арқылы ақпараттық түсіндіру жұмыстарын күшейту.

Жүргізілген жұмыстардың арқасында оқушылардың психологтарға жүгіну көрсеткіші артқан. Мұғалімдер мен ата-аналардың буллинг жөніндегі білім деңгейі де жоғарылауда.

Сонымен бірге бірқатар мәселелер сақталып отыр: оқушылардың қудалау фактілерін жасыруы, мектеп психологтарының жетіспеушілігі және жазалау шараларының әлсіз жүзеге асуы.

«Қос Қанат Жетісу» алдағы уақытта өңірдегі басқа мектептерді қамту, мемлекеттік құрылымдармен серіктестікті кеңейту және жасөспірімдердің резильенттілігін дамыту бойынша жаңа бағдарламалар енгізуді жоспарлап отыр.

Жасөспірімдер арасындағы тұрмыстық зорлық-зомбылық: талдықорғандық мектептер қалай күресуде

Соңғы жылдары балалар мен жасөспірімдер арасындағы тұрмыстық зорлық-зомбылық мәселесі барған сайын өзекті бола түсуде. Талдықорған мектептері қарқынды дамып, заманауи білім беру бағдарламаларын енгізіп, қауіпсіз орта қалыптастырып жатқанына қарамастан, отбасының ішіндегі қысым, агрессия және жасөспірімдер арасындағы қақтығыстар әлі де байқалып, жүйелі шешімді талап етеді.

«Қос Қанат Жетісу» қоғамдық бірлестігінің бастамасымен және Талдықорған қаласы «Ішкі саясат бөлімі» ММ қолдауымен қала мектептерінде тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу және оқушылар арасында өзара құрмет мәдениетін дамыту бағытында кешенді жұмыстар жүргізілуде.

Психологтардың айтуынша, бала үнемі жанжал, қысым немесе агрессия билеген үйде өссе, бұл оның эмоционалдық жағдайына тікелей әсер етеді, үлгерімін төмендетеді, құрдастарымен және ересектермен қарым-қатынасын қиындатады.

Тұрмыста жанжал көрген жасөспірімдер мектепте агрессия көрсетуі мүмкін не керісінше тұйықталып, өз-өзіне деген сенімін жоғалтады.

Маңыздысы — тұрмыстық зорлық-зомбылық тек физикалық қысым ғана емес. Бұл — қорлау, кемсіту, психологиялық қысым, бақылау, қатал сын айту. Мұның барлығы баланың тұлғасын бұзып, теріс мінез-құлық үлгісін қалыптастырады.

«Қос Қанат Жетісу» қоғамдық бірлестігі білім беру органдарымен бірлесе отырып, Талдықорған мектептерінде жасөспірімдерді қолдауға және ата-ана мен бала қарым-қатынастарын жақсартуға бағытталған профилактикалық бағдарламаларды енгізуде.

Жоба аясында:

- жасөспірімдерге зорлық-зомбылықты қалай тану және одан қалай қорғану керектігі жөнінде тренингтер мен дәрістер;
- ата-аналарға арналған эмоцияны басқару, конструктивті қарым-қатынас және тәрбиедегі жауапкершілікке қатысты сабақтар;
- балалардың күйзелісті жеңуіне және өзін-өзі реттеу дағдыларын дамытуына көмектесетін психологтардың консультациялары;
- мұғалімдер мен оқушылар арасындағы сенімді нығайтуға бағытталған сынып сағаттары және интерактивті кездесулер өтуде.

Әлеуметтік тұрғыдан осал отбасылардан шыққан жасөспірімдерге ерекше көңіл бөлінеді. Олар үшін қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын үйретуге, сенімділікті арттыруға бағытталған қосымша кездесулер ұйымдастырылған.

Талдықорған мектептерінде атқарылып жатқан жұмыстар көрсеткендей, балаларды тұрмыстық зорлық-зомбылықтан толық қорғау тек қоғамдық ұйымдардың, педагогтердің, мемлекеттік құрылымдардың және ата-аналардың бірлескен күш-жігері арқылы мүмкін болады.

Жоба жетекшілері қауіпсіз мектеп ортасын қалыптастыру — бір реттік шара емес, тұрақты назар мен жүйелі жұмысты талап ететін үдеріс екенін атап өтеді. Талдықорған қаласы «Ішкі саясат бөлімі» ММ қолдауы және мектептердің белсенді қатысуы балалар өзін қауіпсіз әрі естілген сезінетін жағдай жасауға мүмкіндік беруде.

Тұрмыстық зорлық-зомбылық — назардан тыс қалдыруға болмайтын проблема. Ол ашық әңгіме, профилактика және білім беру процесінің барлық қатысушыларының қатысуын талап етеді.

Тек құрмет, сенім және қолдау мәдениетін қалыптастыру арқылы ғана біз үйлесімді қарым-қатынас құра алатын, болашаққа сеніммен қарайтын ұрпақ тәрбиелей аламыз.

Ответственность как способ профилактики буллинга в школе

Ответственность — важная ценность, которая помогает ребенку достигать целей и делает его поведение осознанным. Формируется она постепенно, при поддержке родителей и педагогов. Чтобы воспитать ответственность, взрослым важно помнить:

- Ребенок учится на примере родителей.

• Ответственность невозможна без самостоятельности. Чем больше доверенных задач, тем выше личная ответственность.

- Она формируется постепенно, а не по достижении 18 лет.
- Ребенка необходимо учить понимать последствия своих поступков.

- У детей должны быть не только права, но и обязанности.

• Важно разграничивать зоны ответственности: например, рабочий стол школьника — его личная зона.

- Не стоит скрывать реальные проблемы, но важно показывать пути их решения.

- Нельзя давать готовые решения — ребенок должен участвовать в процессе.

- За безответственное поведение должны применяться разумные санкции.

В рамках профилактики буллинга специалисты ОО «Кос Қанат Жетісу» подчеркивают: разговор о реальных последствиях помогает детям серьезнее относиться к проблеме травли.

Правовая ответственность за буллинг в Казахстане

В стране введена статья 127-2 КоАП, устанавливающая наказание за буллинг среди несовершеннолетних:

- Первичное нарушение — предупреждение или штраф 10 МРП (1 МРП в 2025 г. — 3929 тг).
- Повторное — штраф 30 МРП.
- Административная ответственность наступает с 12 лет, уголовная (по статьям «Истязание» и «Доведение до самоубийства») — с 16 лет.

Дополнительные нормы:

- Оскорбление (ст. 131 УК) — штраф или общественные работы.

- Истязание (ст. 110 УК) — за систематическое унижение ребенка предусмотрено от 4 до 7 лет лишения свободы.

- Доведение до самоубийства (ст. 105 УК) — от 5 до 9 лет.

• Педагоги несут ответственность за несоблюдение правил профилактики буллинга (ст. 409 КоАП).

Если ребенок стал жертвой буллинга:

- Обратитесь в администрацию школы.
- При необходимости подключите школьного или внешнего медиатора.

• Подайте заявление в правоохранительные органы, если нарушены права или нанесен вред здоровью.

Ответственность — ключевой инструмент профилактики буллинга. Она формирует у ребенка понимание границ, последствий и уважения к другим людям.

(“Қос Қанат Жетісу” ҚБ-ның облыс мектептеріндегі жұмыс тәжірибесінен)

Судебно-медицинская экспертиза трупов

Судебно-медицинская экспертиза трупов является одним из ключевых направлений судебно-экспертной деятельности в РК. Она играет важнейшую роль в расследовании преступлений, установлении причин смерти и оценке характера повреждений. Деятельность экспертов регламентирована законодательством РК и осуществляется специализированными государственными учреждениями.

Правовая основа проведения экспертизы:

Судебно-медицинская экспертиза трупов проводится в соответствии со следующими нормативными актами Республики Казахстан:

- Закон «О судебно-экспертной деятельности»

Определяет организацию судебно-

экспертных учреждений и статус эксперта.

- Уголовно-процессуальный кодекс РК

Регулирует порядок назначения экспертизы, а также права и обязанности эксперта. Наиболее значимыми являются статьи 260,

262, 272 и 275.

- Кодекс «О здоровье народа и системе здравоохранения»

Определяет порядок обращения с телом умершего, условия проведения вскрытия и порядок уведомления государственных органов.

- Ведомственные приказы Министерства юстиции РК

Устанавливают методики и стандарты проведения судебно-медицинских исследований.

Эти документы обеспечивают единый подход к проведению экспертиз и гарантируют объективность выводов.

Организация судебно-медицинской экспертизы. Судебно-медицинские вскрытия проводятся учреждениями Центра судебной медицины МЮ РК. В его структуре выделяются:

- Республиканский центр (г. Астана);
- областные филиалы;
- городские и районные подразделения.

В состав Центра входят токсикологические, гистологические и ДНК-лаборатории, что

позволяет проводить комплексные исследования на современном уровне.

Случаи, когда вскрытие проводится обязательно:

Законодательством РК определены ситуации, в которых проведение судебно-медицинского вскрытия является обязательным. К ним относятся: насильственная смерть; подозрение на преступление; обнаружение неизвестного трупа; смерть вне медицинского учреждения при неясной причине; внезапная смерть, в том числе у детей; подозрение на отравление; спорные случаи смерти в лечебных учреждениях, включая жалобы родственников или запросы следственных органов. Эти требования направлены на обеспечение полноты расследований и исключение ошибок в установлении причины смерти.

Особенности судебно-медицинской экспертизы:

- Вскрытие выполняют исключительно судебно-медицинские эксперты.

- Разрешение родственников не требуется при неясной или насильственной смерти.

- Родственники имеют право получить официальные документы через следственные органы или суд.

• В работе используются международные подходы и стандарты, адаптированные к законодательству РК. Судебно-медицинская экспертиза трупов представляет собой научно обоснованную и строго регламентированную процедуру, направленную на установление истины в уголовных и гражданских делах. Современная материально-техническая база и нормативное регулирование обеспечивают высокую объективность и точность выводов экспертов, что является важным элементом правовой системы Республики Казахстан.

Алмагуль ЖАКАШБАЕВА,
руководитель ОЗО Института
судебных экспертиз по области Жетісу

МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛ – МЕНІҢ ТІЛІМ

ҚОЛДАНЫС АЯСЫ КЕҢЕЙЕ ТҮСУДЕ

Қазақ елі егемендігін жариялап, тәуелсіздіктің туын тігумен қоса қазақ тіліміздің де мемлекеттік мәртебеге ие болғаны баршаға мәлім. Осылайша, жыл өткен сайын қазақ тіліміз дамып, оның қоғамдық маңызы арта түсті. Қазақстан Республикасындағы «Тіл туралы» заңының 4-бабында «Мемлекеттік тіл – мемлекеттің бүкіл аумағында қоғамдық қатынастардың барлық саласында қолданылатын мемлекеттік басқару, заң шығару, сот ісін жүргізу және іс қағаздарын жүргізу тілі» делінген. Мемлекеттік тіл – мемлекеттің бүкіл аумағында, қоғамдық қатынастардың барлық салаларында қолданылатын тіл болғандықтан, жүргізілетін барлық іс-қағаздары мен құжаттар мемлекеттік тілде

болуы тиіс. Өйткені өркениетке құлаш ұратын елдің өрісі қашанда білікті де, саналы ұрпақпен ұлғаятыны белгілі. Сүйсінерлігі сол, бүгінде мемлекеттік тілді білетін қазақтың да, өзге этнос өкілдерінің де үлесі едәуір артты. Қазақ тілін, шын мәнінде, бүкіл халқымызды біріктіруші факторға айналдырудың барлық құқықтық тәсілдері және кепілдіктері қалыптасты. Мәселе – ниетте. Ниеттің дұрыс болуы қазақ тілін меңгергісі келетін адамдардың өздеріне байланысты. Қазіргі кезде елімізде мемлекеттік тілдің мәртебесін күшейту және оның қолданылу ауқымын кеңейту мақсатында түрлі бағдарламалар мен тілдік жобалар жүзеге асырылып келеді. Тілге деген құрмет - адам өз тегін, өз мәдениетін, өз елін құрметтегенде ғана көрініс табатын табиғи құбылыс. Ұлттық тілінен қол үзген жан өз халқының арғы-бергі

тарихынан да, болашақтан да алыстайтыны анық. Қазақстан Республикасының Конституциясының 7-бабында мемлекеттік тіл - қазақ тілі екендігі айқын жазылған. Бұл норма - тек тілдік саясаттың негізі ғана емес, елдің құқықтық жүйесінің құрылымдық тірегінің бірі. Мемлекеттік тілдің мәртебесін сақтау мен дамыту - әрбір мемлекеттік органның, соның ішінде сот билігінің де тікелей міндеті. Сот — мемлекеттің билік тармақтарының бірі, әділдік пен заңның үстемдігін қамтамасыз ететін институты болғандықтан сот жұмысында мемлекеттік тілдің орны ерекше. Сондықтан судьялар өз қызметінде сот актілерін мемлекеттік тілде жазу; сот мәжілістерін, негізінен, мемлекеттік тілде жүргізу; тараптарға қазақ тілінде түсіндірулер мен құқықтық ақпарат беру; іс жүргізу бары-

сында мемлекеттік тілдің тең қолданылуын қамтамасыз ету мәселелерін әрдайым назарда ұстап келеді. Мұнымен қоса, тараптардың тілдік құқықтары Конституциямен кепілдікке алынған. Сотта іс жүргізу барысында кез келген адам өзіне түсінікті тілді қолдануға құқылы. Бұл қағида мемлекеттік тілдің мәртебесін төмендетпейді, керісінше құқықтық әділдіктің тағы бір дәлелі болса керек. Осылайша, бүгінде қазақ тілінің білім беру жүйесінде, мемлекеттік басқару мен іс жүргізуде, мәдениет пен ақпараттық кеңістікте, заң және құқық саласында кеңінен қолданылуы мемлекеттік саясаттың нәтижесі әрі қоғамның тілге деген құрметінің артуы екені анық. Абылай ЕРАСЫЛ, Талдықорған қалалық сотының сот приставы.

ЛАУАЗЫМ

СОТ ПРИСТАВЫНЫҢ МІНДЕТІ

Бүгінгі таңда халықтың құқықтық сауаты арта түсуіне байланысты өздерінің мүдделерін заң аясында қорғау мақсатында сотқа жүгінуші азаматтардың да қатары арта түскені аян. Сол себепті, сот ғимаратына күнделікті келушілер саны да аз емес. Өз құқықтарын қорғау мақсатымен сотқа жүгініп барған азаматты сот ғимаратында алғаш болып қарсы алатын, оны тізімге тіркеп ішке кіргізетін сот приставы болғандықтан сот приставының қызметі – өте жауапты жұмыс. Өйткені, сотқа келушілер тарапынан сот қызметкерлеріне, осы ғимараттағы басқа да тұлғаларға туындап қалу қауіп бетін қайтару сот приста-

вына жүктеледі. Сот приставы туралы заңдар Қазақстан Республикасының Конституциясына негізделген және Қазақстан Республикасының басқа да нормативтік құқықтық актілерінен тұрады. Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес сот отырысы кезінде залда қоғамдық тәртіпті сақтауын бақылау; бас бостандығынан айыруға байланысты емес жазалардың орындалуын бақылау; іс жүргізу әрекеттерін орындауда сотқа жәрдемдесу, тағы да басқа жауапты істерді атқару сот приставының негізгі міндеттері болып табылады. Міндеттерді атқаруға байланысты қандай да нақты әрекеттердің сипаты мен мазмұны әрқашан қалыптасқан жағдайға байланысты айқындалады. Мысалы, сот мәжілісіндегі судьялардың, қатысушылар қауіпсіздігін сот отырысының залында қамтамасыз ету приставқа жүктелген. Сонымен қатар, сот приставының нақты іс-әрекеттерінің сипаты сот қандай істі қарап жатқанына, шағымданушы мен жауапкердің психологиялық ерекшеліктеріне, жасалған қылмыстың қоғамға қауіптілік деңгейіне байланысты болады.

Сот отырысына қатысушылар мен азаматтардың қауіпсіздігі мақсатында сот приставы отырысқа сот бөлмелерінің дайындығын тексеруі қажет. Бұл тек сот ғимаратындағы бөлмелерге ғана емес, көшпелі отырыстарда қаралатын істерде қолданылатын аудиторияларға да қатысты. Мұндай жағдайда сот приставы отырыс қайда, қандай уақытта, қандай іс қаралатыны жайлы алдын ала ескертілуі тиіс. Егер де қылмыстық іс қаралатын болса, сотталушы мен оған қолданған бұлтартпау шарасы жайлы да ескерілу керек. Алынған ақпаратқа байланысты ол ғимаратпен (аудиториямен) танысып, сот қызметінде белгіленген тәртіпті қамтамасыз ету мүмкіндігін не мүмкінсіздігі туралы қорытынды жасап, оны іс өндірісінде болып табылатын судьяға жеткізуі қажет.

Жасыратыны жоқ, сот ғимаратында азаматтар тарапынан соттың шешімдеріне, үкіміне келіспей дәрекілік танытып, қоғамдық әдепке сай емес әрекет жасап, айқай-шу шығаратын азаматтар сотқа құрметтемеушілік танытады. Осы азаматтарға қатысты ҚР Әкімшілік құқық бұзушылық туралы заңының 653 бабында жауапқа тарту көзделген. Аталған бапта көрсетілгендей, сот приставы құқық бұзушы азаматқа қатысты хаттама толтыруға құқылы.

Ерлан МАМЕЛЬЯНОВ,
Жетісу облысының қылмыстық істер
жөніндегі мамандандырылған ауданаралық
сотының аға сот приставы.

ӘЛЕУМЕТТІК ДЕРТ

ЫМЫРАСЫЗ КҮРЕСУ КЕРЕК

Қазіргі кезде кез келген өркениетті қоғам үшін сыбайлас жемқорлықпен күрес ең өзекті мәселенің бірі болып отырғаны құпия емес. Сыбайлас жемқорлық мемлекетті ішінен жоюдың бастамасы мен жетістіктерді жоққа шығаратын, ұлттық қауіпсіздікке қауіп-қатер әкелетіндігі күмәнсіз. Сондықтан да Қазақстан Республикасының мемлекеттік саясатының негізгі басымдылықтарының бірі осы зұлымдықпен ымырасыз күресу болып табылады.

Екіншке орай, осы әлеуметтік дерт мемлекеттік органдарда да орын алуында. Мемлекеттік қызметшілердің сыбайлас жемқорлық қылмыстар және осы тұрғыдағы құқық бұзушылықтарға бой алдыруының себебі көп. Оған ең алдымен қызметшілердің білім деңгейінің, әдептілік ұстанымының төмен болуы әсер ететін болса керек. Кей мемлекеттік қызметшілердің құқық бұзушылыққа немқұрайлылық танытуы, кәсіби әдептілігінің жетіспеуі де, жеке басының қамын ойлауы да парақорлықтың дендеуіне септігін тигізуде. Сондай-ақ, кейбір мемлекеттік орган басшыларының сыбайлас жемқорлыққа қарсы заң талаптарын атқаруда ынта танытпай, жұмыс жүргізбеуі де жемқорлықтың тамырын тереңдете түседі.

Бұл тұрғыда Мемлекет басшысы Қ.К.Тоқаев әрдайым халық арасында ақпараттық түсіндіру жұмыстарын жүргізуді күшейтуге шақыруда. «Бүкіл қоғамды жемқорлықпен күресуге жұмылдыру қажет. «Жемқорлық – індет, онымен күресу – міндет» қағидатын баршаның санасына сіңіру бүкіл мемлекеттік органның ортақ жұмысы болуға тиіс. Мемлекеттік аппаратта жобалық басқару қағидаттарын енгізуді жалғастыру маңызды. Барлық мемлекеттік орган жұмыстың жаңа форма-

тына белсенді кірісіп, оларды іс жүзінде қолдануы керек», деп қадап айтқан болатын Президент. Әрине, сыбайлас жемқорлық дәрі беріп емдейтін сырқат емес. Айналасындағы салауатты, таза және сау ортаны шарпып, тыныс-тіршілігін тарылтатын, заңсыз әрекеттермен қоғамдық ортаның және мемлекеттік органдардың, ұйымдардың, дара кәсіпкерлердің, азаматтардың қызмет етуіне қатер төндіретін қауіпті дертті болдырмаудың тетігі халықтың өзінде. Сыбайлас жемқорлықпен күрес мерзімдік науқан емес, яғни уақытша атқарылар шара емес, сол үшін заң шеңберінен аспай, қоғам дертіне айналған құбылыстың орын алуына жол бермей және алдын алу шараларын қарастырып, жақсы қызметкер деген атқа лайық болу керек. Бұл дерттің алдын алып, қоғамға таралу жолдарын кесіп, оның ұлғаюына жол бермеу керек. Ол үшін аталған дертке болып атсалысып, қарсы жұмылымыз қажет. Сонда ғана ел мүддесі үшін зор үлес қосатынымыз және халық сенімінен шығатынымыз анық.

Әділет ДӘУЛЕТҰЛЫ,
Талдықорған қалалық сотының
жетекші маманы.

СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ

АЛДЫН АЛУ ШАРАЛАРЫН АРТТЫРҒАН АБЗАЛ

Күнделікті естіп те, көріп те жүрген жағымсыз құбылыстардың бірі сыбайлас жемқорлық екені баршаға белгілі жай. Сыбайлас жемқорлық дегеніміз – заңда қарастырылмаған жеке немесе дөнекерлер арқылы мүліктік игілікке және мемлекеттік функцияларды атқаратын басымды тұлғалардың және де соларға теңестірілген тұлғалардың, лауазымдық дәрежелерін қолдана отырып және де лауазымының мүмкіндіктерін өз мүддесіне қолдана отырып мүліктік табыс алу үшін жасалынатын қадамдар. Сыбайлас жемқорлықпен күрестің басты бағыты – оның алдын алу яғни, оның себептері мен шарттарын болдырмауға ықпал жасау керектігін ескерген жөн. Кез келген өркениетті қоғам

үшін сыбайлас жемқорлықпен күрес ең өзекті мәселенің бірі болып табылады. Сыбайлас жемқорлық мемлекетті ішінен жоюдың бастамасы мен жетістіктерді жоққа шығаратын, ұлттық қауіпсіздікке қауіп-қатер әкелетіндігі күмәнсіз. Сондықтан да Қазақстан Республикасының мемлекеттік саясатының негізгі басымдылықтарының бірі осы зұлымдықпен күресу. Бүгінгі таңда, мемлекет ұйымдасқан қылмыс және сыбайлас жемқорлықпен күрес саласында ең басты назарды экономикалық даму процестердің басқарылуына, ұйымдық-құрылымдық буындардың тиімді жолдарына, ішкі өзін-өзі бақылау жүйесін құруға және қоғамдағы осы бір дерттің алдын-алуға аударып отыр.

Мына мәселені де назарда ұстаған абзал. Жемқорлық құқық бұзушылықты хабарлаған және басқа да жолмен жемқорлықпен күреске атсалысқан тұлға мемлекет қорғауында болады. Қажет болған жағдайда, жемқорлыққа қарсы күрес жүргізетін органдар жемқорлыққа қарсы күреске атсалысқан тұлғаның жеке қауіпсіздігін қамтамасыз етеді.

Мемлекеттік органдар қызметкері, яғни әр мемлекеттік қызметші алдында тұрған міндеттерін адал және нақты атқарумен қатар, сыбайлас жемқорлық көріністерін болдырмауға, оның алдын алуға атсалысуды парызы санауы абзал. Сыбайлас жемқорлықпен күрес – Қазақстанның бүгінгі күн тәртібіндегі мәселесінің бірі. Онымен

тиімді күрес жүргізу барлық мемлекеттік органдардың және Қазақстан Республикасы азаматтарының төл міндеті болуға тиіс. Сонда ғана, яғни жұмыла жұмыс істегенде ғана нәтижеге қол жеткіземіз.

Сыбайлас жемқорлықпен күрестің басты бағыты – оның алдын алу яғни, оның себептері мен шарттарын болдырмауға ықпал жасау керектігін ескерген жөн.

Света КӨПТИЛЕУҚЫЗЫ,
Талдықорған әкімшілік құқық
бұзушылықтар жөніндегі
мамандандырылған ауданаралық
сотының жетекші маманы.

АУЫР АТЛЕТИКА

ЖЕТІСУЛЫҚТАРДЫҢ ЖАРҚЫН ЖЕҢІСІ

Елордада ауыр атлетикадан ерлер мен әйелдер арасындағы жеке жаттығулар бойынша Қазақстан Республикасының жеке-кей-командалық чемпионаты өтті. Астанада бір апта бойы сайдың тасындай іріктелген еліміздің маңдайалды зілтеміршілері бас қосып, ауыр атлетикадан Қазақстан чемпионатының жеңімпаздары мен жүлдегерлерінің есімдерін анықтады. Жарысқа ұлттық құраманың көптеген көшбасшы спортшылары, соның ішінде әлем чемпиондары Артём Антропов пен Нұрғиса Әділетұлы қатысты. Осы байрақты бөсекеде жетісулықтардың асығы алшысанан түсті. Біздің өңірдің жігіттері де, қыздары да командалық есеп қорытындысы бойынша бас жүлдені жеңіп алды. Сөйтіп, бұл спорт түрі Жетісу өңірінде жақсы дамып келе жатқанын жұртшылыққа тағы да бір паш етті. Осылайша, чемпионат соңында жеңімпаздар мен жүлдегерлерді марапаттау сәтінде Жетісу облысының ерлер құрамасының бас бапкері Дмитрий Ольховский және қыздар құрамасының бас жаттықтырушысы Алексей Клиновский командалық есепте жеңімпаздарға арналған кубокты бастарына көтеру құрметіне

Анатолий Савельев

бөленді. Бұл чемпионатта әсіресе жігіттеріміз кезекті мәрте қуанышқа кенелтіп тастады. Қоссайыс қорытындысы бойынша 8 медаль еншілеген жерлестеріміз командалық есепте қарсыластарынан қара үзіп кетті. Соның үшеуі алтын, біреуі күміс және төртеуі қола медаль болды. Қыздарымыз да намысты қолдан бермеді. Айталық, барлық салмақ дәрежесінде жарысқа қосылып, біркелкі жақсы нәтиже көрсеткен қыздар, қоржынға бір алтын екі қола медаль салып қана қоймай, жалпы командалық есепте бірінші орынға ие болды.

«Теңіз тамшыдан құралады» дегендей осы жарқын жеңіске айрықша үлес қосқан зілтеміршілердің есімдерін ерекше ілтипатпен атай кетсек артық болмас. Ауыз толтырып айтарлық жеңістің қатарына білікті де тәжірибелі бапкерлер Нұрболат

Қыздар командасын марапаттау

№1 Әлихан Әскербай, бапкерлері Н.Жаманқыз, С.Седов

Жаманқыз бен Сергей Седовтың қос шәкірті Әлихан ӘСКЕРБАЙ мен Ақжол ҚҰРМАНБЕКтің кезекті жеңістерін тілге тиек етуге болады. Ересектер арасында екінші рет сыңға түсіп отырған Әлихан қоссайыста 303 келі салмақты қиналмай бағындырып, чемпиондық тұғырға көтерілді. Орайы келгенде айта кету керек, Әлихан қазан айының соңында Бахрейндің Манама қаласында 2025 жылғы III жасөспірімдер арасындағы Азия ойындарында ел намысын қорғап, 71 келі салмақта жарыс жолына шығып, жұлқа көтеруде 144 келіні ырқына бағындырып, серпе көтеруде 172 келі салмақты төбесіне көтеріп, қоссайыс қорытындысында 316 келі салмақ көтеріп, жасөспірімдер арасында Азияның және әлемнің рекордтарын жаңартқан болатын. Сондықтан бұл жолы ол көбіне командалық есеп үшін өнер көрсетіп, аса тәуекелге бара қоймады.

Бапкерлерінің нұсқауын нақты орындап, 71 келі салмақ дәрежесінде ел чемпионы атанды. Нұрболат пен Сергейдің үкілеп жүрген екінші үміті Ақжол Құрманбек те 79 келі салмақтағы қарсыластарының бәрінен көш бойы ұзап кетіп, үш алтын медальды қанжығалады. Ақжол жұлқа көтеруде 152 келіні еңсеріп, серпе көтеруде 200 келіні бағындырды, сөйтіп, Қазақстан рекордын орнатты. Қорытындысында екінші жүлдегерден отыз келідей ұзап кетті.

65 келіге дейін салмақта өнер көрсеткен жерлесіміз Анатолий Савельев те қоссайыста 291 келіні көтеріп, алдына жан салмады. Сөйтіп, жігіттеріміз үш алтын медальды жеңіп алса, жасындай жарқылдап, жеңісті жолдарын жалғастырып келе жатқан талантты қызымыз Снежана Кашкарова ең жеңіл салмақ 48 келіде сыңға түсіп, 14 жасында ересектер арасында

Ерлер командасын марапаттау

Ақжол Құрманбек

Снежана Кашкарова

ел чемпионы атанды. Қаршадай қызымыз екі жаттығу бойынша 151 келі (67+84) салмақ көтеріп, қарсыластарының мысын басып тастады.

Сонымен қатар, 110 келіге дейін салмақта Матвей Макрушин күміс медаль еншілесі, 60 келіге дейін салмақта Исламжан Мұзапаров, 71 келіде Сергей Чуев, 79 келіде Ерасыл Ыбырай, 110 келіден жоғары салмақта Сағынбек Самарқан, 53

келіге дейінгі салмақта Әйгерім Ауылбек жеңіс тұғырының үшінші сатысына көтерілді.

Осылайша, жетісулықтар өздерінің жарқын жеңістерімен олимпиадалық спорт түрі болып табылатын ауыр атлетиканың өңірімізде қалыптасқан дәстүр бойынша үрдіс дамып келе жатқанын тағы да айқын паш етті.

Ш. ХАМИТОВ.

ЖАНСАЯНЫҢ АЛАР АСУЫ ӘЛІ АЛДА

Жақында Тараз қаласында бокстан 2008-2011 жылдары туған қыздар арасында өткен Қазақстан Республикасының чемпионатында «Жетісу облысының бокс бойынша олимпиада резервінің мамандандырылған балалар мен жасөспірімдер спорт мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің спортшысы, Талдықорған қаласының №12 орта мектеп гимназиясының 11 «Ә» сынып оқушысы Жансая МОЛДАБАЕВА осы айтулы жарыстың 2008-2009 жылы туған қыздар арасында 80 келі салмақ дәрежесінде өткен финалында өнер көрсетіп, күміс медальді олжалады.

Аталған жарыстың ширек финалдағы кездесуінде айқын басымдықпен Түркістан облысының спортшысын ұтып, жартылай финалда Астана қаласының бұрымды боксшысына бас көтертпей, 5:0 есебімен басым түсті. Өкінішке орай, ақтық сайыста Ж.Молдабаева денсаулық жағдайына байланысты шаршы алаңға шыға алмай, күміс медальды місе тұтты.

Жансая Сарқан қаласында 2009 жылы дүниеге келген, 2023 жылдан бастап «Жастар» спорт кешенінде, көптеген әлем және Азия чемпионаттары мен кубоктарының жеңімпаздарын тәрбиелеген білікті және тәжірибелі бапкер Жанкелді Алимжанұлы Ахметовтың жаттықтыруымен бокспен айналысады.

Жансая Молдабаева спорт шеберіне үміткер, 2024 жылы Павлодар қаласында өткен 2009-2010 жылы туған қыздар арасында бокстан III-турнирінің 70 келі салмақ дәрежесінде II орын, Тараз қаласында өткен кәсіпқой бокстан әлем чемпионы Ф. Шарипованың жүлдесіне арналған бокстан 2008-2009 және 2010-2011 жылы туған жасөспірім қыздар арасындағы облыстық ашық турнирінде III орын, Талдықорған қаласында

өткен бокстан 2008-2009 жылы туған жасөспірім (қыздар) арасында Дәукен Белтайұлы Смағұловты еске алуға арналған Республикалық турнирінде 70 келі салмақ дәрежесінде III орын, 2008-2015 жылы туған жасөспірім ұлдар және қыздар арасындағы бокстан Сарқан қаласында өткен облыстық турнирінде 70 келі салмақ дәрежесінде жеңімпаз атанды.

Сонымен қатар, биылғы жылы Тараз қаласында өткен кәсіпқой бокстан әлем чемпионы Ф. Шарипованың жүлдесіне арналған бокстан 2008-2009 және 2010-2011 жылы туған жасөспірім қыздар арасындағы облыстық ашық турнирінің күміс жүлдегері.

Жансаяның жеткен жетістіктерін мақтаныш ете отырып, оның алар асуы әлі алда екеніне сеніміміз мол. Өйткені, оның жаттығуға деген жауаптылығы, жеңіске деген жігері осы ойымызды дәлелдей түскендей.

ТАҒАЙЫНДАУ

ОБЛЫС БОКС ФЕДЕРАЦИЯСЫНЫҢ ЖАҢА ПРЕЗИДЕНТІ

Жетісу облысы бойынша әуесқой бокс федерациясының президенті лауазымына Тимур Серікұлы Агдавлетовтың кандидатурасы дауыс беру арқылы бекітілді. Тимур Серікұлы – Қазақстан менеджмент, экономика және бөлжау институтын (KIMEP) әлеуметтік ғылымдар бакалавры, халықаралық қатынастар факультеті бойынша тәмамдаған. MBA дәрежесін Халықаралық Бизнес университетінде алған, Стамбулда Management Training Program бағдарламасы бойынша кәсіби біліктілігін арттырған. Жастайынан спортпен айналысатын Тимур Серікұлы қаржы және банк саласында да жоғары лауазымдар атқарған тәжірибелі маман.

Қазақстан бокс федерациясының келісімімен және жергілікті спорт қауымдастығының қолдауымен Тимур Серікұлы Агдавлетов Жетісу облысының әуесқой бокс федерациясын басқаруға кірісті. Оның тағайындалуы өңірдегі боксқа жаңа серпін беріп, жас спортшылардың дамуына тың мүмкіндік ашады деп сенеміз.

АЗЫҚ-ТҮЛІК САТЫП АМАР КЕЗДЕГІ АҚША ҮНЕМДЕУ ЖОЛДАРЫ

Күннен күнге азық-түлік қымбаттап жатыр. Сондықтан бюджетті басқару біліміңізді арттыруды және дүкенге барарда алдымен біз ұсынған бірнеше кеңеске көз жүгіртуді ұсынамыз.

Дүкенге ашқарынмен бармаңыз
Дүкенге қарныңыз ашып тұрғанда барсаңыз, азық-түлікті ақылмен емес, жылдам тамақ жеуді ойлап аласыз. Сондықтан ол артық шығынға әкеледі. Сол үшін үйден толыққанды тамақтанып шығыңыз, ал егер уақыт болмаса, жолда ең болмағанда банан немесе алма жеп алыңыз.

Азық-түлік тізімін жасаңыз
Супермаркетке кіргеннен қызығатын заттар көп болатыны анық. Негізгі қажетті азық-түлікті ғана алу үшін және қандай да бір өнімді алуды ұмытып кетпес үшін нақты тізіммен шыққан дұрыс. Сондай-ақ сол тізімді сақтауға тырысыңыз. Егер дүкенге балаларыңызбен барсаңыз, үйден шығарда тізім жазғаныңызды оларға көрсетіңіз және олардың алғысы келетін заттарын сұрап, тізімге қосыңыз. Содан соң дүкенде тек сол үйде сұраған заттарын ғана алып беруге тырысыңыз.

Жемістер мен көкөністерді базардан алыңыз
Қалаңыздан демалыс күндері өткізілетін жәрмеңке тауып алыңыз. Жемістер мен көкөністерді осындай жәрмеңкелерден немесе базардан алыңыз. Себебі мұндай жерлерде супермаркеттерге қарағанда жаңа піскен түрлеріне тап боласыз және бағасы да қолжетімді болады.

Өнімдердің жарамдылық мерзімін тексеріңіз
Кейде тоңазытқышты қажетті тауарлармен толтырып қойсаңыз, кейбіреулерінің жарамдылық мерзімі өтіп кетіп, жеп үлгермей қалатын кездер болады. Нәтижесінде, ысырап және артық шығын болады. Тек қажетті өнімдерді алу үшін тоңазытқышыңызда не жатқанын және не керекін бақылаңыз. Ол үшін бір параққа үш бөлікке бөлінген кесте сызыңыз да, оны тоңазытқышқа іліп қойыңыз. Бірінші бағанға 2-3 күн сайын сатып алу керек азық-түлікті жазыңыз: мысалы, нан, ботқаға және сүтке қосатын сүт және таңғы асқа қажетті жұмыртқа. Екінші бағанға 1-1,5 аптада алу керек өнімдерді қосыңыз: макарондар, ет өнімдері, тұздықтар (томат пастасы). Ал үшінші бағанды 1 ай немесе одан да көп уақытқа жететін өнімдерге арнаңыз. Бұл жерге жармалар, ұн, қант және т.б жатуы мүмкін.

Содан соң тоңазытқыштағы азық-түліктерді бір қарап шығып, жарамдылық мерзімдері өтуге жақындағандарын сөренің алдыңғы жағына қарай ысырып, көзге көрінетіндей етіп қойыңыз.

Дисконттық карталарды немесе купондарды ұмытпаңыз
Бұлар арқылы азық-түлікті жақсы жеңілдікпен алуға болады. Кей супермаркет желілері жинақтаушы жүйені ұсынады.

Дүкенге жақсы көңіл күймен барыңыз
Жақсы көңіл күймен жүрсеңіз, аяқ асты қажетсіз заттарды алмайсыз. Оған қоса, жақсы көңіл күймен жүрсеңіз, азық-түлікті асықпай қарайсыз. Сондықтан акциялық тауарларды көбірек табасыз.

Кей өнімдерді артығымен алыңыз
Кей азық-түлік, мысалы, бакалея бірнеше ай қатарынан сақталады. Олардың осы қасиеттерін пайдаланыңыз. Қажетті жармаларды, макарондарды, ұнды және дәмдеуіштерді үлкен қаптамада алыңыз. Сол секілді үй жинауға және гигиенаға арналған тауарларды да көп мөлшерде ұсынылған түрін алған жөн. Себебі көп жағдайда үлкен қаптамадағы азық-түлік оның кішкентай қаптамасындағы түріне қарағанда сәл арзанырақ болады және содан соң бірнеше ай қатарынан сол өнімді алу қажеттілігі туындамайды.

Ғаломтор желісінен алынды

↙	Ауыр емес	↘	Тыныс алу мүшесі	↙	Серт	↘	Орасан	Бытыра	Пингвин	Мағауин романы	Құлақ дәрігері	↘	Куба астанасы	Алып жануар	↗	↘
↗					Қазақстан қаласы		Сәйгел	↘		↘	↘			Компьютер жаб-жығы		Кір
	... Нұржанов (әнші)		Нәзір	↗	↘		↗						Тұм-сық	Ұшақ	↘	Ислам
↗			↘	Мұнай таситын кеме		Келер күн		Ескіше ай аты	↗				↘	↘		Мұрынның сезетіні
	Құрмет	Сұрақ жауап	↗					↘	...-ұят		Франция қаласы	↗				Боксшы тіс қабы
.... фильм	↘	Бытпылдық		Шипа		 Ыбыраймов (бокс)	↗							Жұп сан	↗	
↘				↘		Бағалы асыл тас		Мұнайлы облыс	Керемет		Астана-сы Бухарест	↘	Ағарған	↗		
Орыс патшасы		Ағаш түрі	↗			↘	Ойлану мүшесі	↘			↘			Ұйым, лига	Ем	Кірпіш
↘				Греция әкімшілік бөлімі	↗		↘	Сұлу қыз	↗			Түс	Телеарна	↘	↘	↘
Болашақ		Физикалық сәуле	Саусақ өлшемі	Мөлшер	Крис	↗		Кәсіп иесі	↗			↘	↘	Тау қойы		Бірлік
↘		↘	↘	↘			 Долина	Қазақ тілінің сөз табы	↗					↘		↘
Жеміс түрі	Шұбар	↗			«Жас» газеті	↗	↘			Мөлдір қант		Авто көтергіш	↗			Байрақ
↘					Нақақ айып	Зайып		Алма сорты	↗	↘			-сезім		Былғанбаған	↗
....-жолдас	Білім ал	Ақсақал	↗	↘	↘	↘		-Пас	Қайын апа	↗		Баспалдақ	↗	↘		-жөні
↘	↘	↘		Рең, келбет		Құмырсқа ұясы	↗	↘	↘		Баурай	↗				↘
Ішімдік		Сөйлеу мүшесі	↗			Жаппай санау	↗					-қарсы		Нәрсе	↗	
↘				Жәндік	↗			Фарш	↗		Айлық ақы	↗				

Тарату аумағы: Қазақстан Республикасы

Құрылтайшы: Ырым КЕНЕНБАЙ

Баспахана директоры
Бақберген ТУКИБАЕВ

Редакция алқасы:

Гүлнұр БАЙМУХАН – редактордың орынбасары
Нұрила САЙДАҚҰЛОВА – тілші

Бас редактор
Баян ТАҒАТАРОВА

Кезекші редактор: Н. САЙДАҚҰЛОВА

Газет Қазақстан Республикасы
Мәдениет және ақпарат
министрлігінде
2007 жылғы 27 тамызда тіркеліп,
№ 8639-Г куәлігі берілген.

Газет аптасына бір рет, жұма күні шығады.
Жарияланған мақала авторларының пікірлері
редакция көзқарасын білдірмейді.
Жарнама мен хабарландырулардың мазмұны
мен мәтініне жарнама беруші жауапты.

Газет Талдықорған қаласы, Қабанбай батыр көшесі, 32 үйде
"Алматы-Болашақ" АҚ филиалы
"Офсет" баспаханасында басылады.

Редакция мекенжайы: 040000, Талдықорған қаласы,
Қабанбай батыр көшесі, 32-үй, екінші қабат.

Телефондары: 8(7282) 41-11-70, 41-11-42;
E-mail: alatau.offset@mail.ru, www.alatau.kz@mail.ru
Сайты: alatau_gazeti
Газет 07.08.2000 жылдан бастап қазақ және орыс
тілдерінде аптасына бір рет - жұма күні шығады.

Таралымы 2700
Тапсырыс № 1255

Индекс 15534

Меншік иесі
"АЛМАТЫ-БОЛАШАҚ" АҚ